

การศึกษาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก
โดยการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านของไทยประกอบการสื่อด้วยภาพ

สารนิพนธ์

ของ

นางปัทมา บรรเท็งจิต

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

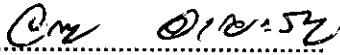
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ

กันยายน 2548

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ที่ปรึกษา ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.ผดุง อารยะวิญญู)

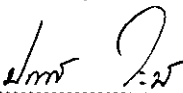
ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.ผดุง อารยะวิญญู)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ศาสตราจารย์ ดร.ผดุง อารยะวิญญู)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.กุลยา ก่อสุวรรณ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ประพิมพ์พงศ์ วัฒนะรัตน์)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ชูชาติ)

วันที่ 20 เดือน กันยายน พ.ศ. 2548

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก ศาสตราจารย์ ดร.ผดุง อารยะวิญญู อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษา แนวคิด แนะนำช่วยปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดจนช่วยกระตุ้นให้กำลังใจในการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างดีจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.กฤษยา ก่อสุวรรณ และอาจารย์ประพิมพ์พงศ์ วัฒนะรัตน์ ที่ให้ความกรุณาเป็นกรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติม และให้คำปรึกษา แนวคิด คำแนะนำช่วยปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ ของสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างดีจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ในภาควิชาการศึกษาพิเศษทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอน ถ่ายทอดความรู้ในวิชาการต่าง ๆ รวมทั้งให้ความรัก ความเมตตากรุณาให้กำลังใจกับผู้วิจัยมาโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ภารดี อภิรมย์ดี อาจารย์สุมาลี อินทะสุข และอาจารย์นภาพร วงศ์โสม ที่ให้ความกรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการให้ความคิด คำแนะนำ และตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการ คณะผู้บริหาร คณะครูโรงเรียนมีนบุรี สำนักงานเขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร ที่ให้ความรัก ความเมตตากรุณา ให้กำลังใจกับผู้วิจัยมาโดยตลอด

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ นิสิตปริญญาโท (ภาคพิเศษ) สาขาวิชาการศึกษาพิเศษทุกคนที่ได้เป็นกำลังใจในการทำวิจัยครั้งนี้

สุดท้ายนี้ ขอโน้มรำลึกถึงพระคุณของคุณพ่อ คุณแม่ และทุกคนที่เคยให้การสนับสนุนทางการศึกษาแก่ผู้วิจัยตลอดมา รวมทั้งทุกคนในครอบครัวที่เป็นแรงบันดาลใจให้ทำสารนิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

ปัทมา บรรเทงจิต

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
สมมติฐานของการวิจัย	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเด็กออทิสติก	9
ความหมายของเด็กออทิสติก	9
สาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กออทิสติก	10
สาเหตุของการเกิดภาวะออทิสซึม	11
ลักษณะของเด็กออทิสติก	13
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กออทิสติก	17
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม	20
ความหมายของทักษะทางสังคม	20
ความสำคัญของทักษะทางสังคม	21
พื้นฐานทักษะทางสังคม	22
การฝึกทักษะทางสังคม	24
ขั้นตอนการฝึกทักษะทางสังคม	25
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม	26
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่น	28
ความหมายของการเล่น	28
ความสำคัญของการเล่น	29

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
2 (ต่อ)	ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการเล่น	31
	ประเภทของการเล่น	33
	การเล่นกับพัฒนาการทางสังคม	34
	ประโยชน์ของการเล่น	35
	บทบาทของครูในการส่งเสริมการเล่น	37
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่น	38
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการละเล่นพื้นบ้านของไทย	40
	ประวัติความเป็นมาของการละเล่นพื้นบ้านของไทย	40
	ความหมายของการละเล่นพื้นบ้านของไทย	41
	ลักษณะของการละเล่นพื้นบ้านของไทย	42
	ประเภทของการละเล่นพื้นบ้านของไทย	43
	ประโยชน์ของการละเล่นพื้นบ้านของไทย	45
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการละเล่นพื้นบ้านของไทย	46
3	วิธีดำเนินการวิจัย	49
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	49
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	50
	การสร้างและการหาคคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	50
	วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	54
	การวิเคราะห์ข้อมูล	57
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	59
	ลำดับการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	59
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	59
5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	66
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	66
	ขอบเขตของการวิจัย	66
	สมมติฐานของการวิจัย	66

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 (ต่อ) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	67
วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	67
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	69
อภิปรายผล	69
ข้อสังเกตจากการวิจัย	70
ข้อเสนอแนะ	71
บรรณานุกรม	72
ภาคผนวก	79
ภาคผนวก ก บัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	80
ภาคผนวก ข แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม	82
ภาคผนวก ค แบบบันทึกพฤติกรรมการพัฒนาทักษะทางสังคม ด้านการเล่นกับเพื่อน	101
ภาคผนวก ง ภาพประกอบขั้นตอนการละเล่นพื้นบ้านของไทย	105
ภาคผนวก จ หนังสือขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ	121
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์	125

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 การฝึกกิจกรรมการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน โดยการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านของไทยประกอบกับการสื่อด้วยภาพ	57
2 แสดงคะแนนร้อยละจากการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของ เด็กออทิสติก	60
3 แสดงค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้สังเกต 2 คน (IOR)	64

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
2 กราฟแสดง Single Subject Design รูปแบบ Multiple Baseline Design across Conditions	55
3 กราฟแสดงคะแนนร้อยละจากการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับ เพื่อนของเด็กออทิสติก	62

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

จากกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้รัฐให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรของชาติในทุก ๆ ด้าน ด้วยการวางรากฐานการศึกษาที่มั่นคง บนพื้นฐานความคิดเห็นว่า ถ้าบุคคลในชาติได้รับการศึกษาที่ดี จะทำให้มีการพัฒนาในทุกด้านที่ดีด้วย โดยเฉพาะด้านการศึกษา ดังนั้น จึงได้มีการปฏิรูปการศึกษาและตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ขึ้น เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยมุ่งเน้นให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ซึ่งรวมทั้งเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทต่าง ๆ อาทิเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย บกพร่องทางด้านสติปัญญา บกพร่องทางการได้ยิน บกพร่องทางสายตา เด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ เด็กปัญญาเลิศ เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและเด็กออทิสติก (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2543 : 7) เด็กที่มีความต้องการพิเศษเหล่านี้จึงได้เข้าสู่ระบบโรงเรียนมากขึ้น ซึ่งเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความต้องการและความสามารถทางการศึกษาที่แตกต่างกันไปจากเด็กปกติ แม้ว่าความต้องการพื้นฐานไม่แตกต่างกัน (ผดุง อารยะวิญญู. 2541 : 17) เช่น เด็กออทิสติกที่เรียนในโรงเรียนเรียนร่วม เป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาให้กับเด็กออทิสติก คือ การส่งเด็กเข้าสู่ห้องเรียนปกติ โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่า เด็กออทิสติกมีความเหมือนกับเด็กปกติมากกว่าความแตกต่าง นอกจากนั้นการให้เด็กออทิสติกเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติเป็นการบูรณาการทั้งทางด้านสังคม และการเรียนของทั้งเด็กปกติ เด็กออทิสติก จะได้เรียนรู้ซึ่งกันและกันอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของทั้งเด็กปกติและเด็กออทิสติก (ดารณี อุทัยรัตนกิจ. 2545 : 29)

เด็กออทิสติกเมื่อถูกส่งเข้าเรียนร่วมกับเด็กทั่วไปในโรงเรียนปกติไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากมีปัญหาสำคัญในการเข้ากับเพื่อน การเล่น และการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องทางด้านพัฒนาการ ด้านการสื่อสารด้วยภาษาทั้งภาษาถ้อยคำและไม่ใช้ภาษาถ้อยคำ และด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2543 : 211) จะเห็นได้ว่าปัญหาในการเข้าสังคมเป็นมูลฐานของเด็กออทิสติก ซึ่งเด็กออทิสติกจะขาดความเข้าใจกฎเกณฑ์ทางสังคมและความรู้สึกไม่สมวัย โดยมากจะต่ำกว่าวัย ไม่ใส่ใจในสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัวหรือบุคคลรอบข้าง หรือแม้กระทั่งบุคคลในครอบครัว

ดั่งที่ เพ็ญแข ลีมีศिला (2540 : 1) ได้กล่าวว่า เด็กออทิสติกมีความผิดปกติและความล่าช้าทางพัฒนาการด้านสังคม ด้านการสื่อความหมาย ภาษา และจินตนาการ ซึ่งมีสาเหตุเกี่ยวข้องกับ ความผิดปกติทางกายภาพ เนื่องจากหน้าที่ของสมองบางส่วนทำงานผิดปกติไป ซึ่งประกอบด้วย ลักษณะที่แสดงถึงความผิดปกติทางด้านพฤติกรรม 4 ด้าน ที่จะมีได้เหมือนกันหมดทุกชาติประการแรก คือ ความผิดทางด้านภาษา การพูด การสื่อความหมาย ประการที่สอง คือ มีความผิดปกติทางด้านการเข้าสังคมกับผู้อื่น ประการที่สามมีพฤติกรรมแปลก ๆ ซ้ำ ๆ และประการสุดท้าย คือ อาการเริ่มปรากฏตั้งแต่อ่อนอายุ 30 เดือน หากเด็กได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างถูกต้องเหมาะสม และต่อเนื่องจนสามารถพูดได้ก่อนอายุ 5 ปี จะบ่งบอกได้ว่าเด็กที่พยากรณ์โรคที่ดี

X เด็กออทิสติกแต่ละคนจะแตกต่างกันตามลำดับความรุนแรงของอาการที่แสดงออก สภาพปัญหาที่แตกต่างกัน แนวทางการเลือกวิธีการสอนจึงย่อมแตกต่างกัน เพื่อให้เหมาะสมกับเด็กออทิสติกแต่ละคน การพัฒนาทักษะสังคมให้เด็กออทิสติกมีหลายวิธี เช่น การใช้เกม (Games) แบบตัวอย่าง (Skills Training Model) กลุ่มสัมพันธ์ (Cooperative) โปรแกรมการแทรกแซง (Intervention Program) ดนตรี (Music) ศิลปะ (Art) เพื่อนคู่หู (Training of Multiple Peers and Tutors) การเรียนรู้จากการมอง (Visual Support) เกมคอมพิวเตอร์ (Computer) และการเล่น (Play) สคาร์ฟ (คณาจารย์ชมรมเด็ก. 2545 : 16 ; อ้างอิงจาก Scarfe : 1966) กล่าวว่า พัฒนาการของเด็ก คือ วิธีการค้นพบโลกใหม่ เป็นการทดลองให้เด็กสร้างความสัมพันธ์ของตนเองกับโลกโดยรอบ การเล่น ทำให้เด็กเรียนรู้วิธีเรียน วิธีการเข้าหาเพื่อน ช่วยให้เด็กปรับตัวกับสภาพแวดล้อมและสังคม เป็นการฝึกทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน ซึ่งจำเป็นต่อการอยู่ร่วมในสังคม ทั้งสังคมในระบบโรงเรียนและสังคมนอกระบบโรงเรียน เพื่อให้เด็กออทิสติกสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและใกล้เคียงเด็กปกติมากที่สุด การเล่นทำให้เด็กเกิดความสนุกสนาน ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ แบบองค์รวม ดังนั้น การช่วยเหลือเพื่อที่จะพัฒนาทักษะทางสังคมเด็กออทิสติกในด้านการเล่นกับเพื่อน จึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยต้องเริ่มสอนจากพื้นฐานทักษะทางสังคม เช่น การสบตาคู่สนทนาอย่างเหมาะสม การใช้ระดับน้ำเสียงในการพูด การรู้จักแสดง ความยินดีกับผู้อื่น การเล่น และการทำงานร่วมกับผู้อื่น X

จากการที่เด็กออทิสติกแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ ทำให้เด็กออทิสติกไม่เป็นที่ต้องการหรือยอมรับของเพื่อน ดังนั้น หลักสูตรสำหรับเด็กออทิสติก จึงไม่ควรเน้นเฉพาะด้านวิชาการ (ผดุง อารยะวิญญู. 2541 : 162) กิจกรรมการเรียนการสอน ควรเน้นในเรื่องการพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์ เพื่อที่จะช่วยให้เด็กสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (ดารณี อุทัยรัตนกิจ. 2545 : 33)

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาทักษะทางสังคมนั้นมีความจำเป็นสำหรับมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความเป็นอยู่ที่ต้องเกี่ยวข้องกับซึ่งกันและกัน ในวัยเด็กจะต้องการเพื่อนเล่น เพื่อนเรียน และเพื่อนร่วมกิจกรรม เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ก็ต้องการเพื่อนคู่คิด และเพื่อนร่วมงาน มนุษย์มีพื้นฐานความสามารถแตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันอยู่ตลอดเวลา

(กรมวิชาการ. 2543 : 28) การที่มีมนุษย์จะดำรงชีวิตให้อยู่รอดและอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข จะต้องมียุทธศาสตร์พื้นฐาน ซึ่งจะนำไปใช้ในการเรียนรู้ และแก้ปัญหาต่าง ๆ เช่น ยุทธศาสตร์ทางภาษา ยุทธศาสตร์ทางคณิตศาสตร์ ยุทธศาสตร์กระบวนการวิทยาศาสตร์ ยุทธศาสตร์ในการทำงานเป็นกลุ่ม ยุทธศาสตร์ทางสังคม ฯลฯ (จำเริญ โห้ไทย. 2537 : 144)

การเล่นพื้นบ้านของไทยส่วนใหญ่ เป็นการเล่นที่สามารถส่งเสริมพัฒนาทักษะทางสังคม ในด้านการเล่น สร้างแรงจูงใจให้เด็กทุกคนเกิดความกระตือรือร้น อยากจะเล่นหรือกล้าแสดงออก และให้ความร่วมมือ มีกฎกติกาไม่สลับซับซ้อน สามารถยืดหยุ่นง่ายต่อการเล่น ไม่เน้นการแข่งขัน ทำให้ง่ายที่จะประสบความสำเร็จ ซึ่งถ้าทำบ่อย ๆ จะชำนาญ เด็กจะเกิดความรู้อย่างภูมิใจในตนเอง ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนได้อย่างเหมาะสมการเล่นพื้นบ้านของไทยยังสามารถหล่อหลอมและส่งเสริมคุณธรรมทางจิตใจของเด็ก ให้รู้จักแพ้ – รู้จักชนะ รู้จักถอย ถอยจากการทำกิจกรรมร่วมกันแบบเป็นกลุ่ม หรือนั่งล้อมวง ก่อให้เกิดความสนุกสนานร่าเริง แจ่มใส เป็นกระบวนการเรียนรู้ในการยอมรับซึ่งกันและกัน ทำให้เด็กกล้าแสดงออก เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีน้ำใจรู้จักการแบ่งปัน เกิดการเคารพในกฎกติกาที่ตกลงกันไว้ รู้จักการรอคอย การยอมรับ ข้อตกลงของคนส่วนมาก และนำไปสู่การพัฒนาทักษะทางสังคมในด้านการเล่นกับเพื่อน

การนำเสนอรูปแบบการเล่นพื้นบ้านของไทยนั้น มีเนื้อหาของกิจกรรมที่เด็กทุกคนจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนที่เล่นด้วยกันทุกคน มีการพูดคุยสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน เรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของกลุ่มเพื่อนแต่ละคนว่ามีพฤติกรรมเป็นอย่างไร สามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อนได้มากน้อยเพียงใด ตลอดจนเสนอแนวความคิดในการที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นขณะที่เล่นกับกลุ่มเพื่อนได้ และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้มีพัฒนาการทางสังคมในทางที่ดี สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้การปลูกฝังทักษะทางสังคมให้กับเด็ก รวมทั้งจะช่วยให้เด็กอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขตลอดไป นอกจากนี้การจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านไทยเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญ เนื่องจากการเล่นพื้นบ้านไทยเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมที่สืบทอดมาในวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านไทยจะมีลักษณะการเล่นหลายรูปแบบ มีทั้งการฝึกในด้านภาษาโดยมีบทร้อง คำคล้องจอง เช่น วีรข่าสาร มอญ ซ่อนผ้า ฝึกทักษะสติปัญญาการใช้ไหวพริบ เช่น ตีจับ ขี่ม้าส่งเมือง ฝึกทักษะด้านสังคม เช่น เดินกะลา ปิดตาตีหม้อ เป็นต้น ซึ่งวิธีการเล่นมีกฎกติกาการเล่นที่ไม่ซับซ้อนมากนัก และอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเล่นนั้นได้จากวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น นำมาประดิษฐ์เป็นของเล่น เช่น กะลามะพร้าว ก้านกล้วย เม็ดมะขาม ทางมะพร้าว เป็นต้น (รัชฎาวรรณ ประพาน. 2541 : 1 – 2)

ในการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยเป็นการจัดกิจกรรมการพัฒนาทักษะทางสังคมในด้านการเล่นกับเพื่อน โดยเลือกนำกิจกรรมการเล่นที่เน้นกิจกรรมกลุ่มมาทำเป็นรูปภาพ

แยกส่วนตามขั้นตอนของวิธีการเล่น และอธิบายว่าใครทำอะไรที่ไหน เพื่อช่วยให้เด็กออทิสติกสามารถเรียนรู้และจดจำสิ่งที่เรียนรู้นั้นได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก โดยการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบกับการสื่อด้วยภาพ ซึ่งจะอาศัยการเรียนรู้จากการมอง และการอ่านเรื่องราวจากภาพ เพื่อให้เด็กออทิสติกได้พัฒนาทักษะทางสังคมในด้านการเล่นกับเพื่อน เพื่อให้เด็กออทิสติกสามารถอยู่ร่วมกับเพื่อนและผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสม และมีความสุข

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก โดยการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านไทยประกอบกับการสื่อด้วยภาพ

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบผลการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก โดยการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบกับการสื่อด้วยภาพ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอน ผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้ปกครอง ในการนำไปส่งเสริมและพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติกต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กออทิสติกระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ไม่มีความพิการซ้ำซ้อน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กออทิสติกระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนมีนบุรี สำนักงานเขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร ที่ไม่มีความพิการซ้ำซ้อน จำนวน 1 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

นักเรียนออทิสติกได้รับการวินิจฉัยจากสถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินีอายุ 8 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยเรียนร่วมกับเด็กปกติแบบบางเวลา มีครูการศึกษาพิเศษในโรงเรียนช่วยในการฝึก เป็นเด็กชายที่โตสมวัยความสามารถในปัจจุบันพูดได้แต่การพูดไม่ชัด

สามารถฟังคำสั่งและปฏิบัติตามคำสั่งได้ การออกเสียงไม่ชัดเจนไม่ค่อยมีสมาธิ ไม่สามารถอ่านและเขียนได้ สามารถช่วยเหลือตนเองได้ บอกความต้องการของตนเองได้ ชอบเล่นตามลำพัง แต่ไม่สามารถเล่นกับผู้อื่นได้ ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่น และไม่รู้กฎกติกาการปฏิบัติตนในการเล่น

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ กิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบกับการสื่อด้วยภาพ

ตัวแปรตาม คือ ความสามารถของทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก

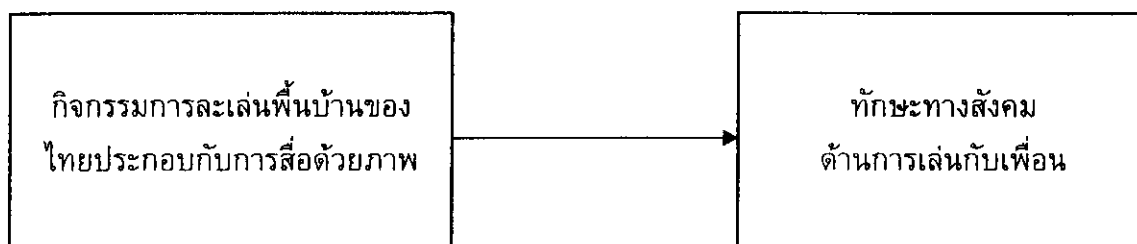
นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **การเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบกับการสื่อด้วยภาพ** หมายถึง การนำกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของเด็กที่นิยมเล่นกันในชีวิตประจำวัน ในสมัยโบราณที่ผู้เล่นมีการเคลื่อนไหวในกิริยาต่าง ๆ เน้นความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีกฎกติกาที่ไม่ซับซ้อนง่ายต่อการปฏิบัติ และส่งเสริมทักษะทางสังคมในด้านต่าง ๆ เป็นกิจกรรมที่เน้นการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีบทร้องและไม่บทร้องประกอบ เช่น มอญซ่อนผ้า รีรีข้าวสาร งูกินหาง ซึ่งการเล่นแต่ละประเภทนำมาวาดภาพประกอบเป็นขั้นตอนการเล่น 5 ขั้นตอน

2. **ทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน** หมายถึง ความสามารถในการเล่นกับเพื่อน โดยสามารถเล่นกับเพื่อนได้ ปฏิบัติตามกติกาในการเล่น โดยไม่ต้องมีผู้ใหญ่กระตุ้นหรือให้การช่วยเหลือทางกาย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยไว้ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

ทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติกหลังการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านของไทยประกอบกับการสื่อด้วยภาพสูงขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กออทิสติก มีดังนี้

- 1.1 ความหมายของเด็กออทิสติก
- 1.2 สาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กออทิสติก
- 1.3 สาเหตุของการเกิดภาวะออทิสซึม
- 1.4 ลักษณะของเด็กออทิสติก
- 1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กออทิสติก

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม มีดังนี้

- 2.1 ความหมายของทักษะทางสังคม
- 2.2 ความสำคัญของทักษะทางสังคม
- 2.3 พื้นฐานทักษะทางสังคม
- 2.4 การฝึกทักษะทางสังคม
- 2.5 ขั้นตอนการฝึกทักษะทางสังคม
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่น มีดังนี้

- 3.1 ความหมายของการเล่น
- 3.2 ความสำคัญของการเล่น
- 3.3 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการเล่น
- 3.4 ประเภทของการเล่น
- 3.5 การเล่นกับพัฒนาการทางสังคม
- 3.6 ประโยชน์ของการเล่น
- 3.7 บทบาทของครูในการส่งเสริมการเล่น
- 3.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่น

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่นพื้นบ้านของไทย มีดังนี้

- 4.1 ประวัติความเป็นมาของการเล่นพื้นบ้านของไทย
- 4.2 ความหมายของการเล่นพื้นบ้านของไทย
- 4.3 ลักษณะของการเล่นพื้นบ้านของไทย
- 4.4 ประเภทของการเล่นพื้นบ้านของไทย
- 4.5 ประโยชน์ของการเล่นพื้นบ้านของไทย
- 4.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่นพื้นบ้านของไทย

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเด็กออทิสติก

1.1 ความหมายของเด็กออทิสติก

มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของเด็กออทิสติกไว้ดังนี้

U.S. Department of Education ให้ความหมายของเด็กออทิสติกว่า ออทิสซึม คือ ความบกพร่องทางพัฒนาการด้านการสื่อสารด้วยภาษาถ้อยคำและไม่ใช้ถ้อยคำ ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น และมักสังเกตเห็นอาการเหล่านี้ได้ชัดเจนตั้งแต่อายุ 3 ปี ความบกพร่องดังกล่าว มีผลกระทบต่อพัฒนาการต่าง ๆ หลายด้าน เด็กกลุ่มนี้ชอบทำอะไรซ้ำ ๆ ชอบการเคลื่อนไหวแบบใดแบบเดียว หมกมุ่นกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างมาก มีความพอใจกับสิ่งแวดล้อมที่ซ้ำซากจำเจ (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2543 : 211 ; อ้างอิงจาก Hardman, et al. 1996 : 367)

รจนา ทรรทรานนท์ (2527 : 16) ได้ให้ความหมายของเด็กออทิสติกไว้ว่า เป็นพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกมา หรือพฤติกรรมที่เด็กแสดงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แปลกประหลาดอย่างชัดเจน และไม่สามารถคาดได้ว่าเด็กจะแสดงพฤติกรรมอย่างนั้นหรือไม่ และพฤติกรรมแปลกประหลาดนี้ยังคงมีอยู่อย่างสม่ำเสมอ

วินัดดา ปิยะศิลป์ (2537 : 10) ได้ให้ความหมายของเด็กออทิสติกไว้ว่า หมายถึงเด็กที่มีความผิดปกติในด้านพัฒนาการ จะทำให้มีพัฒนาการช้ากว่าเด็กทั่วไป ในด้านภาษา การพูด การแสดงท่าทางที่บอกถึงความหมายต่าง ๆ ซึ่งถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่เรียกว่า "Pandevelopmental Disability" จะส่งผลกระทบต่อขีดขวางพัฒนาการด้านอื่น ๆ

ศุภรัตน์ เอกอัศวิน (2539 : 6) ได้ให้ความหมายของเด็กออทิสติกไว้ว่า หมายถึงเด็กที่มีพัฒนาการด้านสื่อสาร สังคม และจินตนาการบกพร่อง โดยไม่เกี่ยวข้องกับระดับสติปัญญา แต่อย่างไรก็ตาม อาการออทิสติกในแต่ละรายการไม่เท่ากัน บางคนมีอาการมาก บางคนมีอาการน้อย

ชาติรี วัชรชาติ (2540 : 117) ได้ให้ความหมายของเด็กออทิสติกไว้ว่า เป็นเด็กที่เป็นโรคทางจิตเวช เด็กที่มีความรุนแรงมาก มีความผิดปกติของพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ คือ ด้านภาษา ด้านการสื่อสาร สังคม และพฤติกรรม

เพ็ญแข ลิ้มศิลา (2540 : 1) ได้ให้ความหมายของเด็กออทิสติกไว้ว่า เป็นเด็กที่มีความผิดปกติ และความล่าช้าทางพัฒนาการด้านสังคม ด้านการสื่อความหมาย ภาษา และจินตนาการ ซึ่งมีสาเหตุเกี่ยวข้องกับทางกายภาพ เนื่องจากมีหน้าที่ของสมองบางส่วนทำงานผิดปกติไป

กรมวิชาการ (2543 : 1) ได้ให้ความหมายของเด็กออทิสติกไว้ว่า เป็นเด็กที่มีความผิดปกติเกี่ยวกับพัฒนาการทางการสื่อสาร ภาษา สังคม และอารมณ์เป็นอย่างมาก จะมีพฤติกรรมแปลก ๆ สื่อสารไม่เข้าใจ พูดซ้ำ หรือไม่พูด

ผดุง อารยะวิญญู (2546 : 1) ได้ให้ความหมายของเด็กออทิสติกไว้ว่า เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษาประเภทหนึ่ง เด็กกลุ่มนี้ต้องการการศึกษา ในลักษณะที่แตกต่างไปจากการศึกษาให้กับเด็กปกติ เพราะมีความบกพร่องในพัฒนาการด้านการสื่อความหมาย ไม่ว่าจะเป็นการใช้สีหน้าท่าทาง หรือการใช้ภาษากาย มีปัญหาทางพฤติกรรม มีปัญหาทางสังคม มีพฤติกรรมที่แปลก ๆ ซ้ำ ๆ

จากความหมายของเด็กออทิสติกที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้แล้ว ผู้วิจัยสรุปได้ว่า เด็กออทิสติก หมายถึง เด็กที่มีพัฒนาการบกพร่องในด้านภาษา การสื่อสาร การสื่อความหมาย ความสัมพันธ์ทางสังคมและจินตนาการ มีการแสดงออกทางพฤติกรรม ความสนใจและจินตนาการ มีการแสดงออกทางพฤติกรรม ความสนใจ และกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปอย่างจำกัด และซ้ำ ๆ เนื่องจากสมองบางส่วนทำงานผิดปกติ

1.2 สาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กออทิสติก

มีนักการศึกษาทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้กล่าวถึงสาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กออทิสติกไว้หลายท่าน ดังนี้

ชริบแมน (อรศิริ ภิชก. 2542 : 31 ; อ้างอิงจาก Schreibman. 1988 : 48) กล่าวถึงข้อค้นพบสรุปถึงปัจจัยหรือกลไกพื้นฐานหลัก 3 ประการ ที่น่าจะเป็นสาเหตุของอาการออทิสซึม คือ ปัจจัยอิทธิพลของสังคม และสิ่งแวดล้อม (Environmental and Social Influences) ความบกพร่องหรือความผิดปกติของสติปัญญา และการเรียนรู้ (Cognitive Deficits and Abnormalities) และปัจจัยทางชีววิทยา

เพสเชล (Pueschel. 1995 : 109) ได้กล่าวถึงสาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กออทิสติกว่า มีปัจจัยทางชีววิทยา ความผิดปกติของสมองและระบบประสาท รวมทั้งการที่บิดามารดาเลี้ยงดูเด็กแบบไม่ตอบสนอง ในปัจจุบันนี้มีการวิจัยที่สนับสนุนอย่างชัดเจนว่า เด็กออทิสติกมีความผิดปกติทางระบบประสาท และมีสาเหตุอื่น ๆ ที่ยังไม่ทราบอีกด้วย

วิง (Wing. 1997 : 79) ได้กล่าวถึงสาเหตุของเด็กออทิสติกว่า มีความผิดปกติที่สมองมีปัญหาระหว่างคลอดและสาเหตุทางพันธุกรรม และรูปแบบเฉพาะของครอบครัวเป็นสาเหตุหนึ่งที่ไม่ชัดเจนนัก โดยรวมแล้วสาเหตุของเด็กออทิสติกนั้นซับซ้อนมาก โดยเฉพาะในด้านพันธุกรรมนั้น มีมากกว่าหนึ่งพันธุกรรม ที่นักวิจัยในประเทศต่าง ๆ ได้พยายามศึกษาเจาะจงไปที่โครโมโซมและพันธุกรรมที่มีพยาธิสภาพ โดยเฉพาะการอธิบายลักษณะของออทิสติกของแคนเนอร์ (Kanner) ซึ่งกล่าวว่า ออทิสซึม เป็นความผิดปกติที่มีความล่าช้าทางพัฒนาการ และมักเกิดในครอบครัวขยาย จากการศึกษาของ แพทริค บอลตัน (Patrick Bolton) และคณะเผยแพร่การของเขาในปี 1994 กล่าวว่าในพื้นที่ของออทิสติกประมาณ 3 เปอร์เซ็นต์ จะมีลักษณะของออทิสติก และจำนวนเท่ากันนี้จะพบความผิดปกติทางพัฒนาการเล็กน้อย (Autistic

Spectrum Disorder) พบว่า 20 เปอร์เซ็นต์ หรือมากกว่ามีความผิดปกติเพียงเล็กน้อย มีการศึกษาเปรียบเทียบกับเด็กปัญญาอ่อนดาวน์ ซินโดรม (Down's Syndrome) และไม่มีพี่น้องดาวน์ ซินโดรม (Down's Syndrome) มีความผิดปกติเช่นเดียวกับพี่น้องเด็กออทิสติก

เด็กออทิสติกล้วนมีความผิดปกติของระบบประสาท ระบบชีวเคมีในร่างกายและความผิดปกติบางอย่างทางพันธุกรรม (อรศิริ ภิเชก. 2542 : 30 ; อ้างอิงจาก Volkmar. 1991 : 503 ; Schreibman. 1988 : 66) ซึ่งทำให้นักวิจัยให้ความสนใจค้นคว้าถึงปัจจัยทางชีววิทยาที่เกี่ยวข้องสาเหตุของออทิสซึม ว่าน่าจะไม่ได้เกิดจากเพียงสาเหตุเพียงสาเหตุเดียว (Single cause) จากการศึกษาทางชีววิทยา พบข้อบ่งชี้ที่เป็นสาเหตุของอาการออทิสซึมว่าเกี่ยวข้องกับสาเหตุดังต่อไปนี้

1. ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการตั้งครรภ์และการคลอด (Pregnancy and Birth)
2. ปัจจัยทางพันธุกรรม (Genetic Factors)
3. ความสัมพันธ์กับระบบประสาท (Neurological Correlates)
4. ขบวนการทางชีวเคมี (Biochemical Processes)

ศุภรัตน์ เอกอัศวิน (2539 : 3) ได้กล่าวถึงสาเหตุของเด็กออทิสติกว่า ปัจจุบันไม่ทราบสาเหตุที่แน่นอน มีเพียงหลักฐานสนับสนุนว่าน่าจะเป็นสาเหตุของระบบประสาทในเด็กออทิสติกสรุปสาเหตุที่เป็นไปได้ ดังนี้

1. พันธุกรรม
2. ปัญหาที่เกิดระหว่าง
3. ความผิดปกติของสมอง กล่าวคือ
 - 3.1 รูปร่างภายนอกของเนื้อสมองปกติ แต่เซลล์สมองบางส่วนมีลักษณะ

ผิดปกติ

- 3.2 30 – 40% ของเด็กออทิสติกมีคลื่นสมองผิดปกติ
- 3.3 สารเคมีในสมองชื่อซีโรโทนินมีระดับสูงขึ้น
- 3.4 โอกาสในการเกิดโรคในคนทั่วไป 4 – 5 / 10,000 คน หรือบางรายงาน 10 – 20 / 10,000 คน
- 3.5 พบว่าญาติที่สายเลือดใกล้ชิดเดียวกันมีโอกาสเกิดออทิสติกมากกว่าคนทั่วไป

ทั่วไป

3.6 พี่น้องคนต่อจากพ่อแม่คู่เดิม มีโอกาสเกิดโรคนี้นี้มากกว่าคนปกติ 50 เท่า และมีความเสี่ยงต่อความผิดปกติอื่น ๆ ได้อีก เช่น เรื่องบกพร่องทางภาษาหรือสังคม

1.3 สาเหตุของการเกิดภาวะออทิสซึม

มีแนวคิดใหญ่ ๆ 2 แนวคิด ที่อธิบายสาเหตุของภาวะออทิสซึม คือ

1. สาเหตุทาง Psychodynamic
2. สาเหตุทางชีววิทยา

สาเหตุทาง Psychodynamic

แนวคิดนี้เชื่อว่า ภาวะออทิซึมในเด็กเกิดจากความสัมพันธ์ทางลบในครอบครัว เด็กใช้กลไกป้องกันตัวเองหลบไปอยู่ในโลกของตัวเอง เพื่อหลีกเลี่ยงความรู้สึกกดดัน และการปฏิเสธของพ่อแม่ผู้ปกครอง (ทั้งในระดับสำนึกและใต้สำนึก) แนวคิดนี้ไม่ได้รับการยอมรับมากนักในปัจจุบัน แต่ก็ยังคงได้รับความสนใจอยู่บ้าง โดยเฉพาะในแง่ของความกลัว ความกังวลของเด็กทารกที่เกิดใหม่ รวมทั้งความเพ้อฝันในระดับจิตใต้สำนึกของเด็กทารกในครรภ์ (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2543 : 212 ; อ้างอิงจาก DeBenedetti – Gadini. 1993 ; Haag. 1993 ; weinenger. 1993)

สาเหตุทางชีววิทยา

งานวิจัยใหม่ ๆ จำนวนมากให้ความสนใจสาเหตุของภาวะออทิซึมในแง่ชีววิทยา โดยเฉพาะปัจจัยทางด้านยีน อาทิเช่น

ในปี 1960 มีการค้นพบว่า fragile X syndrome เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดภาวะออทิซึม และมักจะเกิดกับเด็กชายมากกว่าเด็กหญิง อย่างไรก็ตาม การค้นคว้าปัจจุบันอธิบายว่า fragile X syndrome มีสาเหตุหลักของการเกิดภาวะออทิซึม (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2543 : 212 ; อ้างอิงจาก Hashimoto, Shimizu & Kawasaki. 1993 ; Bolton, Pickles, Butler & Summers. 1992)

ปัจจุบันนี้มีการยอมรับกันมากกว่าสาเหตุสำคัญเกิดจากความบกพร่องของ central nervous system ซึ่งอาจเกิดจากเซลล์ของสมองที่ผิดปกติและความไม่สมดุลของสารเคมีของระบบประสาท (brain cell differences and neurological chemical imbalances) และยังคงพบด้วยว่ามีความผิดปกติของบางตำแหน่งในสมองของเด็กกลุ่มนี้เมื่อเทียบกับสมองของเด็กปกติ เช่น มีการพบความผิดปกติในส่วนที่เรียกว่า "Vermis" ซึ่งอยู่ใน cerebellum ทำให้เด็กกลุ่มนี้มีปัญหาทางด้านสติปัญญาทางด้านสติปัญญาและการเรียนรู้

เค็มเปอร์ และ บัวแมน (เพ็ญแข ลิมศิลา. 2540 : 31 – 32 ; อ้างอิงจาก Kemper & Bauman. 1984) เกี่ยวกับความผิดปกติของสมองที่ก่อให้เกิดภาวะออทิซึม สรุปโดยย่อได้ดังนี้ เมื่อศึกษาโดยนับจำนวนเซลล์ในบริเวณต่าง ๆ ของสมองเปรียบเทียบระหว่างเด็กออทิสติกกับเด็กปกติ จะพบความผิดปกติในเด็กออทิสติกอย่างชัดเจนอยู่ 2 แห่ง คือ ที่ limbic system และที่ cerebellum บริเวณ limbic system ส่วนของ amygdala และ hippocampus ทำหน้าที่ควบคุมด้านความจำ อารมณ์ การเรียนรู้ และแรงจูงใจ ความผิดปกติที่พบ คือ ลักษณะของเซลล์บริเวณนี้มีขนาดเล็กมาก มีจำนวนเซลล์มากกว่าคนปกติจนมองเห็นเบียดกันหนาแน่นเปรียบเทียบกับการทำงานของคอมพิวเตอร์ คือ มีหน่วยความจำมาก แต่ไม่สามารถทำหน้าที่เชื่อมโยง ความจำ ความรู้ได้ เด็กออทิสติกจึงมีความผิดปกติด้านอารมณ์และด้านการตั้งความสนใจ นอกจากนั้นแล้ว เซลล์ผิดปกติ มีลักษณะเซลล์ที่ไม่พัฒนาหรืออ่อนกว่าอายุจริงมาก มีการลดจำนวนลงอย่างชัดเจน

ของเซลล์ purkinje และการขาดหายไปของ gliosis ซึ่งเป็นส่วนประกอบของสมองที่เป็นโครงพวง เซลล์ประสาท

บริเวณ cerebellum ซึ่งควบคุมการประสานสัมพันธ์ มีจำนวนเซลล์น้อย มีช่องว่างระหว่างเซลล์มากมายจนมองเห็นการกระจัดกระจายของเซลล์ เซลล์มีลักษณะไม่พัฒนาการ เช่นเดียวกับเซลล์บริเวณ limbic system ระยะพัฒนาการของเซลล์สมองเท่ากับเด็กวัยทารก ในครรภ์ อายุ 7 – 8 เดือนเท่านั้น พฤติกรรมของเด็กออทิสติกถูกควบคุมโดยสมองที่มีความบกพร่องตั้งกล่ามาแล้ว

นักประสาทชีววิทยาเชื่อว่าการเกิดภาวะออทิสซึม เกิดจากความบกพร่องในช่วง การพัฒนาการในวัยก่อนคลอดและใจช่วงวัยทารก โรคบางชนิด เช่น หัดเยอรมัน การทำคลอดที่ไม่ ถูกต้อง ก็มีความเป็นไปได้ที่ทำให้เกิดภาวะนี้ด้วย นอกจากนั้นแล้วมลภาวะต่าง ๆ เช่น สารตะกั่ว ก็มีผลด้วยเช่นกัน ถ้าแม้มีเงื่อนไขหลายอย่างอธิบายความเป็นไปได้ที่ทำให้เกิดภาวะการตั้งกล่าว แต่นักวิจัยถึงขั้นตอนนี้ได้ให้คำแนะนำว่า โดยทั่วไปแล้วมักจะเกิดจากสาเหตุมากกว่าหนึ่งอย่าง

สาเหตุของการเกิดภาวะออทิสซึมยังมีการศึกษาค้นคว้าอย่างไม่หยุดยั้ง เพราะยังมี เรื่องที่ไม่รู้อีกมากเกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดภาวะนี้ ผู้เชี่ยวชาญกับเรื่องนี้ในปัจจุบันมีทัศนคติว่า ภาวะออทิสซึมเป็นเรื่องของอาการและพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนมากกว่าเป็น “โรค” อย่างไรก็ตาม การ พยายามศึกษาหาสาเหตุของภาวะออทิสซึมเป็นเรื่องที่จำเป็น เนื่องจากการรู้สาเหตุจะเป็นกุญแจ สำคัญที่นำไปสู่การแก้ไข ป้องกัน และการให้การดูแลรักษาและการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน การอบรมเลี้ยงดูเด็กกลุ่มนี้ได้ถูกต้อง เพื่อให้เขามีอาการออทิสซึมน้อยที่สุด เพื่อให้เขาได้มีชีวิต อย่างปกติในสังคม โดยไม่เป็นภาระแก่ครอบครัวและสังคมมากนัก (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2543 : 212)

สรุปจากสาเหตุของภาวะออทิสซึม ในปัจจุบันยังไม่มีหลักฐานยืนยันสาเหตุที่แน่นอนว่า เกิดจากสาเหตุใด เช่น พันธุกรรม ปัญหาระหว่างการตั้งครรภ์ ระหว่างคลอด หรือภายหลังคลอด ความผิดปกติของเนื้อสมอง และหน้าที่สมอง สารเคมีในสมอง หรือความผิดปกติในระบบภูมิ ต้านทาน แต่มีผู้ทำการวิจัยและศึกษาเรื่องอย่างนี้อย่างจริงจัง และตั้งความหวังไว้ว่า สักวันหนึ่ง อาจจะสามารถวิเคราะห์ได้ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความผิดปกติทางหน้าที่ของสมอง ที่ทำให้เกิดภาวะ ออทิสซึมนี้ได้

1.4 ลักษณะของเด็กออทิสติก

มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงลักษณะของเด็กออทิสติกไว้หลายท่าน ดังนี้

ศุภรัตน์ เอกอัศวิน (2539 : 12) ได้แบ่งประเภทของออทิสติกตามพฤติกรรมทาง สังคมเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. กลุ่มแยกตัว (The Aloof Group) ลักษณะพฤติกรรมของเด็กในกลุ่มนี้จะแยก ตัวเอง ไม่สนใจผู้คน อาจเข้าหากันเพียงเพื่อให้สนองความต้องการทางร่างกายไม่ใช่เพื่อความอบอุ่น

ทางใจ ไม่ชอบอยู่ใกล้คนแต่ถ้าได้รับการฝึกตั้งแต่เล็ก ๆ เขาจะพอเข้าหาคนอื่นได้บ้าง พบว่าอาการออทิสติกในกลุ่มแยกตัวนี้มักชัดเจน คือ ไม่มีภาษาการสื่อสาร ไม่มีปฏิกิริยาตอบโต้กลับ มีพฤติกรรมกระตุนตัวเอง ก้าวร้าว ร้องเสียงดัง ถ้าเด็กกลุ่มนี้ได้รับการฝึก และการกระตุ้นเมื่อโตขึ้นสามารถทำงานได้พอสมควรตามลักษณะความสนใจ

2. กลุ่มยอมตาม (The Passive Group) มีลักษณะทำที่ยอมให้คนอื่นเข้าหา โอบกอด หรือร่วมทำกิจกรรมที่มีคนคอยควบคุมให้ เช่น ร้องเพลง เล่นเกม เล่นสมมติได้ มีมนุษยสัมพันธ์ดีกว่ากลุ่มแยกตัว สามารถเลียนแบบได้ทั้งท่าทางและภาษาพูด แต่มักไม่เข้าใจความหมายของการกระทำหรือคำพูดที่ลอกแบบมา มักมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อน ๆ เพราะเขาไม่มีความคิดสร้างสรรค์ ชอบทำตาม และเขามักจะหงุดหงิดมาก ถ้าสิ่งต่าง ๆ ไม่เป็นไปตามที่คาดคิดไว้ เด็กออทิสติกกลุ่มนี้เมื่อโตขึ้นสามารถประกอบอาชีพ และอยู่อย่างอิสระได้ เป็นกลุ่มที่ประสบความสำเร็จมากกว่าทุกกลุ่ม

3. กลุ่มเข้าหาคน (The Active – But – Odd Group) เป็นกลุ่มที่จัดการได้ยากที่สุด เพราะลักษณะภายนอกดูเหมือนเขาชอบเข้าหาคน ถ้าสังคมให้ดีจะพบว่า การเข้าหาคนไม่ใช่เป็นความต้องการคลอเคลียที่คน แต่เข้ามาเพื่อดูสิ่งที่เขาสนใจ มักใช้วิธีถามซ้ำ ๆ พูดซ้ำ ๆ โดยไม่สนใจความคิด ความรู้สึกของคน และไม่สนใจคำตอบ

✓ เพ็ญแข ลิมศิลา (2540 : 5) ได้กล่าวถึงลักษณะอาการของเด็กออทิสติกที่พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงไปได้ตามพัฒนาการของเด็ก ดังนี้

1. มีปัญหาทางภาษา

- 1.1 มีปัญหาในการเข้าใจเกี่ยวกับการพูด ซึ่งอาจมีตั้งแต่ไม่สามารถเข้าใจได้
- 1.2 มีความผิดปกติในการพูด เช่น
 - 1.2.1 ไม่พูดเลยแม้แต่คำเดียว ได้แต่ส่งเสียงไม่เป็นภาษา
 - 1.2.2 พูดลอกเลียนแบบทันทีเมื่อเด็กได้ยินเสียง
 - 1.2.3 พูดลอกเลียนแบบที่เคยได้ยินมานานแล้ว ทำให้เด็กพูดภาษาของตัวเองจนฟังเหมือนภาษานก ภาษากา ภาษาต่างดาว เป็นต้น
 - 1.2.4 พูดซ้ำซาก ซึ่งอาจจะเป็นคำพูดเป็นคำหรือวลี หรือประโยคเดิมซ้ำไปซ้ำมา โดยไม่สนใจว่าจะมีผู้ฟังหรือไม่
 - 1.2.5 พูดไม่ถูกต้องตามไวยากรณ์ การพูดเรียงประโยคไม่ถูกต้อง
 - 1.2.6 มีความสับสนในคำที่ออกเสียงคล้ายกัน
 - 1.2.7 มีปัญหาในการใช้สรรพนาม บุพบท หรือคำอื่น ๆ ที่สามารถเปลี่ยนความหมายได้
- 1.3 ไม่สามารถควบคุมเสียงของตนเองได้

2. มีความผิดปกติของการสบตาและการมอง ✓

2.1 เด็กชอบมองไปทางด้านข้างมากกว่ามองตรง ๆ มักจะมองผ่านไประยะมากกว่าการมองจับจ้องทั้งคนและสิ่งของ

2.2 มองบุคคลและสิ่งของด้วยการชำเลียงอย่างรวดเร็วมากกว่าที่จะต้องมอง

2.3 มองบุคคลหรือสิ่งของแบบจับจ้องนานจนเกินไปเหมือนจะมองให้ทะลุปรุโปร่ง มักจะพบในเด็กโต

3. มีปัญหาเกี่ยวกับการลอกเลียนแบบการเคลื่อนไหวของร่างกาย

3.1 มีความยากลำบากในการลอกเลียนแบบการเคลื่อนไหว

3.2 มีความสับสนในเรื่องการเรียนรู้เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวตามคำสั่ง

4. ปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกาย

4.1 ถ้าเด็กออทิสติกมีอาการตื่นเต้นหรือรู้สึกวิตกกังวล เด็กมักจะควบคุมตนเองไม่ได้

4.2 เด็กออทิสติกบางรายชอบเดินเขย่งและแกว่งแขนไม่ไปตามกัน

4.3 ลักษณะท่าทางที่พบได้บ่อย ขณะที่เด็กออทิสติกอยู่ในโลกของตัวเอง คือ การนอนคุดคู้อยู่ใต้เตียง ใต้โต๊ะ หรือในตู้ที่ปิดไว้ หรือมักจะยืนนิ่ง ก้มศีรษะงอแขนบริเวณข้อศอก และทำข้อมือตก

4.4 เด็กออทิสติกบางรายจะมีการเคลื่อนไหวที่ไม่น่าเป็นไปได้ด้วยตนเอง โดยไม่ได้เรียนรู้มาจากใคร เช่น ใช้มือเดินแทนเท้าได้เป็นเวลานาน ๆ หรือเด็กสามารถทรงตัวโดยใช้มือข้างเดียวยันพื้นตั้งตัวตรงขาชี้ฟ้าได้เป็นเวลานาน

5. มีการตอบสนองต่อสิ่งเร้าทางความรู้สึกอย่างผิดปกติ เช่น การเอามือปิดตาเมื่อไม่ชอบเสียงที่ได้ยินแทนการเอามือปิดหู หรือเอามือปิดหูเมื่อเห็นภาพที่เด็กไม่ชอบ หรือเห็นคนแปลกหน้า

6. การแสดงออกทางอารมณ์ไม่สมเหตุผล

เด็กออทิสติกบางรายไม่กลัวในสิ่งที่อันตราย หรือตรงกันข้ามจะแสดงอาการกลัวในสิ่งที่ไม่เป็นอันตราย การแสดงออกทางอารมณ์ไม่สมเหตุผล เช่น หัวเราะเมื่อเห็นคนอื่นได้รับบาดเจ็บ ปฏิกริยาเหล่านี้มีผลมาจากเด็กไม่สามารถเข้าใจความหมายในความรู้สึกและการกระทำของผู้อื่น

7. มีความผิดปกติของหน้าที่ และพัฒนาการทางกายภาพ

7.1 มีแบบแผนในการนอนหลับเบี่ยงเบน บางคนจะนอนหลับในตอนกลางวัน แทนกลางคืน

7.2 มีแบบแผนในการรับประทานอาหารและการดื่มเบี่ยงเบนไป เช่น การรับประทานอาหารไม่รู้จักอิ่ม รับประทานอาหารมากเกินไปจนปวดท้องและอาเจียน

7.3 ไม่มีความรู้สึก หรือแสดงอาการวิงเวียนศีรษะ หลังจากหมุนตัวเองไปรอบ ๆ เป็นระยะเวลาสั้น ๆ

7.4 มีลักษณะพฤติกรรมแสดงอย่างเด่นชัดถึงภาวะที่มีวุฒิภาวะไม่สมวัยและการแสดงออกทางสีหน้าที่ไม่สอดคล้องกับอารมณ์

8. มีความสามารถพิเศษเฉพาะอย่างที่เด่นชัด

9. มีปัญหาทางพฤติกรรม

นอกจากนี้เด็กออทิสติกยังมีปัญหาทางด้านพฤติกรรมอย่างเด่นชัด ซึ่งผู้ปกครองสามารถสังเกตได้ตั้งแต่อายุน้อย โดยเด็กจะมีการแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ไม่สมวัย ไม่สมเหตุผล หากผู้ปกครองพบว่าเด็กมีพฤติกรรมผิดปกติจะต้องรีบช่วยเหลือแก้ไขอย่างเหมาะสมให้ทันเวลาที่หากละเลยจะทำให้เด็กไม่สามารถดำรงชีวิตในสังคมกับผู้อื่นได้

ชาญวิทย์ พรนภดล (2545 : 1 – 7) ได้กล่าวถึงลักษณะอาการของเด็กออทิสติกที่พบว่าจะต้องเกิดขึ้นก่อนอายุ 3 ปี เด็กมักจะถูกรักษาพบแพทย์ด้วยอาการสำคัญ คือ พูดช้า เรียกไม่ค่อยหันไม่ยอมสบตา หรือดูเหมือนจะไม่ฟังเวลาพูดด้วย ซึ่งสามารถจัดกลุ่มความผิดปกติของพฤติกรรมเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. ความผิดปกติของการสร้างสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (Impairment in Social Relatedness) เด็กออทิสติกจะไม่ยอมสบตา เวลามองหน้าเด็กมักจะเบือนหน้าหนี เมื่อเรียกชื่อของเด็กจะไม่หันหาเสียงเรียก เด็กจะไม่สามารถมีหรือแสดงความสนใจร่วมกับผู้อื่นได้ (Lack of Joint Attention) ไม่เลียนแบบท่าทางของบุคคลอื่น ไม่สามารถเล่นเกมที่ผลัดกันเล่นได้ เล่นสมมติไม่เป็น (Lack of Pretend Play) เด็กออทิสติกบางรายอาจเข้าหาคนไม่เลือกหน้า (Indiscriminately Friendly) ไม่กลัวคนแปลกหน้า (Lack of Stranger Anxiety)

2. ความผิดปกติของการใช้ภาษาและการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น (Impairment in Language and Communication) ความผิดปกติของการพูดในเด็กออทิสติก แต่ละรายมีความแตกต่างกันมาก ตั้งแต่เด็กที่ไม่สามารถพูดได้เลย จนถึงพูดได้ชัดเจนเหมือนคนปกติ ในรายที่พูดได้ มักจะแสดงถึงความผิดปกติของการใช้ภาษา เด็กมักจะพูดคนเดียว ใช้ถ้อยคำที่มีแต่ตัวเด็กเท่านั้นที่เข้าใจความหมาย (Idiosyncratic Words) เช่น พูดคำว่า “ม้าไม้” เมื่อเขาหมายถึง “รถไฟ” เด็กมักจะพูดทวนคำพูดของผู้อื่นที่เพิ่งพูดจบ (Echolalia) พูดคำหรือวลีที่ไม่มีความหมายซ้ำ ๆ ถามคำถามซ้ำ ๆ แม้ว่าจะรู้คำตอบอยู่แล้ว มักใช้สรรพนามสับสน ระหว่างสรรพนามบุรุษที่ 1 กับ 2 มีน้ำเสียงในการพูดเป็นโทนเสียงเดียว ไม่มีเสียงสูงหรือต่ำ (Monotone) อาจพูดตั้งหรือค่อยกว่าปกติ เมื่อโตขึ้นมักจะเข้าใจภาษาแบบตรงไปตรงมาตามตัวหนังสือ ไม่สามารถเข้าใจมุขตลก การเล่นคำ คำสำนวน ฯลฯ ต่าง ๆ ได้ พูดไม่เหมาะสมกับกาลเทศะ เช่น ใช้คำราชาศัพท์พูดเป็นการ หรือใช้ภาษาราชการเวลาคุยกับเพื่อน (ชาญวิทย์ พรนภดล. 2545 : 2)

3. พฤติกรรมทำอะไรซ้ำ ๆ หรือมีความสนใจในเรื่องต่าง ๆ จำกัด (Restricted Repetitive and Stereotyped Patterns of Behavior, Interests and Activities) เพ็ญแข ลิ้มศิลา (2541 : 35 – 57) กล่าวว่า ในวัย 2 – 3 ปี เด็กออทิสติกเริ่มที่จะแสดงพฤติกรรมซ้ำ ๆ เช่น เล่นของเล่นชิ้นเดิมซ้ำ ๆ เปิด - ปิดสวิตช์ไฟซ้ำ ๆ หมุนขวดนม ซึ่งเป็นการกระทำที่เห็นได้ง่าย แต่

เด็กออทิสติกที่มีความสามารถอยู่ในระดับสูง มักจะแสดงให้เห็นถึงการกระทำซ้ำ ๆ แบบซ้ำซ้อน มีดังต่อไปนี้

3.1 พฤติกรรมซ้ำ ๆ ที่เห็นได้ง่าย เช่น สะบัดมือ โยกตัว หมุนตัว เล่นนิ้วมือ เดินเขย่งเท้า เอียงค้ำซ้ำ ชอบมองวัตถุที่กำลังหมุน กัดฟันกรอด ๆ

3.2 พฤติกรรมซ้ำ ๆ ที่ซับซ้อนเกี่ยวกับวัตถุ เด็กออทิสติกจะผูกพันกับสิ่งของบางอย่างมากเป็นพิเศษ ชอบของเดิม ๆ ชอบจัดสิ่งของให้เป็นระเบียบ ชอบสะสมของให้มีจำนวนมากขึ้น เช่น ฝาขวดน้ำอัดลม เหรียญ แผลง ฯลฯ

3.3 พฤติกรรมซ้ำ ๆ ที่ซับซ้อนในกิจวัตรประจำวัน หากมีการสลับขั้นตอนหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงของกิจวัตรนั้น ๆ เด็กจะมีปฏิกิริยาอย่างรุนแรง เด็กจะต้องเดินทางไปตามเส้นทางเดิมที่เคยไป ต้องเข้านอนตรงเวลา รับประทานอาหารเดิม ๆ ไม่ก็อย่าง เด็กออทิสติกมักจะมีปัญหาปรับตัวยากต่อสิ่งใหม่

3.4 พฤติกรรมซ้ำ ๆ ทางภาษา เด็กออทิสติก High Function บางรายมีความสนใจเป็นพิเศษในบางเรื่อง และใช้เวลาหมกมุ่นอยู่กับสิ่งนั้นนาน ๆ จนทำให้เกิดเป็นความสามารถพิเศษขึ้นมา เช่น สามารถท่องตารางรถไฟได้ทั่วประเทศ รู้จักชื่อ และสายพันธ์ของไดโนเสาร์ได้ทั้งหมด คุณเลข 7 หลักได้ในเวลาไม่กี่วินาที ประวัติของบุคคลสำคัญต่าง ๆ

ข้อสังเกต ยังมีพฤติกรรมซ้ำ ๆ ที่แตกต่างกันไปกว่านี้อีกมากโดยไม่มีที่สิ้นสุด

จะพบได้ว่า กลุ่มนี้มีทักษะทางสังคมดีกว่ากลุ่มแยกตัว แต่อุปสรรคใหญ่ทำให้เด็กกลุ่มนี้ไม่ค่อยประสบความสำเร็จ คือ พฤติกรรมรบกวนผู้อื่น ผู้ปกครองมักประเมินความสามารถของเด็กผิดพลาดได้ เพราะเขาพูดคุยเก่ง พูดมากและดูเหมือนสนใจเข้าหาคน เด็กกลุ่มนี้จึงมักเริ่มต้นด้วยการเข้าไปเรียนในโรงเรียน แล้วครูรายงานกับมาว่าเรียนไม่ได้

1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กออทิสติก

กอลอมบ์ และเมลลิง (Golomb & Schmelling. 1996 : 5 – 18) ได้ศึกษาการวาดภาพและทักษะการลอกแบบของเด็กออทิสติกอายุ 9 ปี และเด็กปัญญาอ่อนอายุ 8 ปี ซึ่งมีอายุสมองเท่าเทียมกัน จากการศึกษา พบว่า การวาดภาพของเด็กออทิสติก และเด็กปัญญาอ่อนมีความคล้ายคลึงกัน แต่มีความแตกต่างกันเกี่ยวกับทักษะการลอกแบบระหว่างเด็กออทิสติกและเด็กปัญญาอ่อน มีการอภิปรายผลการทดลอง พบว่า เด็กออทิสติกมีลักษณะเฉพาะความสามารถในการรับรู้ทักษะการลอกแบบได้ดีกว่าเด็กปัญญาอ่อน

มิลบราท และซีเกล (Milbrath & Siegel. 1996 : 56 – 75) ได้ศึกษาและติดตามพัฒนาการความสามารถพิเศษทางศิลปะของเด็กออทิสติก และเด็กปัญญาอ่อน เพศชาย อายุ 6 ปี มีการตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับพัฒนาการความสามารถพิเศษทางด้านศิลปะของเด็กออทิสติก และเด็กปัญญาอ่อนมีความสัมพันธ์กับสติปัญญาหรือไม่ จากการศึกษาและติดตามผลจากการวาดภาพของเด็กทั้ง 2 ประเภท ทำให้พบว่า เด็กออทิสติกจะมีความสามารถในการวาดภาพและถ่ายทอด

รายละเอียดของภาพได้อย่างชัดเจนเหมือนภาพถ่ายในลักษณะของ 3 มิติ และ 2 มิติ โดยการจดจำแบบเป็นระบบข้อมูล

เคลแมน (Kellman, 1999 : 258 – 275) ได้ศึกษากรณีการวาดภาพของเด็กชายปีเตอร์ อายุ 8 ปี ซึ่งเป็นเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ เคลแมนได้พบสาเหตุที่มีบทบาทต่อความสัมพันธ์ทางศิลปะ ที่มีผลต่อรูปแบบการวาดภาพของปีเตอร์นั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์และอารมณ์ของเขาในแต่ละวัน โดยการทดลองกำหนดหัวข้อเป็นเรื่องราวความเรียงให้กับปีเตอร์ใช้เป็นแนวทางในการวาดภาพ ผลการทดลองการวาดภาพรูปแบบเรื่องราวจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าการวาดภาพของปีเตอร์เกิดจากการนำเอาประสบการณ์เรื่องราว สภาพแวดล้อม อารมณ์ เราให้เกิดความสนใจให้กับเด็กเกิดความประทับใจเหล่านี้มีผลต่อการวาดภาพของเด็กออทิสติก

เย็น ธีรพัฒน์ชัย (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมก้าวร้าวในชั้นเรียนของเด็กออทิสติก โดยวิธีการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรในการทำแบบฝึกหัดวิชาคณิตศาสตร์ โดยตั้งสมมติฐานว่าพฤติกรรมก้าวร้าวในชั้นเรียนของเด็กออทิสติกหลังการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรในการทำแบบฝึกหัดวิชาคณิตศาสตร์จะลดลง กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กออทิสติกในชั้นการศึกษาพิเศษที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวในชั้นเรียนมากที่สุด 3 คน ในโรงพยาบาลยุวประสาทไทย-โยปถัมภ์ ซึ่งคัดเลือกจากรายงานเบื้องต้นของครูการศึกษาพิเศษ

จากแบบประเมินพฤติกรรมก้าวร้าว และจากการเข้าไปสังเกตและบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าวของวิจัยและผู้ช่วยวิจัย กระบวนการทดลองแบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 (A₁) ครูสอนเด็กออทิสติกและควบคุมชั้นเรียนตามปกติยังไม่ให้การเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรในขณะทำแบบฝึกหัดวิชาคณิตศาสตร์ ในระยะนี้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กออทิสติกทุก 30 วินาที คือ ช่วงเวลาการสังเกต 20 วินาที บันทึก 10 วินาที เป็น 1 ช่วงเวลามีทั้ง 4 ช่วงเวลา ตลอดระยะเวลาการสังเกตพฤติกรรม 20 นาที ใช้เวลา 2 สัปดาห์ ระยะที่ 2 (B₁) ผู้วิจัยใช้หลักการปรับพฤติกรรมก้าวร้าวโดยใช้การเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร ระยะนี้ใช้เวลา 2 สัปดาห์ ระยะที่ 3 (A₂) กลับไปใช้วิธีการตามระยะที่ 1 (A₁) คือ หยุดการให้การเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร ระยะที่ 4 (B₂) ผู้วิจัยกลับไปใช้กระบวนการให้การเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรอีกครั้ง ผลการวิจัยครั้งนี้ ปรากฏว่า สนับสนุนสมมติฐานที่ว่าเด็กออทิสติกได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร จะแสดงพฤติกรรมตั้งใจทำแบบฝึกหัดวิชาคณิตศาสตร์เพิ่มมากขึ้น และแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวในชั้นเรียนลดลง

พวงเพชร พวงค์สิทธิ์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยการศึกษาผลการสอนทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกที่ได้รับการสอนโดยวิธีเรื่องราวทางสังคม การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อสร้างแผนและสื่อการสอนทักษะสังคม โดยวิธีเรื่องราวทางสังคม ศึกษาและเปรียบเทียบผลการสอนทักษะทางสังคม ของเด็กออทิสติกที่ได้รับการสอนโดยวิธีเรื่องราวทางสังคม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนออทิสติกที่มีความบกพร่องด้านทักษะทางสังคม เป็นนักเรียนชาย

จำนวน 2 คน กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 คน และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนผดุงราชบุรี ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผน และสื่อการสอนโดยวิธีเรื่องราวทางสังคม และแบบทดสอบความสามารถในการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น แบบแผนการวิจัยเป็น Single Subject Design รูปแบบ A-B-A-B แบบสลับกลับ 4 ระยะ ใช้เวลาในการทดลอง 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที รวมทั้งสิ้น 26 ครั้ง ซึ่งแบ่งการทดลองเป็น 4 ระยะ ระยะที่ 1 เป็นระยะเส้นฐาน จำนวน 6 ครั้ง ระยะที่ 2 เป็นระยะ ทดลองสอนนักเรียนออกทิสติกโดยวิธีเรื่องราวทางสังคม จำนวน 8 ครั้ง ระยะที่ 3 เป็นระยะ ถอดถอน คือ หยุดการสอน จำนวน 6 ครั้ง ระยะที่ 4 เป็นระยะสลับกลับ ทดลองสอนนักเรียนออกทิสติก โดยวิธีเรื่องราวทางสังคมอีก จำนวน 6 ครั้ง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย แสดงผลการวิจัยด้วยกราฟ ผลการวิจัยพบว่า เด็กออทิสติกทั้งสองคนที่ได้รับการสอนทักษะทางสังคมโดยวิธีเรื่องราวทางสังคม มีทักษะทางสังคมในการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นดีขึ้น

รุ่งนภา ทรัพย์สุพรรณ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกระตุ้นการรับรู้ความรู้สึกและการเคลื่อนไหว โดยครอบครัวที่มีต่อการแสดงพฤติกรรมซ้ำๆ การเล่นอย่างเหมาะสม และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ของเด็กออทิสติก ผลการวิจัย พบว่า

1. เด็กออทิสติกที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมกระตุ้นการรับรู้ความรู้สึกและการเคลื่อนไหว โดยครอบครัว มีการแสดงพฤติกรรมซ้ำ ๆ ลดลง
2. เด็กออทิสติกที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมกระตุ้นการรับรู้ความรู้สึก และการเคลื่อนไหวโดยครอบครัว มีการเล่นอย่างเหมาะสมมากขึ้น
3. เด็กออทิสติกที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมกระตุ้นการรับรู้ความรู้สึก และการเคลื่อนไหวโดยครอบครัว มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่มากขึ้น

จากผลงานวิจัยที่กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่า งานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก โดยใช้การเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบกับการสื่อสารด้วยภาพ มีนักการศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าน้อย ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก จากการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบกับการสื่อสารด้วยภาพเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาผลการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก จากการจัดกิจกรรมเล่นพื้นบ้านของไทย ประกอบกับการสื่อสารด้วยภาพ และเปรียบเทียบทักษะทางสังคมทักษะทางสังคม ด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติกก่อนและหลังการจัดกิจกรรม จากการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย ประกอบกับการสื่อสารด้วยภาพ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ปกครองในการนำไปส่งเสริมและพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติกให้สามารถเล่นกับเพื่อนและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม

2.1 ความหมายของทักษะทางสังคม

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม พบว่า มีผู้ให้ความหมายของคำว่าทักษะทางสังคมไว้ดังนี้คือ

เฟรนเคิล (Fraenkel. 1980 : 142) กล่าวถึง ความหมายของทักษะทางสังคมว่า ทักษะทางสังคมเป็นทักษะที่ทำให้เรามีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น เป็นทักษะที่มีขอบเขตที่กว้างกว่าทักษะทางวิชาการ จึงยากกว่าในการส่งเสริมทักษะทางสังคม ทำให้เราเห็นความจริงและมีความรู้สึกว่าเป็นการยากที่เราจะเรียนทักษะทางสังคมให้ครบถ้วนสมบูรณ์ได้ แต่ทักษะทางสังคมจะเกิดขึ้นตลอดชีวิตของแต่ละบุคคล

ความหมายทั่วไปของขอบเขตการพัฒนาทางสังคมนั้นจะเน้น 2 เรื่อง คือ

1. ทักษะทางสังคมเป็นวิธีการฝึกฝนและสนับสนุนให้นักเรียนปฏิบัติในสิ่งที่ดี เช่น การพูดจาเหมาะสม การตกลงกันในเรื่องที่ได้แย้งกับผู้อื่น
2. ทักษะทางสังคมช่วยเพิ่มพูนให้เด็กมีพฤติกรรมและความสามารถในการสนองตอบและแสดงท่าทางที่เหมาะสม การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในอนาคต (Schloss and Smith. 1994 : 85)

เวสวูด (Westwood. 1997 : 77) ได้ให้ความหมายของทักษะทางสังคมไว้ว่า หมายถึง ส่วนประกอบของพฤติกรรมสำหรับบุคคล ซึ่งมีความสำคัญที่จะช่วยในการเริ่มมีปฏิสัมพันธ์ทางบวกกับผู้อื่นและผดุงรักษาซึ่งความสัมพันธ์นั้นไว้ได้

คอม และสล่าบี (ศรีกัลยา พึ่งแสงสี. 2539 : 28 ; อ้างอิงจาก Com and Salaby. n.d.) ได้ให้ความหมายของทักษะทางสังคมไว้ว่า หมายถึง ความสามารถที่จะปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคมไม่ว่าทางใดก็ตามหนึ่ง ซึ่งต้องเป็นยอมรับหรือเป็นสิ่งที่มีความคุณค่าทางสังคม และในขณะที่เดียวกันก็จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและบุคคลอื่น หรือเป็นผลดีทั้งสองฝ่าย

* บัทมาวตี บุณย์สวัสดิ์ (2535 : 17) ได้ให้ความหมายของทักษะทางสังคมไว้ว่า หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะอยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกัน ในลักษณะของกลุ่มหรือในสังคมได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ด้วยการรู้จักบทบาทของผู้นำ และบทบาทของสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของกลุ่มหรือสังคม ทักษะทางสังคมได้จากการเรียนรู้และสามารถฝึกฝนจากประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความชำนาญได้ ถ้าปฏิบัติต่อกันอย่างถูกต้อง

สุขุมล เกษมสุข (2535 : 10) ได้ให้ความหมายของทักษะทางสังคมไว้ว่า หมายถึง ความสามารถของบุคคลในสังคมที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยการรู้จักผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ของตน รู้จักปฏิบัติต่อผู้อื่น มีสำนึกต่อสังคม และสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม

ศรีกัลยา พึ่งแสงสี (2539 : 28) ได้ให้ความหมายของทักษะทางสังคมไว้ว่า หมายถึงความสามารถในการอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ได้รับการยอมรับจากสมาชิกในสังคมและเป็นสมาชิกที่ทำประโยชน์แก่สังคมนั้น

สมโภช เอี่ยมสุภาษิต (2540 : 2) กล่าวว่า ทักษะทางสังคม คือ ความสามารถของบุคคลในการที่จะปฏิบัติกับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถแสดงออกถึงความคิด ความรู้สึกของตนเองตามประสิทธิภาพและความพึงพอใจ ตลอดจนทำให้ความต้องการแห่งตนสามารถบรรลุได้โดยไม่ละเมิดสิทธิและความพึงพอใจของบุคคลอื่น

จากความหมายของทักษะทางสังคมดังกล่าว สรุปได้ว่า ทักษะทางสังคม หมายถึงความสามารถในการปรับตัวของบุคคลให้อยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสมรู้จักรับผิดชอบ รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองและการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น ได้รับการยอมรับจากสมาชิกในสังคมและสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมไม่เป็นภาระแก่สังคม

2.2 ความสำคัญของทักษะทางสังคม

คุก และคนอื่น ๆ (เทียมใจ พิมพ์วงศ์. 2541 : 21 ; อ้างอิงจาก Cook and others. 1996 : 224 - 225) กล่าวว่า การพัฒนาทักษะทางสังคมให้เพิ่มขึ้นในทางที่ดีและประสบความสำเร็จให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษต้องกระทำตั้งแต่เริ่มแรก เพราะทักษะทางสังคมจะช่วยให้เด็กมีพื้นฐานทางอารมณ์ที่ดี สามารถพัฒนาความสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างเหมาะสม รวมถึงยังช่วยพัฒนาด้านสติปัญญา การสื่อความหมาย และยังช่วยให้เด็กมีความบกพร่องสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมเหมือนเด็กปกติได้

ปัทมาวดี บุญยสวัสดิ์ (2535 : 19) กล่าวว่า ทักษะทางสังคมมีส่วนช่วยพัฒนาบุคคลและสังคมต่อบุคคล ได้แก่ การที่ทำให้บุคคลอยู่ร่วมกัน และทำงานร่วมกันอย่างราบรื่น ตลอดจนนำไปแสวงหาความรู้ใหม่ด้วย ต่อสังคม ได้แก่ การที่ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้และพัฒนาให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้น

สุขุมล เกษมสุข (2535 : 10 - 11) กล่าวว่า ทักษะทางสังคมเป็นทักษะที่จำเป็นและมีความสำคัญต่อมนุษย์ ในการดำรงชีวิตและการทำงานร่วมกัน ตั้งแต่สังคมเล็ก ๆ ในครอบครัว ขยายออกไปเป็นสังคมห้องเรียน สังคมโรงเรียน สังคมในอาชีพการงาน จนถึงสังคมชุมชน ประเทศและโลก ทุกกลุ่มสังคมต้องมีการติดต่อสัมพันธ์ซึ่งอาศัยกัน ซึ่งต้องอาศัยทักษะทางสังคม ทักษะทางสังคมมีความสำคัญดังนี้

1. ความสำคัญทางด้านส่วนบุคคล ช่วยให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ยิ่งสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปมาก ทักษะทางสังคมยิ่งมีความจำเป็นมากขึ้นเท่านั้น เพราะบุคคลต้องสามารถปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น สื่อความหมายทำงานร่วมกัน แก้ปัญหาของ

ตนเองและสังคมได้ สามารถปรับตัวได้ทุกสภาพแวดล้อม สิ่งเหล่านี้เป็นลักษณะที่ช่วยให้มนุษย์ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

2. ความสำคัญทางด้านสังคม สังคมใดมีสมาชิกที่เป็นผู้มีทักษะทางสังคมดี รู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสังคมที่ตนอยู่ สังคมนั้นย่อมเป็นสังคมที่สงบสุข มีความเจริญมั่นคง แต่ถ้าสังคมใดมีลักษณะตรงกันข้าม สมาชิกขาดทักษะทางสังคม สังคมนั้นย่อมมีปัญหา ไม่สงบสุข และมีความเสื่อม

ธีรยุทธ์ เสนิงค์ ณ อรุณยา (2536 : 220) กล่าวว่า ทักษะทางสังคมนั้นมีความสำคัญต่อพัฒนาการทางสังคมของเด็กเป็นอย่างมาก และส่งผลต่อตัวเด็กในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านจิตใจ สังคม การเรียน การปรับตัว ทั้งในชีวิต ปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นจึงมีการแก้ไขและพัฒนาทักษะทางสังคม โดยที่ครูร่วมมือกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเด็กทุก ๆ ฝ่าย

ชนธ เจริญราช (2546 : 12) กล่าวว่าทักษะทางสังคมนั้นมีความสำคัญต่อพัฒนาการทางสังคมของเด็กอย่างมาก และส่งผลต่อตัวเด็กทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านจิตใจ สังคม การเรียน การปรับตัว และสุขภาพจิตของเด็ก ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้น จึงควรมีการแก้ไข และพัฒนาทักษะทางสังคมโดยที่ครูร่วมมือกับบุคลากรที่พัฒนาเด็กทุกฝ่าย

จากความสำคัญของทักษะทางสังคม สรุปได้ว่า ทักษะทางสังคมมีความสำคัญในการพัฒนาตัวบุคคลและสังคม โดยเฉพาะเด็กออทิสติก จำเป็นที่จะต้องดูแล และพัฒนาทางสังคมแต่เนิ่น ๆ เพื่อให้เด็กกลุ่มนี้สามารถอยู่ร่วมกับเพื่อน และสังคมได้อย่างมีความสุข และไม่เป็นการกีดกันสังคมในอนาคต

2.3 พื้นฐานทักษะทางสังคม

ทักษะทางสังคมเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญของบุคคล ซึ่งควรจะได้รับฝึกฝนและปลูกฝัง เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข และสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม

จาโรลิเมค (Jarolimiek. 1977 : 10 – 11) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของทักษะทางสังคมไว้ดังนี้

1. การใช้ชีวิตและการทำงานร่วมกับผู้อื่น
2. การรู้จักเป็นผู้ให้และผู้รับ
3. การเคารพต่อข้อตกลง
4. การรู้จักใช้โอกาสให้เหมาะสม
5. การเคารพในสิทธิของผู้อื่น
6. การตระหนักถึงการสร้างสังคม

เวสวูด (Westwood. 1997 : 77 – 78) ได้แบ่งพื้นฐานทักษะทางสังคม ดังนี้

1. การสบตากับคู่สนทนาอย่างเหมาะสม
2. การรับรู้ การแสดงอารมณ์ทางสีหน้าอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์
3. การใช้ระดับเสียงในการพูด ไม่ควรดังหรือค่อยจนเกินไป
4. การรู้จักแสดงความยินดีกับผู้อื่น
5. การรู้จักสนทนากับผู้อื่น แสดงความรู้สึกร่วม ฟัง แสดงความสนใจ และมี

ตอบสนองต่อคำถาม

6. การยืนในระยะเหมาะสมกับคู่สนทนา และไม่ควรร่วมสัมผัสกับคู่สนทนาแบบไม่

เหมาะสม

7. การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น เล่นตามกฎกติกา แบ่งปัน

ช่วยเหลือกัน รู้จักผลัดเปลี่ยน การประนีประนอม การแสดงความยินดีกับผู้อื่น รู้จักขอโทษและขอบคุณ

8. การมีความตั้งใจที่จะฟัง

9. สามารถควบคุมความโกรธ ความก้าวร้าว ความขัดแย้งในใจ มีน้ำใจเป็น

นักกีฬา

10. แต่งกายสะอาด มีสุขภาพอนามัยดี

แกรนดิน (Grandin. 2000 : Online) อธิบายว่าทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรง

ชีวิตประจำวัน

1. การคอย (Waiting)
2. การผลัดกัน (Taking Turns)
3. การเปลี่ยนแปลง (Transitions)
4. การเปลี่ยนหัวข้อสนทนา (Changing the topic in conversation)
5. การสิ้นสุด (Finishing)
6. การเริ่มต้น (Initiating)
7. ความยืดหยุ่น (Being Flexible)
8. ความเงียบ (Being Quiet)

ปีทมาวดี บุญยสวัสดิ์ (2535 : 20) ได้แบ่งทักษะทางสังคมไว้ดังนี้

1. การเคารพต่อระเบียบวินัยของตนเองและกลุ่ม
2. การมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม
3. การแสดงออกและการแก้ปัญหาในกลุ่ม
4. การมีมารยาทในสังคม
5. การแสดงความรับผิดชอบ
6. การช่วยเหลือผู้อื่น

จากนั้นคุณลักษณะทางสังคมที่กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า พื้นฐานทักษะทางสังคม มีความสำคัญ และจำเป็นที่เด็กทุกคนควรได้รับการพัฒนา ให้เกิดทักษะเหล่านี้ โดยเฉพาะเด็ก ออทิสติก ที่มีความบกพร่องทางด้านสังคมเข้ากับเพื่อน เล่นกับเพื่อนไม่เป็น การเคารพต่อ กฎระเบียบวินัยของตนเองและกลุ่ม การมีมารยาทในสังคมการสบตา การรู้จักการคอยการ ผลัด กัน การแบ่งปัน และการรับรู้การแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสมกับเหตุการณ์

2.4 การฝึกทักษะทางสังคม

ในการฝึกทักษะทางสังคม จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายๆ ด้าน ตลอดจนรวมถึงวิธีการ ต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการสอนให้เกิดทักษะทางสังคม สำหรับในการฝึกทักษะทางสังคมสามารถ ทำได้ 2 วิธี คือ

1. การฝึกโดยบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอน ตามปกติวิธีนี้เป็นการฝึก พร้อม ๆ กับการเรียนการสอนเนื้อหาวิชาตามหลักสูตรปกติ ครูสามารถนำไปบูรณาการกับการสอน ทุกกลุ่มประสบการณ์ เนื้อหาวิชาเหมือนเดิม จะเน้นกระบวนการเรียนการสอนและเทคนิควิธีที่จะ ช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะทางสังคมไปด้วยขณะที่เรียน หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่สามารถส่งเสริมทักษะ ทางสังคมได้ คือ

1.1 การจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จัดเนื้อหาให้ สอดคล้องกับการดำรงชีวิตและให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้ โดยลงมือปฏิบัติจริง

1.2 การจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้วิธี สอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ เช่น กระบวนการแก้ปัญหา การทำงาน การหาความรู้ การวิเคราะห์ ฯลฯ รวมทั้งสถานการณ์ในชีวิต จริงด้วย

2. การจัดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมโดยตรง โดยการให้กิจกรรมฝึกต่างหาก แยกจากการเรียนการสอนเนื้อหาวิชาตามปกติ เป็นกิจกรรมที่สัมพันธ์กับสภาพการดำเนินชีวิตของ นักเรียน

2.1 การฝึกประชาธิปไตยในโรงเรียน

2.2 การให้นักเรียนได้รับผิดชอบทำงานส่วนรวมของชั้นเรียนหรือโรงเรียน

2.3 การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

2.4 การพานักเรียนไปทัศนศึกษาสถานที่สำคัญ การอยู่ค่ายพักแรม

2.5 การให้นักเรียนได้ร่วมทำกิจกรรมเสริมหลักสูตรในรูปแบบต่าง ๆ

การฝึกทักษะทางสังคม สามารถฝึกได้พร้อมกับการเรียนการสอนทั้งในเวลาเรียน เนื้อหาวิชาตามปกติ และเวลาอื่น ๆ ที่นักเรียนอยู่ในโรงเรียน ให้สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของ

นักเรียน ครูจึงสามารถฝึกทักษะทางสังคมได้เกือบตลอดเวลา โดยใช้กิจกรรมที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดทักษะทางสังคมมากขึ้น (เทียมใจ พิมพ์วงศ์. 2541 : 23 – 24)

สรุปได้ว่า การฝึกทักษะทางสังคม ทำได้ 2 วิธี คือ การฝึกโดยบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนตามปกติ และการจัดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมโดยตรง โดยการใช้กิจกรรมฝึกต่างหากแยกจากการเรียนการสอน เนื้อหาวิชาตามปกติ เป็นกิจกรรมที่สัมพันธ์กับสภาพ การดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียน

2.5 ขั้นตอนการฝึกทักษะทางสังคม

ในการฝึกทักษะทางสังคม เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และสามารถเข้าใจ และปฏิบัติต่อการฝึกได้จนเกิดทักษะทางสังคมได้นั้นมีผู้กล่าวไว้ดังนี้

เวสวูด (Westwood. 1997 : 79 – 80) ได้แบ่งขั้นตอนการสอนทักษะทางสังคมเป็น 6 ขั้นตอน คือ

1. กำหนดทักษะที่จะสอน (Definition) พิจารณาจากทักษะทางสังคมที่สำคัญที่ช่วยเหลือเด็กให้เกิดทักษะดังกล่าวนี้ การสอนอาจจะใช้ วิดีโอ รูปภาพ การ์ตูน หุ่นกระบอก หรือชี้ให้เด็กเห็นกิจกรรมที่เพื่อน ๆ ทำในกลุ่ม

2. ทำให้ดู (Model the Skill) โดยแบ่งทักษะเป็นขั้นตอนย่อย ๆ หลายขั้นตอน (Task Analysis) โดยครูแสดงให้ดูหรือให้เพื่อนแสดงให้ดู

3. การเลียนแบบและฝึกซ้อม (Imitation and Rehearsal) ให้เด็กเลียนแบบตามครูหรือเพื่อน

4. การประเมินผล (Feedback) ถ้าเด็กยังทำได้ไม่ดี ครูควรบอกเด็ก พูดให้กำลังใจเด็กว่า “พยายามอีกครั้งหนึ่ง” หรือถ้าเด็กทำได้ดีขึ้น ก็ควรบอกว่า “ดีขึ้นแล้วนะ” บันทึกภาพไว้ดูว่าขั้นตอนใดยังต้องปรับปรุงแก้ไข

5. จัดเตรียมสถานการณ์เพื่อให้โอกาสเด็กได้ใช้ทักษะ (Provide opportunity for the skill to be used) โดยจัดเด็กเป็นกลุ่มเล็ก ๆ หรือจัดเป็นคู่ แล้วให้เด็กทำกิจกรรมเพื่อให้เด็กสามารถประยุกต์ใช้ทักษะได้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

6. ให้แรงเสริมอย่างสม่ำเสมอ (Intermittent reinforcement) ถ้าเด็กสามารถใช้ทักษะทางสังคมได้โดยไม่ต้องชี้แนะ ควรให้คำชมเชยหรือรางวัล เด็กจะเป็นที่ยอมรับและมีความสัมพันธ์อันดีในกลุ่มเพื่อน และจะรักษาทักษะไว้ให้กลายเป็นพฤติกรรม

การสอนทักษะทางสังคมควรจัดเป็นกลุ่มเล็ก ๆ จะได้ผลมากกว่ากลุ่มใหญ่ ประกอบไปด้วย (Grandin. 2000 : Online)

1. จำแนกทักษะ ส่วนประกอบของทักษะ และใช้ทักษะเมื่อไร
2. จำลองตัวแบบของทักษะนั้น ๆ

3. ให้ลองแสดง
4. ฝึกฝนและทดลองใช้
5. นำไปใช้ในสถานการณ์ทั่ว ๆ ไป

สุขุมล เกษมสุข (2535 : 17) ได้แบ่งขั้นตอนการฝึกทักษะทางสังคมเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. **ขั้นจูงใจ** การจูงใจช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่า และเห็นความสำคัญของทักษะนั้น ๆ ที่จะช่วยในการดำเนินชีวิต ช่วยให้ประสบความสำเร็จในการเรียนการทำงาน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างไร

2. ขั้นฝึก

- 2.1 นักเรียนต้องฝึกทักษะด้วยตนเอง ด้วยการกระทำจริง
- 2.2 นักเรียนต้องเรียนรู้ทักษะอย่างถูกวิธีและถูกขั้นตอน
- 2.3 นักเรียนต้องฝึกฝนเป็นระยะเวลาพอสมควร จึงจะพัฒนาได้
- 2.4 นักเรียนต้องฝึกทักษะในสถานที่จำเป็นและต้องใช้บ่อย ๆ หลาย ๆ

สถานการณ์ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

3. **ขั้นประเมิน** การประเมินผลบ่อย ๆ จะช่วยพัฒนาทักษะให้ได้ผลดี และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลตนเอง เพื่อปรับปรุงให้การฝึกได้ผลดียิ่งขึ้น

จากขั้นตอนในการฝึกทักษะทางสังคมที่กล่าวมาแล้ว พอสรุปได้ คือ เลือกทักษะที่สำคัญที่จะช่วยหลีกเลี่ยงเด็กให้เกิดทักษะ ทำให้ดูแล้วไม่เด็กทำเลียนแบบ ฝึกซ่อมทำประเมินผลว่าดีขึ้นหรือต้องปรับปรุงแก้ไข จัดเตรียมสถานการณ์เพื่อให้โอกาสเด็กได้ใช้ทักษะและให้แรงเสริมเด็กเมื่อเด็กทำได้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้รักษาทักษะนั้นไว้ให้เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม

เคโกะ (Keiko, 1990 : 415) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของผลการใช้โปรแกรมการฝึกทักษะทางสังคม และโปรแกรมทักษะการแก้ปัญหาที่มีต่อสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนและพฤติกรรมการแก้ปัญหาของนักเรียนในระดับประถมศึกษา พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกโดยใช้โปรแกรมการฝึกทักษะทางสังคม โดยนักเรียนที่ได้ฝึกตามโปรแกรมทักษะการแก้ปัญหา และนักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติมีสัมพันธภาพกับเพื่อนและพฤติกรรมการแก้ปัญหาแตกต่างจากก่อนได้รับการทดลองอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

บ็อกแดน และคณะ (Bogdan, et al. 1996 : ERIC) ได้ศึกษาการส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมโดยการสอนทักษะทางสังคม เป็นงานวิจัยผลการสอนหลักสูตรทักษะทางสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมเป้าหมาย ในเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยใช้หลักสูตรการสอนทักษะทางสังคม "Second Step, A Violence – Prevention Curriculum" ร่วมกับการร่วมเรียนร่วมรู้ โดยสอนทักษะ

ทางสังคมในการเคารพผู้อื่น การฟัง การผลิตเปลี่ยน การปฏิบัติตามกฎของห้องเรียน การร่วมมือกันทำงาน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมที่เหมาะสมเพิ่มมากขึ้น โดยเคารพผู้อื่นและร่วมมือกับผู้อื่นมากขึ้น

เลซทเวส (Leichtweis. 1996 : Abstract) ได้ศึกษาผลของการฝึกทักษะทางสังคมในการเห็นคุณค่าของตนเองของนักเรียนที่ถูกรบกวนทางอารมณ์อย่างรุนแรง ซึ่งจะสำรวจประสิทธิภาพของโปรแกรมการฝึกทักษะทางสังคมในการส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนที่มีปัญหาทางอารมณ์ เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน โดยทำการทดลองโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งในช่วงฤดูร้อนใช้ระยะเวลา 8 สัปดาห์ ซึ่งนักเรียนที่มีปัญหาทางอารมณ์จะได้รับการสอนทักษะทางสังคมประจำวันจากผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้หลักสูตรทักษะทางสังคมวอล์กเกอร์ (Walker) ในโปรแกรมจะมีการบำบัด แก้ไขปัญหาของเด็กทั้งเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเห็นคุณค่าในตนเองและความพึงพอใจเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ปัทมาวดี บุญยสวัสดิ์ (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการใช้เกมและการละเล่นพื้นบ้านของไทยที่มีต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีคะแนนทักษะทางสังคมในด้านการเคารพต่อระเบียบวินัยของตนเองและการมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม การแสดงออก และการแก้ปัญหาในกลุ่มไม่แตกต่างกัน นักเรียนทุกกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมในด้านการมีมารยาท ในสังคม การแสดงความรับผิดชอบและมีลักษณะความเป็นผู้นำ การช่วยเหลือผู้อื่น สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนกลุ่มทดลองมีสังคมมิติสูงกว่ากลุ่มควบคุม

จิรวรรณ วัฒนจิตพงษ์ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มกับการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านไร่พัฒนา อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 มีทักษะทางสังคมดีขึ้นภายหลังได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 มีทักษะทางสังคมดีขึ้นภายหลังใช้สถานการณ์จำลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 และนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 มีทักษะทางสังคมไม่แตกต่างกัน

ปาริชาติ โชคพิพัฒน์ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม ฝึกตามโครงการ และฝึกตามคู่มือครู พบว่า ทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่มของทั้ง 3 กลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งการฝึกโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมกับการฝึกตามโครงการ การฝึกโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมกับการฝึกตามคู่มือครู และการฝึกตามโครงการกับการฝึกตามคู่มือครูทำให้ทักษะทางสังคมด้านความสามารถในการทำงานกลุ่มแตกต่างกัน

กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งพบว่า การฝึกโดยชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมกับการฝึกตามโครงการและฝึกโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคมกับการฝึกตามคู่มือครูทำให้ทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการฝึกตามโครงการกับการฝึกตามคู่มือครูมีทักษะทางสังคมด้านความมีเหตุผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ศรีภักยา พึ่งแสงสี (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมของครู ในการส่งเสริมทักษะทางสังคมให้แก่นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมในด้านการอบรมสั่งสอนของครูที่ส่งเสริมทักษะทางสังคม ด้านความรับผิดชอบ ด้านการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบและด้านการมีมารยาท ครูส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยการเป็นแบบอย่างมากที่สุด ส่วนด้านการมีน้ำใจ ครูส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยการจัดโอกาสมากที่สุด พฤติกรรมในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูที่ส่งเสริมทักษะทางสังคม ด้านความรับผิดชอบ ด้านการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ครูส่วนใหญ่จัดกิจกรรมโดยแบ่งกลุ่มนักเรียนให้ทำงาน และจัดให้นักเรียนช่วยกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ครูส่วนใหญ่จัดให้มีการทำเครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ในการเดินขึ้น – ลงบันได และจัดให้มีหัวหน้าห้องคอยควบคุมการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ด้านการมีน้ำใจส่วนใหญ่เป็นการบริจาคเงิน และสิ่งของช่วยเหลือสาธารณกุศล และกรมอบหมายงานให้นักเรียนช่วยเหลือกันเอง ด้านการมีมารยาท ครูส่วนใหญ่จัดให้มีการประกวดมารยาท

พวงเพชร พวงศรีสิทธิ์ (2546 : 2546) ได้ศึกษาผลการสอนทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกที่ได้รับการสอน โดยวิธีเรื่องราวทางสังคม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนออทิสติกที่มีความบกพร่องด้านทักษะทางสังคม เป็นนักเรียนชาย 2 คน ผลการวิจัย พบว่า เด็กออทิสติกทั้งสองคนที่ได้รับการสอนทักษะทางสังคมโดยวิธีเรื่องราวทางสังคม มีทักษะทางสังคมในการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นดีขึ้น

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม จะเห็นได้ว่า ทักษะทางสังคมเป็นทักษะที่สามารถฝึกฝนได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งการฝึกทักษะทางสังคม โดยตรง หรือการฝึกทักษะทางสังคมโดยอ้อม คือ การฝึกผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียน หรือกิจกรรมนอกห้องเรียน

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่น

3.1 ความหมายของการเล่น

ฮัตต์ และกิบบี้ (ศรีสมวงศ์ วรณศิลป์. 2520 : 1 ; อ้างอิงมาจาก Hutt and Gibby. n.d.) ได้ให้ความหมายของการเล่นไว้ว่า หมายถึง ความเพลิดเพลินเป็นกิจกรรมที่เกิดโดยอัตโนมัติ

ไม่มีการวางแผน ไม่มีเป้าหมายหรือจุดประสงค์โดยเฉพาะเจาะจงมากเกินไปกว่าทำให้เกิดความสนุกสนาน และเป็นการระบายความเครียด

เฮอร์ล็อก (สมชาย บ้านไร่. 2541 : 12 ; อ้างอิงจาก Hurlock. 1956 : 321) กล่าวว่า การเล่นเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนาน โดยไม่คำนึงถึงผลที่เกิดขึ้น และมักเป็นกิจกรรมที่บุคคลกระทำโดยไม่มีการบังคับ

บุญเยี่ยม จิตรดอน (2524 : 92 – 93) ได้สรุปความหมายของการเล่นไว้ ดังนี้

1. การเล่น คือ การใช้กำลังที่เหลือใช้ให้เป็นประโยชน์
2. การเล่น คือ การพักผ่อน ขณะที่เด็กเล่น เด็กได้ผ่อนคลายความตึงเครียด

ได้พักผ่อนไปในตัว

3. การเล่นเป็นการเตรียมเด็กสำหรับชีวิตในอนาคต เพื่อฝึกให้เด็กรู้จักหน้าที่ของตนเองที่จะต้องกระทำในอนาคตได้

การเล่นของเด็กเป็นกิจกรรมหรือการกระทำใด ๆ ที่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่เด็ก เพราะการเล่นเกิดจากความสมัครใจของเด็กเอง ไม่มีการบังคับใด ๆ ทั้งสิ้น ลักษณะ และประเภทของการเล่นแต่ละอย่างย่อมจะแตกต่างกันออกไปตามวัย และความต้องการของเด็ก (สมจินตนา คุปตสุนทร. 2547)

วีรพงศ์ บุญประจักษ์ (2545 : 19) ได้กล่าวถึง การเล่นว่า เป็นการกระทำที่เป็นผลรวมของพฤติกรรมทั้งหมดของเด็ก การเล่นเป็นการปรับตัวเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในสิ่งรอบตัวและนำข้อมูลที่รู้และเข้าใจไปสะสมไว้ในโครงสร้างของสติปัญญาเพื่อปรับขยายโครงสร้างเดิมให้กว้างใหญ่ขึ้น อันเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะรับการเรียนรู้ต่อไป

จากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นว่า การเล่น หมายถึง กิจกรรมที่เด็กเล่นด้วยความสมัครใจ เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ในขณะที่เด็กได้เล่นนั้นเด็กจะเกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยเฉพาะเด็กออกที่สติที่มีความบกพร่องทางด้านทักษะทางสังคม ด้านการเล่นกับเพื่อน การเล่นจึงควรให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างยิ่ง

3.2 ความสำคัญของการเล่น

ความสำคัญของการเล่นนั้นมีผู้ศึกษาค้นคว้าได้ให้ความหมายไว้มากมาย ดังนี้

เพียเจท์ (เยาเวพา เดชะคุปต์. 2528 : 12 ; อ้างอิงจาก Piaget n.d.) ได้กล่าวเอาไว้ว่า การเล่นจะมีความสำคัญต่อพัฒนาการทางสติปัญญาจากการเล่น เด็กสามารถรับรู้สิ่งต่าง ๆ เข้ามาในสมองได้ เพียเจท์ ได้แบ่งการเล่นไว้ 3 ประการ คือ

1. บทบาทของการเล่น คือ การระบายอารมณ์
2. การเล่นช่วยให้เข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม

3. การเล่นเป็นการเรียนรู้ทางสังคม

เกษลดา มานะจตุ (2529 : 2 – 3) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเล่นของเด็กไว้ว่า ช่วยให้เด็กเกิดการพัฒนาในแง่ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ช่วยเด็กเกิดการเรียนรู้ โดยผ่านขบวนการค้นคว้า สำรวจ ทดลอง ใช้กล้ามเนื้อประสาทสัมผัสทั้งห้า ตา มือ หู จมูก ปาก ให้ประสานกันจนก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งไม่มีวิธีการอื่นใดจะสอนได้ดีเท่า

2. ช่วยให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์และส่งเสริมเชาวน์ปัญญาจากการเล่นของเด็ก จะเกิดความคิดริเริ่มแปลก ๆ ใหม่ ๆ รู้จักใช้สติปัญญาประยุกต์ ปรับปรุง เพื่อสร้างสรรค์ผลงานทางการเล่นที่ไม่ซ้ำซากอยู่เช่นเดิม หรือเลียนแบบจากตัวอย่างที่เคยพบเห็นแต่อย่างเดียว

3. ช่วยให้เด็กเกิดทักษะทางสังคมอันเป็นพื้นฐานที่จะช่วยปลูกฝังให้เด็กมีความเป็นผู้นำ ผู้ตาม รู้จักการสับเปลี่ยน รอคอย รอบคอบ วางแผน เสียสละ ให้อภัยและปรับตัวเข้ากับผู้อื่น มีน้ำใจต่อกันและกัน

4. ช่วยให้เด็กได้ระบายอารมณ์ ลดความตึงเครียดหรือสับสนทางอารมณ์ ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากสภาพขัดแย้งของสิ่งแวดล้อม ในระหว่างที่เด็กเล่น อารมณ์ขุ่นมัว ความคับข้องใจ อารมณ์โกรธ ความเสียใจ ผิดหวัง จะได้รับการระบายออก เป็นการช่วยปรับอารมณ์ของเด็กให้กลับสู่ภาวะปกติได้

5. ช่วยส่งเสริมสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงสมบูรณ์ขึ้น จากกิจกรรมการเล่นเด็ก จะได้เคลื่อนไหวแขน ขา และอวัยวะทุกส่วนในร่างกาย ทำให้สามารถทำงานประสานสัมพันธ์กันได้ดีขึ้น มีทักษะความคล่องแคล่วว่องไว มีความแข็งแรงมากยิ่งขึ้น

หรรษา นิลวิเชียร (2535 : 85 – 86) ได้สรุปคุณค่าของการเล่นได้ดังนี้

1. การเล่น ทำให้เด็กเรียนรู้จากการดัดแปลง คิดยืดหยุ่น เช่น การนำเชือกมาผูกแทนชิงช้า ใช้ก้อนกล้วยมาสมมติเป็นม้า เป็นต้น

2. การเล่น ทำให้เด็กเรียนรู้การรอคอย ฝึกความอดทน ซึ่งจะเป็นลักษณะนิสัยที่ดีติดตัว และเป็นประโยชน์ต่อเด็กในอนาคต

3. การเล่นบทบาทต่าง ๆ ของบุคคลในชุมชน ทำให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ รวมถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับสังคม ซึ่งจะมีผลทำให้เด็กคิดถึงอนาคต และบทบาทของบุคคลต่าง ๆ ในสังคม

4. การเล่นช่วยให้เด็กเรียนรู้ และพัฒนาความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่เล่นสวมบทบาทผู้อื่น เด็กจะเริ่มเข้าใจว่า คนอื่นรู้สึกอย่างไร เมื่อมีความทุกข์หรือมีความสุข

5. การเล่นสมมติ จะช่วยให้ฝึกจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์เด็กจะสร้าง

ภาพพจน์ เรื่องราวต่าง ๆ แม้แต่เรื่องในใจของตนเอง เด็กจะเลียนแบบธรรมชาติ เสียงสัตว์ เสียงพูด ตลอดจนการเคลื่อนไหวของคนและสัตว์ เด็กจะค้นหาวิชาการใหม่ ๆ ในการเล่น วัสดุ สิ่งของ เด็กจะเป็นใครไปไหน ทำอะไรเป็นความจริง และอะไรเป็นความฝัน

6. การเล่นเป็นส่วนสำคัญของชีวิตเด็กเล็ก มีคุณค่าต่อพัฒนาการ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

7. การเล่นช่วยสร้างบรรยากาศของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในขณะที่เด็ก เล่นด้วยกัน เด็กจะเรียนรู้การแบ่งปัน การเล่นด้วยกันกับเพื่อน เรียนรู้การระวังรักษาของเล่นกับเพื่อน และการเรียนรู้การเข้าสังคม

สรุปได้ว่า การเล่นมีความสำคัญต่อพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ช่วยให้เด็กเกิดทักษะทางสังคม เพื่อส่งเสริมให้สามารถอยู่ร่วมกับเพื่อนในสังคมได้อย่างมีความสุข

3.3 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการเล่น

การเล่นของเด็กนั้น สามารถนำมาใช้กับการเรียนการสอน จะเห็นได้ว่าการเล่นมีความสำคัญมาก ซึ่งครูไม่ควรมองข้ามสิ่งเหล่านี้ไป ดังที่ ประภาพรพรณ สุวรรณสุข (2525 : 124) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการเล่น ซึ่งสรุปได้ว่า ทฤษฎีการเล่นแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ได้ 2 กลุ่ม คือ ทฤษฎีการเล่นคลาสสิก (Classical Theories of Play) และทฤษฎีการเล่นร่วมสมัย (Contemporary Theories of Play)

1. ทฤษฎีการเล่นคลาสสิก (Classical Theories of Play) การเล่นคลาสสิกได้พัฒนาขึ้นช่วงระหว่างศตวรรษที่ 19 ถึงช่วงต้นศตวรรษที่ 20 แต่เนื่องจากทฤษฎีเหล่านี้ไม่มีข้อมูลสนับสนุนจึงไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ทฤษฎีเหล่านี้ ได้แก่

1.1 ทฤษฎีพลังงานที่เหลือใช้ (Surplus Energy Theory) ทฤษฎีนี้พัฒนาโดยคาร์ล กรอสส์ (Karl Gross) ซึ่งได้แนวคิดเบื้องต้นจาก อริสโตเติล (Aristotle) แนวคิดที่สำคัญทางทฤษฎีนี้เชื่อว่า อินทรีย์จะใช้พลังงานไปประกอบกิจกรรมที่ไม่มีเป้าหมายอัน ได้แก่ การเล่น แต่ทว่าการเล่นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่ออินทรีย์มีพลังงานที่เหลือใช้จากการประกอบภาระงานแล้ว นั่นคืออินทรีย์จะต้องใช้พลังงานในการทำงานก่อนแล้วจึงนำพลังงานที่เหลือมาใช้ในการเล่น

1.2 ทฤษฎีการผ่อนคลาย (Relaxation Theory) แพทริค พัฒนาทฤษฎีโดยอาศัยแนวความคิดที่ว่าการเล่นนั้นเพื่อที่จะตอบสนองความต้องการที่จะผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์ โดยเขากล่าวว่า กิจกรรมการงานปัจจุบันนั้นต้องอาศัยความละเอียดอ่อน อีกทั้งมีการแข่งขันกันทำให้เกิดความเครียด ซึ่งไม่เหมือนกับสังคมสมัยโบราณ ซึ่งทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยอาศัยกล้ามเนื้อใหญ่ในชีวิต ได้แก่ การวิ่งกระโดด การปาของกิจกรรมแบบนี้จึงกลับมาเป็นกิจกรรมเพื่อนผ่อนคลายอารมณ์ แต่ทฤษฎีนี้ไม่ได้อธิบายการเล่นของเด็กอย่างชัดเจน เพราะถ้าการเล่นนั้นทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากการทำงาน แต่เด็กไม่ได้ทำงาน ทำไมเด็กจึงต้องเล่นด้วย

1.3 ทฤษฎีการกระทำซ้ำ (Receptitulation Theory) ทฤษฎีนี้ได้รับแนวความ

คิดมาจาก ดาร์วิน (Darwin) โดยความเชื่อที่ว่า มนุษย์วิวัฒนาการมาจากสัตว์เซลล์เดียว จากแนวความคิดนี้เอง การเล่นของมนุษย์จึงถือได้ว่าเป็นมรดกที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษของมนุษย์ เช่น การที่เด็กเล่นน้ำนั้นถือว่ามีบรรพบุรุษมาจากทะเล การเล่นดิน เล่นทรายของเด็กนั้นเป็นการแสดงถึงการขึ้นฝั่งครั้งแรกของบรรพบุรุษ เป็นต้น แต่ทฤษฎีนี้ไม่สามารถอธิบายรูปแบบการเล่นใหม่ ๆ ของเด็ก ตลอดจนการเล่นตุ๊กตา เป็นต้น

1.4 ทฤษฎีการเล่นโดยสัญชาตญาณ (Instinct Practice Theory) คาร์ล กรอสส์ ได้กล่าวว่า สัตว์มักจะเล่นเพื่อเตรียมตัวสำหรับชีวิตอนาคต เป็นทักษะของสัญชาตญาณ เพื่อที่จะฝึกให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัตว์บางชนิดที่จะต้องเป็นอิสระจากแม่ทันทีที่เกิดจากแนวคิดนี้ จึงถือว่า ประสบการณ์ในการเล่นนี้จะมีผลต่อชีวิตในอนาคตของเด็ก

2. ทฤษฎีการเล่นร่วมสมัย (Contemporary Theories of Play) ได้แก่

2.1 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ความสนใจเกี่ยวกับธรรมชาติการเล่นของเด็กนั้น เริ่มจากการสังเกตของฟรอยด์ (Freud) ต่อมา โรเบิร์ต วอลเดอร์ (Robert Walder) ได้นำข้อสังเกตของฟรอยด์มารวมเข้าด้วยกัน และอีริก อีริกสัน (Erik Erikson) ได้นำทฤษฎีนี้มาปรับปรุงดังนี้

ฟรอยด์กล่าวถึงการ เล่น เกิดจากความต้องการ ความพึงพอใจ เช่น การ เล่น เป็นมนุษย์อวกาศ แข่งรถ พยายาม ฯลฯ เล่นก็เพื่อจะแสดงความต้องการที่จะทำให้ตนเองมีความ พพอใจ

วอลเดอร์ ได้เสนอแนะแนวคิดอีกแบบหนึ่งของการเล่นว่าเป็นประสบการณ์ที่ไม่พึงพอใจอย่างช้า ๆ เช่น เมื่อเด็กมีประสบการณ์ที่ไม่พึงพอใจเขาไม่สามารถที่จะลดมันได้หมดทันทีในเวลานั้น แต่เขาต้องสร้างประสบการณ์นั้นซ้ำแล้วซ้ำอีก เพื่อลดความเข้มข้นของประสบการณ์ที่ไม่พึงพอใจนั้น

อีริกสัน ได้อธิบายการเล่นของเด็กว่า เป็นการพัฒนาตามขั้นตอน เขาแบ่งการพัฒนาการเล่นของเด็กออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การเล่นเกี่ยวกับตัวเอง การเล่นชนิดนี้เริ่มตั้งแต่แรกเกิด โดยที่ศูนย์กลางการเล่นนั้นอยู่ที่ตัวเด็กเอง

ขั้นตอนที่ 2 การเล่นในโลกเล็ก ๆ ของตัวเอง คือ เด็กจะเล่นของเล่นและวัตถุต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวเด็ก

ขั้นตอนที่ 3 การเล่นในสังคม การเล่นขั้นนี้จะเริ่มเมื่อเด็กมีอายุระดับที่จะเข้าสถานศึกษา เด็กจะเริ่มเล่นกับบุคคลอื่น

2.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา ได้มีนักการศึกษาได้ให้ความเห็นไว้ ดังนี้

เปียเจท์ (Piaget) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการเล่นของเด็กว่าการ เล่นเป็นสิ่งที่สำคัญในการพัฒนาสติปัญญาให้แก่เด็ก และการ เล่นจะพัฒนาไปตามลำดับขั้นของพัฒนาการทางสติปัญญา ตั้งแต่วัยทารกถึงวัยเด็กตอนปลาย

ซัทตัน – สมิทซ์ (Sutton – Smith) และเอลลิส (Ellis) กล่าวถึง ทฤษฎีการเรียนรู้ว่าการเล่นเป็นการเรียนรู้ การเล่นมีพัฒนาการเกิดขึ้นด้วยกระบวนการเดียวกับการเรียนรู้ นั่น คือ การเล่นเกิดขึ้นในสภาพที่ผู้เล่นมีโอกาสสนองตอบต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ และถ้าการสนองตอบได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุนมาเท่าใด ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองก็จะยิ่งแน่นแฟ้นถาวรขึ้นเท่านั้น การเล่นเป็นการเรียนตามหลักเชื่อมโยง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมี

2.2.1 สิ่งเร้าในสิ่งแวดล้อม คุณสมบัติของสิ่งเร้าที่ช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ และดึงดูดใจผู้เล่น ความซับซ้อนที่ท้าทายให้เกิดความสงสัยใคร่รู้ และความไม่ตรงกันหรือขัดแย้งกันของข้อมูลที่สิ่งเร้าก่อให้เกิดปัญหาท้าทายขึ้นมา

2.2.2 โอกาสที่ผู้เล่นกระทำบ่อย ๆ การที่ได้รับรู้ และได้รับการส่งเสริมสนับสนุนพฤติกรรมที่ถูกต้องเป็นที่พอใจ (ประภาพรรณ สุวรรณสุข. 2525 : 124 – 127)

สรุปจากทัศนะและแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวถึงทฤษฎีการเล่น พบว่า การเล่นเป็นสิ่งที่เด็กขาดไม่ได้ เป็นกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก และควรคำนึงถึงพัฒนาการในแต่ละวัยของเด็ก โดยเลือกการเล่นให้เหมาะสมกับเด็ก ซึ่งในการทำวิจัย ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการเล่นของอิริคสัน ซึ่งเป็นการพัฒนาการเล่นของเด็กในขั้นตอนที่ 3 คือ การเล่นในสังคม เด็กจะเล่นกับบุคคลอื่นมาเป็นแนวทางในการทำวิจัย

3.4 ประเภทของการเล่น

แฮมมอนด์ (เยาวพา เดชะคุปต์. 2528 : 20 – 24 ; อ้างอิงจาก Hammond. 1976 : 248) ได้แบ่งการเล่นออกเป็นการเล่นกลางแจ้ง และการเล่นในร่ม และได้อธิบายไว้ดังนี้

1. การเล่นกลางแจ้ง (Outdoor Play) จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย คือ เสริมความแข็งแรงของกล้ามเนื้อและการเคลื่อนไหว และยังช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางสังคม อารมณ์ จิตใจ ในขณะที่เด็กเล่น เขาจะเรียนรู้ที่จะแบ่งปันอุปกรณ์การเล่นกับเพื่อน
2. การเล่นในร่ม (Indoor Play) เป็นการเล่นภายในห้อง ซึ่งภายในห้องจะต้องมีที่ให้เด็กเคลื่อนไหวอย่างอิสระ

ไบร์ทอัน ซัทเทอร์น และสมิท (อุทัยวรรณ ปิ่นประชาสรร. 2531 : 44 ; อ้างอิงจาก Branin, Sutton and Smith. 1959 : 35) ได้จัดประเภทของการเล่นออกเป็น 4 แบบ แต่ละประเภทมีพื้นฐานและพฤติกรรมดังนี้

1. นันทนาการ (Recreation) เป็นการเล่นที่เลียนแบบการแสดงหรือละครเป็นการเล่นตามบทบาทและการเลียนแบบ
2. เกม (Game) เป็นการเล่นแข่งขัน ซึ่งจะมีผู้แพ้และชนะ
3. การแข่งขันระหว่างบุคคลกับกลุ่มคน เป็นการเล่นที่เน้นหนักไปในการวางแผน
4. การเล่นที่อาศัยโชค เช่น การทาย

ลักษณะของการเล่นของเด็กแตกต่างกันไปในแต่ละวัย แต่ละวัน แต่ละเวลา และแต่ละบุคคล ตามสภาพการและความพอใจของเด็ก ทั้งนี้เพราะการเล่นแต่ละชนิดให้ความพอใจแก่เด็กแตกต่างกัน บางครั้งก็ชอบดูคนอื่นเล่น หรือบางเวลาเด็กก็ชอบเล่นกิจกรรมที่ร่วมมือกับคนอื่น มีการผลัดเปลี่ยนวัตถุกันเล่น เด็กแต่ละคนมีโอกาสนเล่นในแบบต่าง ๆ กัน ดังที่ (ศรีสมวงศ์ วรณศิลป์. 2520 : 12 – 16)

1. การเล่นเพื่อการค้นคว้า เป็นการเล่นที่เด็กใช้ประสาทสัมผัสในการทดลอง หยิบจับ ตรวจสอบสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัว เนื่องจากเด็กมีความอยากรู้อยากเห็น ทำให้เด็กได้เรียนรู้รูปร่าง ขนาด ความหนาเบละเอียดของวัตถุ ความแตกต่างของเสียง สังเกตความแก่อ่อนของสี เป็นต้น

2. การเล่นที่ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และทักษะทางมือ เป็นการเล่นที่เด็กนำสิ่งของต่าง ๆ มาประกอบเป็นของเล่นอย่างง่าย ๆ ได้ ซึ่งการกระทำนั้นทำให้เด็กได้รับความสุข ความพอใจ

3. การเล่นเป็นละครหรือจินตนาการ เป็นการเล่นเลียนแบบจากสิ่งที่เห็นในชีวิตประจำวัน เด็กจะตัดแปลงสถานที่ตามความคิดของเขาเอง และนำสิ่งของต่าง ๆ มาตัดแปลงให้เป็นตามความคิดของเขาเองเช่นกัน

4. การเล่นออกกำลังกาย เป็นการเล่นที่ใช้พลังร่างกาย ซึ่งเด็กจะมาเล่นร่วมกัน ต้องเคารพกฎของการเล่น เรียนรู้การแพ้ชนะ และทำให้เด็กปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้ดี

5. การเล่นในบ้าน เป็นการเล่นร่วมกับพี่ ๆ น้อง ๆ ภายในครอบครัว

6. การเล่นช่วยให้เพลิดเพลินจากการดู ฟัง สังเกต เป็นการเล่นที่อาศัยการดูคนอื่นเล่น หรือดูผู้ใหญ่ทำงาน หรือสังเกตการแสดงท่าทางของสัตว์ หรือชอบที่จะฟังเรื่องราวต่าง ๆ ฟังเพลง นิทาน ซึ่งทำให้เกิดความเพลิดเพลิน และสนุกสนานได้

สรุปจากการที่นักการศึกษาได้กล่าวเกี่ยวกับประเภทของการเล่น การเล่นมีการจำแนกได้หลายประเภท แต่ละประเภทมีความแตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความพอใจของเด็กว่าต้องการจะเล่นการเล่นประเภทใด การเล่นช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในด้านต่าง ๆ แตกต่างกัน การจัดกิจกรรมการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กควรนำมาใช้อย่างเหมาะสม

3.5 การเล่นกับพัฒนาการทางสังคม

ลักษณะการเล่นของเด็กที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคม แบ่งออกเป็นลำดับขั้น เริ่มตั้งแต่เล่นคนเดียว เล่นใกล้ ๆ คนอื่น สนใจการเล่นของผู้อื่นโดยเป็นเพียงส่วนประกอบของการเล่นนั้น และร่วมเล่นกับผู้อื่นอย่างมีบทบาทเต็มที่ เด็กปกติทุกคนจะมีพัฒนาการทางการเล่นเป็นไปตามนี้

ในระยะแรกของพัฒนาการทางสังคม เด็กจะถือเอาตัวเองเป็นจุดเด่น เป็นศูนย์กลางของความสำคัญ เนื่องจากพัฒนาการทางการใช้ภาษายังไม่อยู่ในขั้นที่จะใช้ภาษาเป็นสื่อให้ผู้อื่น

เข้าใจตามตนได้ และเด็กยังต้องการการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองเพื่อรู้จักตนเอง การเล่นในระยะประมาณ 2 ขวบ จึงมักจะเป็นการเล่นคนเดียว ต่อมาเมื่อเด็กรู้จัก และสร้างตัวตน (Self) ที่แท้จริงขึ้นมาบ้างแล้ว โดยสามารถแยกสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ออกได้ว่า แตกต่างกันหรือเหมือนกัน และเริ่มรู้ว่าฉันกับท่านนั้นเป็นคนละคนกัน แต่ฉันกับท่านอาจจะมีสัมพันธ์กันได้ เด็กจึงเริ่มที่จะสนใจและต้องการเล่นด้วยกันกับเด็กอื่น ก่อนที่เด็กจะเข้ากลุ่มเล่นกับผู้อื่นได้อย่างเต็มที่นั้น ลำดับขั้นของการเข้ากลุ่มจะเป็นไปในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป คือ เมื่อยังไม่รู้จักเล่นด้วยกันก็ได้แต่เล่นคนเดียวอยู่ใกล้ ๆ กับเด็กอื่นก่อน ต่อมาพยายามจะเข้าร่วมเล่นโดยการเล่นเหมือน ๆ กับเขา ยอมเป็นผู้ตาม เป็นส่วนประกอบที่ทำให้การเล่นของผู้อื่นสมบูรณ์ แล้วในที่สุดก็เข้าร่วมเล่นด้วยกันโดยตนเองได้มีโอกาสเป็นผู้นำบ้าง มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นบ้าง เด็กส่วนมากสามารถทำตนเป็นคนหนึ่งของกลุ่มได้สำเร็จเมื่ออายุประมาณ 4 ขวบ

อย่างไรก็ตาม ขั้นตอนของการเล่นทางสังคมนี้ อาจจะแตกต่างกันไปในเด็กแต่ละคน เนื่องจากข้อจำกัด และระดับพื้นฐานทางสังคมของเด็กแต่ละคน นอกจากนี้ความบกพร่องด้านทักษะทางสังคมของเด็กก็นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริม หรือชะลอการพัฒนาทักษะทางสังคมด้วยการเล่นกับเพื่อน

3.6 ประโยชน์ของการเล่น

ได้มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์ของการเล่นไว้หลายทัศนะ กล่าวคือ

กองบรรณาธิการแม่และเด็ก (2534 : 79) มีความเห็นว่า การเล่นก็เหมือนกับการทำงานของเด็ก เป็นการเตรียมเด็กเข้าสู่ความเป็นจริงของชีวิต ให้โอกาสเด็กได้แสวงหาความรู้ต่าง ๆ รอบ ๆ ตัว รวมทั้งให้ความสนุกสนาน การห้ามไม่ให้เด็กเล่นก็เท่ากับปิดโอกาสไม่让孩子ทำงานไม่ได้เตรียมตัวสู่ความเป็นจริงของชีวิต ขาดความรอบรู้ ไม่ได้ได้รับความสนุกสนานจะทำให้เด็กขาดโอกาสที่จะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ ครูหรือผู้ปกครองควรจะช่วยกันส่งเสริมให้เด็กได้มีการเล่นที่เหมาะสมกับวัย เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่จะทำให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ได้

ประโยชน์ของการเล่นที่จะพึงเกิดแก่เด็ก ๆ อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน คือ

1. เสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ ได้แก่ กล้ามเนื้อโครงสร้างของร่างกาย เช่น แขน ขา คอ และลำตัว ช่วยให้เด็กเคลื่อนไหว ยืน เดิน ผลัก ดัน วิ่ง และห้อยโหนได้ แข็งแรง รวดเร็ว และมั่นคง ได้แก่ การเล่น หรือของเล่นประเภทที่ต้องใช้กำลังเป็นส่วนใหญ่ เช่น เล่นต่งเต วิ่งเปี้ยว

2. เสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็ก ได้แก่ กล้ามเนื้อนิ้วมือ และตา เป็นต้น เสริมให้เด็กเคลื่อนไหว หรือเขียน หรือสอดร้อย ถักทอ กะระยะ หรือคาดคะเนต่าง ๆ กับงานละเอียดประณีตได้ดีด้วย มีพื้นฐานทักษะของความสัมพันธ์มือ – ตากลมกลืนกัน

3. เสริมพัฒนาการทางด้านภาษา คือ เสริมทั้งในด้านการรับรู้ รับฟัง และ

การตอบโต้ออกไปได้อย่างถูกต้องกับสถานการณ์ ทำให้การเล่นดำเนินต่อไปได้ และเสริมการติดต่อสัมพันธ์กับครอบครัวและผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

4. เสริมพัฒนาการด้านสังคม คือ เสริมด้านการรู้จักกฎเกณฑ์กติกาของกลุ่มหรือของเพื่อน รู้แพ้รู้ชนะ รู้จักยอมผ่อนสั้นผ่อนยาว หรือคัดค้านไม่เห็นด้วย รู้บทบาททางสังคมของผู้คนในสังคมจากการเล่นบทบาทสมมติ เป็นตำรวจ – ผู้ร้าย หมอ – คนไข้ พ่อค้า – ลูกค้า หรือพ่อแม่ลูก หากเด็กเล่นไม่เหมาะสมกลุ่มจะช่วยเสริมหรือสอนให้เขาปรับตัวเหมาะสมยิ่งขึ้น

5. เสริมพัฒนาการด้านการช่วยเหลือตนเอง การเล่นเสริมความสามารถในการตัดสินใจต่าง ๆ ว่าจะเล่นตามลำพังหรือเข้ากลุ่ม สู้ลำพัง หรือระดมสู้ทั้งกลุ่มดังนี้ เป็นต้น

นิตยา ประพฤติกิจ (2536 : 92) ได้สรุปประโยชน์ของการเล่นไว้ดังนี้ คือ

1. การเล่นช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่ต้องใช้ประสาทสัมผัส เช่น การเล่นน้ำซึ่งจำเป็นต้องอยู่นอกห้องเรียนจะช่วยให้เด็กได้รับความเย็นจากน้ำ ได้ระบายอารมณ์ และได้ตักน้ำเทใส่ภาชนะไปมา ได้อาบน้ำตุ๊กตา ใต้น้ำต้นไม้ ส่วนการเล่นทรายก็เช่นเดียวกัน โรงเรียนควรมีบ่อทรายอยู่นอกห้องเรียนเพราะการเล่นทรายต้องมีเครื่องใช้หลายอย่าง และเด็กต้องมีอิสระในการเล่นทั้งขุด ตัก ก่อภูเขา และถ่ายเท เป็นต้น

2. การเล่นช่วยให้เด็กเข้าใจธรรมชาติ บางครั้งครูควรวางแผนเพื่อให้เด็กเข้าใจธรรมชาติเมื่อเด็กออกไปเล่นในสนาม เช่น รู้จักพุ่มไม้ต้นใหญ่สำหรับให้เด็กปีนป่าย แต่ครูต้องคอยตรวจสอบว่าต้นไม้ต้นนั้นไม่เป็นพิษต่อเด็กหรือกิ่งไม้ไม่เปราะ นอกจากนี้ ครูอาจารย์ให้เด็กใช้ดาช่ายจับผีเสื้อหรือตักแตนเพื่อนำมาศึกษาด้วยกัน

3. การเล่นเป็นวิธีหนึ่งช่วยให้เด็กได้เรียนรู้การแก้ปัญหา เด็กอาจเลือกของเล่นที่เป็นตัวแทนสิ่งที่เขากลัวหรือเกลียด การเล่นเป็นการแสดงออกถึงความต้องการของเด็ก เช่น ถ้าต้องการความรัก ความเอาใจใส่ เด็กจะเล่นโดยสมมติตัวเองเป็นทารก เพราะถ้าเล่นสมมติเป็นทารกแล้ว เด็กจะได้รับการดูแลเอาใจใส่ทะนุถนอม

4. การเล่นของเด็กแสดงถึงลักษณะนิสัยของเด็ก ถ้าเราสังเกตเด็กขณะเล่น จะเห็นว่า เด็กมีทั้งสนุก หวาดกลัว และมีความหวัง ดังนั้น การสังเกตขณะเด็กเล่นจะช่วยให้ผู้ใหญ่ได้ เข้าใจลักษณะนิสัยของเด็กแต่ละคน

5. จากการศึกษาของ Dansky and Silverman พบว่า การเล่นช่วยให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ และยังมีผู้พบว่าการสร้างสรรค์และการคิดค้นเล่นอะไรใหม่ ๆ จะช่วยให้เด็กเป็นคนคิดอย่างนิรภัย หรือคิดอย่างกว้างไกลในภายหน้า

6. การเล่นช่วยให้เด็กได้เรียนรู้หลายอย่าง มีความสัมพันธ์กับผู้อื่น รู้จักใช้เครื่องเล่นและของเล่นกับเพื่อน รู้จักผลัดเปลี่ยนกันเล่น รู้จักเป็นผู้นำและผู้ตาม รู้จักขอร้องหรือบอกความประสงค์ของตนเอง รู้จักบทบาทและหน้าที่ของผู้เป็นพ่อ – แม่ – ลูก และหมอ การปีนป่าย ห้อยโหน เดิน หรือกระโดด ทำให้เด็กได้ออกกำลังกายกล้ามเนื้อและเพิ่มพูนความสมบูรณ์ของร่างกาย ขณะที่เด็กเล่นกับเพื่อนได้พูดคุยสนทนากันเป็นการกระตุ้นให้เด็กใช้ภาษาอย่างกว้างขวาง

7. การเล่นช่วยสร้างเด็กให้มีความเชื่อมั่นในตัวเอง ในตัวผู้อื่นและในสิ่งแวดล้อม เมื่อเด็กเล่นและทำอะไรได้เสร็จ เด็กจะรู้สึกว่าคุณค่า รู้สึกพึงพอใจ และมั่นใจในตนเอง แต่ในบางสถานการณ์เมื่อเด็กเปิดความรู้สึกว่าคุณค่าไม่มีคุณค่าหรือเกิดความกลัวขึ้นมา เด็กจะลดความเชื่อมั่นในตัวเอง ดังนั้น การเล่นอย่างธรรมชาติหรือการเล่นที่มีกฎเกณฑ์ง่าย ๆ หรือการปฏิบัติตามคำชี้แจง จะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้และเกิดความมั่นใจในตนเองจากการเล่นได้

จากประโยชน์ของการเล่น สรุปได้ว่า การเล่นเป็นการเสริมและสร้างพัฒนาการของเด็ก ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และเกิดทักษะในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยเฉพาะในเด็กที่บกพร่องทางสังคมในด้านการเล่นกับเพื่อนจะมีประโยชน์อย่างยิ่งในการทำกิจกรรมการเล่นเข้าไปช่วยเหลือเพื่อให้เกิดทักษะทางสังคมขึ้น

3.7 บทบาทของครูในการส่งเสริมการเล่น

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการเล่น

สิ่งสำคัญประการแรกที่ครูจะต้องทำในการที่จะจัดให้การเล่นของเด็กสัมฤทธิ์ผลไปในแนวทางที่ครูปรารถนา คือ การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเล่น ซึ่งจุดมุ่งหมายนี้จะเป็นตัวกำหนดในการวางแผนการเล่นของครูให้กับเด็ก ในการกำหนดจุดมุ่งหมายนี้ ครูอาจจะเริ่มจากการถามตนเองว่าอะไรคือจุดมุ่งหมายที่ครูต้องการให้เด็กได้รับจากการเล่น มีจุดมุ่งหมายอะไรอยู่แล้วบ้าง และจุดมุ่งหมายอะไรบ้างที่ยังขาดอยู่ หรือสมควรจะส่งเสริม อีกทั้งจะต้องพิจารณาถึงพัฒนาการและความต้องการของเด็กแต่ละคนอีกด้วย

2. การวางแผนการเล่น

ครูจะต้องดำเนินการวางแผนจัดกระบวนการต่าง ๆ เพื่อที่จะให้การเล่นนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ การวางแผนการเล่นควรดำเนินตามขั้นตอนดังนี้

2.1 เตรียมประสบการณ์ที่เหมาะสมให้แก่เด็ก

2.1.1 การสังเกต ควรให้เด็กไปสังเกตจากสถานการณ์ที่เป็นจริง

2.1.2 การอภิปราย ควรให้เด็กร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ ก่อน

2.1.3 การตั้งคำถาม ควรใช้คำถามที่จะทำให้ประสบการณ์ต่าง ๆ

ชัดเจนขึ้น

2.2 การเริ่มกิจกรรมการเล่นและการพิจารณาเลือกอุปกรณ์การเล่น เมื่อครูแน่ใจแล้วว่าเด็กมีประสบการณ์มากพอแล้ว ครูอาจเริ่มกิจกรรมการเล่นโดยการจัดสถานที่ จัดบุคคล และจัดหาอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเล่นนั้น ๆ

3. สังเกตการเล่นของเด็ก

การสังเกตจะทำให้ครูได้ข้อมูลเป็นจำนวนมากเกี่ยวกับเด็ก อันสามารถจะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ถึงหนทางที่ครูจะช่วยเอื้ออำนวยความสะดวกในการเล่นของเด็ก เพื่อให้

บรรลู่ จุดมุ่งหมายที่วางไว้ได้ จากผลของการสังเกต ครูอาจจะทำการทำให้เด็กสนใจในอุปกรณ์ที่ไม่เคยใช้เลย หรือสนับสนุนให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กในชั้นเรียนมากยิ่งขึ้น เป็นต้น

4. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการเล่นของเด็ก

ครูต้องระลึกไว้เสมอว่า เวลาเล่นของเด็ก คือ เวลาทำงานของครู ซึ่งครูอาจจะทำการสอนเด็กให้เกิดการเรียนรู้ได้โดยการเล่น จากนั้นครูอาจจะใช้คำถามเพื่อที่จะให้เด็กเกิดการเล่น

จากที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ความบกพร่องทางด้านทักษะทางสังคม ด้านการเล่นและการเข้าสังคมของเด็กออทิสติก จะต้องศึกษาและพัฒนาเกี่ยวกับการเล่นเพื่อให้เด็กออทิสติกสามารถเล่นกับเพื่อน ซึ่งจะต้องมีการนำเอาหลักการแนวคิดเกี่ยวกับการเล่นและกระบวนการในการส่งเสริมการเล่นมาใช้ในการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติกด้วย

3.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่น

งานวิจัยในต่างประเทศ

แพค (Pack. 1976 : 4233 – A) ได้เปรียบเทียบการสอนตามจุดประสงค์ด้านความคิด ความเข้าใจในสถานการณ์ 3 อย่าง คือ การสอนในห้องเรียน การสอนนอกห้องเรียน และการผสมผสานระหว่างการสอนในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า การสอนนอกห้องเรียนมีคะแนนความคิดความเข้าใจเฉลี่ยหลังการสอนมากขึ้น ส่วนอีก 2 กลุ่ม มีคะแนนเฉลี่ยหลังการสอนสูงขึ้น แต่ไม่มากเท่ากับกลุ่มที่ได้รับการสอนนอกห้องเรียน จะเห็นได้ว่า การสอนนอกห้องเรียนสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพได้

มอร์รี (Moore. 1983 : 61) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ของการเล่น และสภาพแวดล้อมของการเล่น พบว่า การเล่นกลางแจ้งจะเป็นการเริ่มต้นการเล่นของเด็ก เพราะเด็กจะมีอิสระในการแสดงออก เด็กจะใช้เวลาในการเล่นกลางแจ้งและจะชอบเล่นด้วยตนเอง ขณะที่เล่นจะไม่มีระเบียบ และพบว่าบริเวณที่เด็กชอบเล่น คือ รอบ ๆ บ้าน และที่สนาม

โรทเทลิน และเบรท (Rothlein and Brett. 1984 : 23) ได้ทำการสัมภาษณ์เด็กที่มีอายุ 2 – 6 ขวบ จำนวน 103 คน ผู้ปกครองจำนวน 73 คน และครูเตรียมอนุบาล จำนวน 60 คน เกี่ยวกับการรับรู้ในการเล่น ผลการสัมภาษณ์ พบว่า เด็กชอบการเล่นละครกลางแจ้ง บล็อก และการวาดภาพ ผู้ปกครองส่วนมากมีความเห็นว่าการเล่นเป็นความสนุกสนาน และมีเวลาที่จะเล่นกับลูก ส่วนครูมีความเห็นว่าการเล่น คือ การเรียนรู้และการค้นพบ

เชียง (Chiang. 1985 : 181) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความแตกต่างด้านพัฒนาการในการใช้วัสดุการเล่นในสนามเด็กเล่นกับเด็กอายุ 3 – 5 ปี และ 7 ปี จำนวน 57 คน โดยใช้เครื่องมือเทคนิคการสังเกตตามธรรมชาติ ผลการศึกษาพบว่า ประเภทของการเล่นและวัสดุอุปกรณ์การเล่นเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อพัฒนาการด้านการเล่น ซึ่งจะส่งผลต่อพัฒนาการทางด้าน

สังคมและสติปัญญาของเด็ก นอกจากนี้การวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า มีความแตกต่างของการเล่นในเด็กที่มีอายุต่างกัน เด็กอายุ 3 ปี มักจะเล่นคู่ขนาน (Parallel Functional Play) เด็กอายุ 5 ปี มักจะเล่นสรรค์สร้างแบบคู่ขนาน (Parallel Constructive Play) เด็ก 7 ปี มักจะเล่นสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม (Group Constructive Play) เช่น เล่นละครเป็นกลุ่ม หรือเล่นเกมที่มีกติกาได้ดี และระดับอายุเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้พฤติกรรมทางสังคมของเด็กแต่ละวัยต่างกัน

งานวิจัยในประเทศ

ทวีพร ณ นคร (2533 : 65) ได้ศึกษาความสามารถในการสังเกตและการจำแนกของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสรรค์สร้างกลางแจ้งแบบอิสระกับแบบกึ่งชี้แนะของนักเรียนชาย - หญิง ชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลภูเก็ต อ.เมือง จ.ภูเก็ต จำนวน 36 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสรรค์สร้างกลางแจ้งแบบอิสระมีความสามารถในการสังเกตแตกต่างจากเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสรรค์สร้างกลางแจ้งแบบกึ่งชี้แนะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสรรค์สร้างกลางแจ้งแบบกึ่งชี้แนะ มีค่าคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการสังเกตสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสรรค์สร้างกลางแจ้งแบบอิสระ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสรรค์สร้างกลางแจ้งแบบอิสระ มีความสามารถในการจำแนกต่างจากเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสรรค์สร้างกลางแจ้งแบบกึ่งชี้แนะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสรรค์สร้างกลางแจ้งแบบกึ่งชี้แนะ มีค่าคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการจำแนกสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสรรค์สร้างกลางแจ้งแบบอิสระ

สุณี บุญพิทักษ์ (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบพัฒนาการทุกด้านของเด็กก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลางแจ้งตามแผนการจัดประสบการณ์ปี 2527 กับเด็กก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้งตามแผนการจัดกิจกรรมกลางแจ้งปี 2533 ของนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2534 จำนวน 30 คน โรงเรียนวัดช่างเหล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า เด็กก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้งตามแผนการจัดกิจกรรม การเล่นกลางแจ้งปี 2533 มีพัฒนาการทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ เด็กก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้งตามแผนการจัดประสบการณ์ปี 2527 มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา สูงกว่าเด็กก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง ตามแผนการจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้งปี 2533

บุปผา พรหมศร (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเกมกลางแจ้งและกิจกรรมการเล่นเครื่อง

สนาม โรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง อายุ 5 – 6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้งและเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม การเล่นเครื่องเล่นสนาม มีความสามารถในการแก้ปัญหาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปจากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมการเล่นมีความสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก เพราะเด็กได้มีโอกาสได้เล่นกับเพื่อน ได้ฝึกทักษะประสบการณ์ด้านต่าง ๆ มากขึ้น เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อน ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีทักษะทางสังคมในด้านการเล่นกับเพื่อนมากขึ้น ดังนั้น เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน และการนำกิจกรรมการเล่นมาใช้ ก็จะทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ในการเล่นกับเพื่อน มีโอกาสในการเสริมสร้างพัฒนาการในด้านสังคมจากการได้เข้ากลุ่มกับเพื่อน ได้เรียนรู้พฤติกรรมของเพื่อนแต่ละคน รู้จักคิด สังเกต และแก้ปัญหา

นอกจากนี้ การเล่นมีความสำคัญต่อพัฒนาการทุกด้านของเด็กเด็กสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้จากการเล่น และการเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในและนอกห้องเรียน เด็กจะมีอิสระในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง เป็นการผ่อนคลายความเครียดและเรียนรู้การปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่จากสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ส่งผลให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่จำเป็นในการปรับตัวในสังคมเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่เปิดเผย มีความเป็นตัวของตัวเอง กล้าแสดงออก รู้จักการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เป็นการส่งเสริมและพัฒนาความพร้อมทุก ๆ ด้านไปพร้อม ๆ กัน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการละเล่นพื้นบ้านของไทย

4.1 ประวัติความเป็นมาของการละเล่นพื้นบ้านของไทย

การละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยนั้นมีประวัติความเป็นมาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ก่อนประวัติศาสตร์แล้ว กล่าวคือ เมื่อมนุษย์รู้จักเอาดินมาปั้นเป็นภาชนะสิ่งของเครื่องใช้ในครั้งแรกแล้ว จึงเจริญพัฒนามาเป็นลำดับเด็ก ๆ เห็นผู้ใหญ่ทำก็เลียนแบบนำดินมาปั้นเล่นบ้าง ในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงกล่าวถึงคนในสมัยนั้นว่าอยู่เป็นสุขชอบเล่นก็เล่นดังกล่าวไว้ว่า “ใครจักเล่นเล่น ใครจักหัวหัว...” แต่ไม่มีรายละเอียดกล่าวไว้ว่า คนสมัยนั้นมีการละเล่นอะไรบ้าง ในสมัยอยุธยาได้กล่าวถึงการละเล่นบางอย่างไว้ในบทละครครั้งกรุงเก่าเรื่องนางมโนราห์ ซึ่งเรื่องนี้สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงสันนิษฐานว่าแต่งก่อนสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่บรมโกศ การละเล่นที่ปรากฏในบทละครเรื่องนี้ คือ ลิงชิงหลักและการเล่นปลาลงอวน วรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ก็ปรากฏชื่อการละเล่นหลายอย่าง เช่น ตะกร้อ จ้องเต และขี้ม้าส่งเมือง เป็นต้น

คนไทยในอดีตมองการเล่นของเด็กไปในแง่จิตวิทยาโดยตีความหมายของการแสดงออกของเด็กไปในเชิงทำนายอนาคต หรือบุพนิมิตต่าง ๆ ความเชื่อเช่นนี้ปรากฏในวรรณคดีไทยหลายเรื่อง เช่น ขุนช้าง ขุนแผน การเล่นของเด็กไทยในปัจจุบันเด็กผู้หญิงเล่นตุ๊กตากระดาษ ชุดขายเป็นพลาสติกเลียนแบบของจริง วีดีโอเกม เด็กผู้ชายก็เล่นปืนจรวดเกมกดและเครื่องเล่นต่าง ๆ ซึ่งมีขายมากมายและมีการเล่นหลายชนิดที่นิยมเล่นทั้งในเด็กชายและเด็กหญิง นอกจากนั้นยังเล่นตามฐานะและเศรษฐกิจของครอบครัว ดังนั้น การเล่นของเด็กไทยสมัยก่อนจึงค่อย ๆ เลื่อนหายไปทีละน้อย ๆ จนเกือบจะสูญหายหมดแล้ว เช่น กาปักไข่ เขย่งกึ่งกอย ตั้งเต เตี ซี่ม้าส่งเมือง ซี่ตู่กลางนา เตย งูกินหาง ช่างชัย ชักกะเย่อ ซ่อนหา มอญซ่อนผ้า ไอ้ไม่งรีรีข้าวสาร ฯลฯ เป็นต้น

4.2 ความหมายของการเล่นพื้นบ้านของไทย

ได้มีผู้ให้ความหมายของการเล่นพื้นบ้านของไทยไว้หลายทัศนะ กล่าวคือ

พะอบ โปษะกฤษณะ และคนอื่น ๆ (2522 : 6) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการเล่นกันในชีวิตประจำวันโดยสืบทอดมาจากคนรุ่นก่อน ซึ่งบางประเภทมีบทร้องและบทรำประกอบ ส่วนกฎเกณฑ์ต่าง ๆ มักมีการกำหนดขึ้นเองตามข้อตกลงของกลุ่มผู้เล่นในแต่ละท้องถิ่น บางครั้งก็เล่นเพื่อความสนุกสนานรื่นเริง แต่บางครั้งก็เล่นเพื่อการแข่งขัน

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2525 : 4) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การกระทำของเด็กที่ทำไปเพื่อความสนุกสนาน หรือผ่อนคลายอารมณ์ให้เพลิดเพลิน

อุทัยวรรณ ปิ่นประชาสาร (2531 : 37) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการเล่นพื้นบ้านที่คนไทยนิยมเล่นกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในท้องถิ่นต่าง ๆ ของไทย ก่อให้เกิดความสนุกสนานรื่นเริง ผ่อนคลายความตึงเครียด ซึ่งเด็กได้เรียนรู้โดยไม่รู้ตัว

จันทนา ดีผึ้งตน (2536 : 19) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นกิจกรรมหรือประสบการณ์ทุกชนิดที่เกิดด้วยความสมัครใจและสนุกสนาน ไม่มีการวางแผน ไม่มีเป้าหมาย อาจเล่นคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ อีกทั้งเป็นกระบวนการพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ของเด็ก คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ละมุล ชัชวาล (2543 : 16) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการเล่นของเด็กที่นิยมเล่นกันในท้องถิ่นและเล่นสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นกิจกรรมที่เด็กเล่นเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน อาจจะเป็นการเล่นเดี่ยวหรือเล่นเป็นกลุ่ม การเล่นจึงมีบทบาทต่อพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็กและเป็นเครื่องหมาย แสดงออกถึงความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ของเด็กอีกด้วย

จากเอกสารดังกล่าว สรุปได้ว่า การละเล่นพื้นบ้านของไทย หมายถึง การละเล่นที่ผู้เล่นต่างสมัครใจ มีการเคลื่อนไหวในกิริยาต่าง ๆ เน้นความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นการถ่ายทอดของคนไทยสืบต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง มีกฎกติกาที่ไม่ซับซ้อนสามารถยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และมีความเหมาะสมกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ เมื่อเด็กได้เล่นคนเดียวหรือเป็นกลุ่มสม่ำเสมอจะทำให้เด็กได้รับมีโอกาสเรียนรู้ ในพัฒนาการด้านต่าง ๆ ครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ – จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา อีกทั้งมีส่วนช่วยพัฒนาทักษะสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

4.3 ลักษณะของการละเล่นพื้นบ้านของไทย

ได้มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของการละเล่นพื้นบ้านของไทยไว้หลายทัศนะ กล่าวคือ

นักมานุษยวิทยาและนักคติชนวิทยาจำนวนไม่น้อยที่สนใจศึกษาลักษณะการเล่น พื้นฐานของกลุ่มชน หรือสังคมหนึ่ง ๆ และได้สรุปลักษณะการเล่นของเด็กไทยว่า มีลักษณะเป็น ทั้ง “PLAY” และ “GAME” กล่าวคือ การละเล่นของเด็กไทยบางชนิดจะเล่นเพื่อความสนุกสนานไม่เน้นการแข่งขัน เช่น การเล่นจ้ำจี้ การเล่นขายของ งูกินหาง ดาบแฉะ เป็นต้น ซึ่งการเล่นดังกล่าวนี้เข้าลักษณะของ “PLAY” การละเล่นของเด็กไทยอีกบางชนิดเป็น “GAME” เพราะเป็นการแข่งขัน มีการตัดสิน มีกฎเกณฑ์ เช่น อีตัก เตย และรวมทั้งการละเล่นอื่น ๆ ที่มีลักษณะผสมผสานกันระหว่างการเล่นเพื่อความสนุกสนาน และการเล่นที่มีกฎกติกายืดหยุ่นได้ด้วย

การละเล่นพื้นบ้านของไทยมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางสังคม เป็นกิจกรรมของสังคมที่ผูกพันกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของไทย ดังนั้น ลักษณะของการละเล่นพื้นบ้านของไทยจึงมีความโดดเด่นที่ไม่เหมือนกับสังคมอื่น ๆ ดังนี้

1. การละเล่นของเด็กไทยจะไม่ขัดต่อศีลธรรมวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ และไม่เป็นการทารุณกรรมต่อสัตว์
2. การละเล่นของเด็กไทยจะมีความเป็นสากล คือ ไม่เป็นการละเล่นเฉพาะเทศกาล เช่น แม่ศรีลิงลม ซึ่งนิยมเล่นในเทศกาลสงกรานต์ จึงไม่เป็นการละเล่นในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งเท่านั้น สามารถเล่นได้ทั่วไป โดยใช้อุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่น หรือภาษาถิ่น
3. การละเล่นของเด็กไทยจะไม่ใช้การแข่งขันกันเพื่อพนัน เพราะเป็นการปลุกฝังและเพาะนิสัยที่ไม่ดีให้แก่เด็ก
4. การละเล่นของเด็กไทยจะไม่มีการล้อเลียนเหยียดหยามผู้อื่นอันจะนำไปสู่การทะเลาะวิวาทกัน
5. การละเล่นของเด็กไทยจะมีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการของเด็กในระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งเป็นเด็กที่มีช่วงอายุระหว่าง 6 – 16 ปี

จากเอกสารดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ลักษณะการเล่นพื้นบ้านของไทยเป็นกิจกรรมที่ยอมรับร่วมกันในสังคม เป็นสมบัติร่วมกันของคนในสังคม ซึ่งมีการรับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง ด้วยการสอนแนะนำ หรือด้วยการเล่นเลียนแบบกัน เป็นการเล่นที่ไม่ซับซ้อนสามารถยืดหยุ่นได้ เน้นความสนุกสนานไม่เน้นการแข่งขัน จึงมีคุณค่าและมีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมและเชื่อมโยงประสบการณ์ทางสังคมให้กับเด็ก ทำให้เด็กไทยประสบความสำเร็จในการเล่น จนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เห็นคุณค่าของตนเอง กล้าคิด กล้าแสดงออก มีบุคลิกภาพที่เปิดเผยเป็นตัวของตัวเอง รู้จักการปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่น ดังนั้น ลักษณะเด่นของการเล่นพื้นบ้านของไทย จึงมีส่วนช่วยในการกระตุ้นและพัฒนาทักษะทางสังคมในด้านการเล่นกับเพื่อนได้อีกหนทางหนึ่ง

4.4 ประเภทของการเล่นพื้นบ้านของไทย

ได้มีผู้จัดแยกประเภทของการเล่นพื้นบ้านของไทยไว้หลายรูปแบบ กล่าวคือ

สุสิงห์สำรวม ฉิมพะเนาวิ (2520 : 49) ได้แบ่งประเภทการเล่นของเด็กไทยไว้ 7 ประเภท

1. การเล่นโดยการเลียนแบบการทำงานของผู้ใหญ่
2. การเล่นโดยการเลียนแบบการประกอบอาชีพของผู้ใหญ่
3. การเล่นโดยการเลียนแบบวิธีหาอาหารของผู้ใหญ่
4. การเล่นเพื่อความเพลิดเพลินของตนเองตามลำพัง
5. การเล่นโดยมีกติกา
6. การเล่นกับเพื่อน ๆ โดยไม่มีกติกา
7. การเล่นแข่งขัน โดยมีการพนัน

ผะอบ โปษะกฤษณะ และคนอื่น ๆ (2522 : 14 – 17) ได้แบ่งการเล่นของภาคกลางออกเป็น 6 ประเภท

1. การเล่นกลางแจ้งประเภทที่มีบทร้องประกอบและไม่มีบทร้องประกอบ
2. การเล่นในร่มประเภทที่มีบทร้องประกอบและไม่มีบทร้องประกอบ
3. การเล่นเลียนแบบผู้ใหญ่
4. การเล่นบทร้องเลียน
5. การเล่นประเภทเบ็ดเตล็ด
6. การเล่นปริศนาคำทาย

จรินทร์ ธานีรัตน์ (2524 : 3) ได้แบ่งประเภทการเล่นของเด็กไทยได้ 6 ประเภท ประเภทของการเล่นพื้นบ้านแบ่งเป็น 6 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. การเล่นเป็นนิยายและการเลียนแบบ
2. การเล่นเบ็ดเตล็ด

3. เกมการเล่นที่ส่งเสริมสมรรถภาพตนเอง
4. เกมนำไปสู่กีฬาใหญ่
5. เกมการเคลื่อนไหวและการเล่นประกอบเพลง
6. เกมหนักหนาการ

วิภาภรณ์ ปนากุล (2531 : 29 – 39) ได้แบ่งการละเล่นของเด็กไทยเป็น 5 กลุ่มดังนี้

1. การละเล่นที่เน้นทักษะด้านการพูด การฟัง
2. การละเล่นที่เน้นทักษะทางด้านการนับ การคาดคะเน การกระเษะ
การจำแนกประเภท จำแนกพวก จำแนกเสียง
3. การละเล่นที่เน้นทักษะทางด้านความคิด การใช้ไหวพริบปฏิภาณ
ความคล่องแคล่วว่องไว การเลือกตัดสินใจ
4. การละเล่นที่เป็นทักษะการใช้กล้ามเนื้อ การขีดเขียน การลากเส้น การเขียน
รูปทรง การสาน การวิ่ง การกระโดด การทรงตัว
5. การละเล่นที่เน้นการปลูกฝังค่านิยม ทัศนคติในด้านต่าง ๆ

คณาจารย์ชมรมเด็ก (2545 : 12) ได้แบ่งการละเล่นของเด็กไทยออกตามกติกาการเล่นได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. การเล่นที่เน้นการแพ้ชนะ ได้แก่ การเล่นที่มีผู้แพ้ชนะที่แน่นอน ซึ่งผู้เล่นทั้งสองฝ่ายยอมรับ การเอาชนะในการเล่นที่ผู้เล่น เกิดความรู้สึกว่า มีความสำคัญนั้นต้องเป็นการแพ้ชนะที่เกิดจากความชำนาญ และความสามารถที่เหนือกว่าของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่ใช่การแพ้ชนะที่เกิดจากการหมุนเวียนสลับเปลี่ยนตัวผู้เล่น
2. การเล่นที่ไม่เน้นการแพ้ชนะ เป็นการเล่นเพื่อฆ่าเวลาเพื่อความสนุกสนาน เพื่อการออกกำลังกายและการฝึกฝนตนเองในบางด้าน ผู้เล่นจะแพ้หรือชนะก็ไม่รู้สึกรู้ว่าสำคัญอาจจะเป็นการเล่นที่ผู้เล่นทุกคนมีโอกาสได้สลับเปลี่ยนหน้าที่กัน จึงทำให้ลดความรู้สึกเรื่องแพ้ชนะลง

คณาจารย์ชมรมเด็ก (2545 : 11) ได้แบ่งประเภทของการละเล่นออกเป็น 11 ประเภทใหญ่ ๆ แต่จะนำมากล่าวถึงเฉพาะประเภทที่ตรงกับการละเล่นของเด็กไทยดังนี้ คือ

1. การเล่นทาย เช่น ทายทายใจ โพงพาง คลุมไก่ ขาดอกไม้
2. การกระโดด เช่น การกระโดดเชือกเดี่ยว กระโดดเชือกคู่ ตั๋งเต
3. ประเภทซ่อนหา เช่น ซ่อนหา กาฟักไข่
4. ประเภทปรับ ได้แก่ การเล่นที่มีการปรับผู้แพ้ให้รำ ให้ร้องเพลง เขกเข้ากินน้ำ ฯลฯ เช่น ชวงเชลย ชีม้าส่งเมือง

5. ประเภทไล่ – จับ เช่น มอญซ่อนผ้า งูกินหาง ไล่ให้ทัน อ้ายเข้าอ้ายไขง
ไปลิสจับขโมย

6. ประเภทคัตลอค เช่น วีวีข้าวสาร ลิงชิงหลัก
7. ประเภทกระโตดข้าม เช่น เสือข้ามห้วย
8. ประเภทที่มีการใช้กระดาษดินสอ หรือการวาดรูป เช่น เสือตกถัง

จุงนางเข้าห้อง

9. ประเภทของความแม่นยำ เช่น หมากเก็บ อีตัก ตีตลกหิน เป่ายาง หรือ

เป่ากบ

10. ประเภทไม้ เช่น ไม้หึ่ง

11. ประเภทสำหรับเด็กเล็ก เช่น ดบแผละ จำจี แมงมุมขยุ่มหลังคา ตีไก่ ชีตู่

กลางนา จับปูดำ เป่ายิงฉุบ จีจ้อเจี๊ยบ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การเล่นพื้นบ้านมีผู้จัดประเภทไว้หลายลักษณะแตกต่างกันออกไปตามสถานที่การเล่น ลักษณะการเล่น รูปแบบ และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ลักษณะของการเล่นอาจจัดการเล่นเป็นทีม เล่นเดี่ยว เล่นเลียนแบบ มิกติกกา ไม่มีมิกติกกา เล่นเบ็ดเตล็ด เป็นการแข่งขัน ไม่เน้นการแข่งขัน มีบทร้อง และไม่มิบทร้อง เป็นต้น การละเล่นพื้นบ้านของไทยนั้นยังสามารถเล่นในร่มหรือกลางแจ้งได้

4.5 ประโยชน์ของการละเล่นพื้นบ้านของไทย

ได้มีผู้กล่าวถึงประโยชน์ของการละเล่นพื้นบ้านไว้หลายทัศนะ กล่าวคือ

ผะอบ โปษะกฤษณะ และคนอื่น ๆ (2522 : 75) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการละเล่นพื้นบ้านไทยว่า สามารถช่วยพัฒนาเด็กครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ดังนี้

1. เสริมสร้างพละนามัยให้สมบูรณ์ ช่วยฝึกกล้ามเนื้อต่าง ๆ พิจารณาตั้งแต่เด็กเล็ก ๆ การเล่นในร่ม เช่น “จับปูดำ ขยำปูนา” ต้องใช้กล้ามเนื้อนิ้วมือที่ทำท่าทางประกอบ ส่วนเด็กระดับประถมศึกษาจะเป็นการฝึกกล้ามเนื้อใหญ่ เช่น วิ่งเปี้ยว วีวีข้าวสาร ลิงชิงหลัก น้ำขึ้นน้ำลง ปลาหมัดตกกระทะ เป็นต้น

2. เสริมสร้างทักษะต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทางด้านสติปัญญา และพัฒนาความคิด เช่น ฝึกทักษะในการใช้สายตาสังเกตและไหวพริบ ได้แก่ การปักไข่ เทวดานั่งเมือง วัวกระทิง ฝึกทักษะในการคิดต่าง ๆ เช่น อีตัก อีตีด อีชีต้อีเขียน ฝึกทักษะความแม่นยำ เช่น การเล่นทอยกอง ทอยหลุม ทอยเส้น ฝึกทักษะการใช้ประสาทสัมผัส สังเกต ไหวพริบ เช่น การเล่นต่อไก่ คำทาย มอญซ่อนผ้า โพงพาง การเล่นซ่อนหา

3. เสริมสร้างความเจริญทางจิตใจ โดยการปลูกฝังคุณธรรมอันจำเป็นแก่การเป็นพลเมืองดี เช่น ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียว ความอดทน ความมีศีลธรรมอันดี ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ

4. ส่งเสริมความเจริญทางสติปัญญา เช่น การฝึกให้ใช้ความคิด ฝึกความมี

ไหวพริบ ฝึกคาดคะเนเหตุการณ์ ฝึกสมาธิ สังเกตความแม่นยำ

วิจารณ์ ปนาทกุล (2531 : 18-19) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการเล่นพื้นบ้าน ดังนี้ คือ

1. เป็นการเล่นที่ไม่จำกัดจำนวนผู้เล่น ส่วนใหญ่จะเล่นเป็นหมู่
2. ความรู้สึว่าการอยู่ในหมู่คณะเป็นสิ่งที่มีความสุข สนุกสนาน เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะมีอุปนิสัยรักหมู่คณะ ฝึกให้รู้จักการปรับตัวเข้ากับสังคม อันจะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กให้ดีขึ้น
3. เป็นการเล่นที่ไม่เน้นอุปกรณ์หรือเครื่องประกอบการเล่นมากนัก ถ้ามีก็จะ เป็นวัสดุที่หาง่ายสะดวกสบายและประหยัด
4. ไม่มีกติกาซับซ้อน เป็นการเล่นที่ง่าย เด็กมีอิสระในการเล่นอย่างสนุกสนาน เป็นการฝึกความคิดสร้างสรรค์ของเด็กที่จะคิดการเล่นและกติการ่วมกันอย่างเหมาะสม
5. เป็นการเล่นเพื่อออกกำลังกายเป็นส่วนใหญ่ เพื่อให้ความคล่องแคล่วว่องไว ในการเคลื่อนไหวร่างกายในขณะเดียวกันก็ฝึกความเป็นคนช่างสังเกต มีไหวพริบ ความแม่นยำ การตัดสินใจ และความพร้อมเพียงการเล่นจึงไม่มีผู้แพ้ผู้ชนะ
6. การเล่นบางประเภทมีเนื้อร้องและบทสนทนาประกอบทำให้เพิ่มความ สนุกสนานมากขึ้น

สรุป การเล่นพื้นบ้านไทยมีประโยชน์หลาย ๆ ด้าน และส่งเสริมพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ และด้านสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการทางด้านสังคม ถ้าเด็กได้รับการแนะนำ และส่งเสริมทักษะในการเล่นพื้นบ้านของไทยอย่างถูกต้องแล้ว จะทำให้เด็กเกิดทักษะในการที่จะเล่นร่วมกันเป็นเพื่อนกับหมู่คณะ เกิดความรัก ความสามัคคีในกลุ่มเพื่อน เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมพัฒนา ทักษะทางสังคมในด้านการเล่นกับเพื่อนให้กับเด็กออกัสติกที่มีความบกพร่องทางด้านสังคมได้เป็น อย่างดี

4.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่นพื้นบ้านของไทย

งานวิจัยในประเทศ

ปัทมาวดี บุญยสวัสดิ์ (2535 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของการใช้เกม การเล่นพื้นบ้านของไทยที่มีต่อการพัฒนาทักษะทางสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลพิบูลเวศม์ โดยกลุ่มทดลองได้รับการจัดประสบการณ์ใช้เกมการเล่นพื้นบ้านของไทย กลุ่มควบคุมได้รับการใช้เกม แบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า (1) นักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมมีคะแนนทักษะทางสังคม

ในด้านการเคารพต่อระเบียบวินัยของตนเองและกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม การแสดงออกและการแก้ปัญหาในกลุ่มไม่แตกต่างกัน (2) นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมในด้านการมีมารยาทในสังคม การแสดงความรับผิดชอบ และมีลักษณะความเป็นผู้นำ การช่วยเหลือผู้อื่น สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (3) นักเรียนกลุ่มทดลองมีสังคมมิติสูงกว่ากลุ่มควบคุม

จันทนา ดีพึ้งตน (2536 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านของไทยและการจัดประสบการณ์การเล่นทั่วไปที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่มีความสามารถทางสติปัญญาสูง ปานกลาง ต่ำ โดยศึกษากับนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 4 - 5 ปี ที่กำลังอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ปีการศึกษา 2535 โรงเรียนจิระศาสตร์วิทยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 60 คน ผลจากการศึกษาพบว่า (1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านของไทย มีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นทั่วไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (2) เด็กปฐมวัยที่มีความสามารถทางด้านสติปัญญาสูง ปานกลาง และต่ำ ที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านของไทยและการเล่นทั่วไป มีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (3) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านของไทย และการเล่นทั่วไปมีปฏิสัมพันธ์กับทักษะทางคณิตศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมชาย บ้านไร่ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องความพร้อมทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย โดยศึกษากับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2539 โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ สังกัดกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยเลือกเด็กที่มีระดับการสูญเสียการได้ยิน 70 เดซิเบลขึ้นไป มีระดับสติปัญญาปกติ และไม่มีกิจกรรมการเล่นบ้านพื้นของไทยมีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง 35.75 และหลังการทดลอง 45.15 เด็กปฐมวัยที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยกับกลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นทั่วไป มีความพร้อมทางคณิตศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคะแนนเฉลี่ยกลุ่มทดลอง 9.40 และกลุ่มควบคุม 2.64 นอกจากนี้ กลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านของไทยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 40.00 และกลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นทั่วไปมีค่าคะแนนเฉลี่ย 28.10

ละมุน ชัชวาล (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิดที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยศึกษากับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543 โรงเรียนบ้านโนนป่าซาง จังหวัดเลย จำนวน 30 คน ผลการศึกษาว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านไทยประกอบคำถามปลายเปิดกับประกอบคำถามอิสระมีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ

.01 โดยเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิด มีคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามอิสระ

วีรพงศ์ บุญประจักษ์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านไทยที่มีผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย โดยศึกษากับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 โรงเรียนศิริรักษ์วิทยา แขวงบुकคโล เขตธนบุรี จำนวน 10 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยก่อนจัดประสบการณ์ และระหว่างการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านไทยในแต่ละสัปดาห์ มีพฤติกรรมทางสังคมโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์ พบว่า คะแนนพฤติกรรมทางสังคมโดยเฉลี่ยรวมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มขึ้นตลอดช่วงเวลา 8 สัปดาห์ และเมื่อวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายได้ ได้แก่ ความร่วมมือ ความเห็นอกเห็นใจ ช่วยเหลือและแบ่งปัน พบว่า คะแนนพฤติกรรมทางสังคมทั้ง 3 ด้าน มีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่สอดคล้องกับการวิเคราะห์แบบคะแนนรวมทั้งหมด ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

สมจินตนา กุปตสุนทร (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านของไทย โดยศึกษากับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนบุญสมอนุบาล จันทบุรี จำนวน 16 คน ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยก่อนการจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านของไทยในแต่ละช่วงสัปดาห์ มีความเชื่อมั่นในตนเองโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < .01$ และมีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ด้านการกล้าแสดงออก ด้านการเป็นตัวของตัวเอง และด้านการปรับตัว เข้ากับสภาพแวดล้อม เพิ่มขึ้นต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < .01$

จากผลงานวิจัยทั้งหมดที่กล่าวมานั้น แสดงให้เห็นว่า การเล่นพื้นบ้านของไทยเป็นการเล่นที่มีคุณค่า มีประโยชน์ และมีความสำคัญอีกอย่างหนึ่ง เนื่องจากการเล่นพื้นบ้านของไทยสามารถช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพกับเด็กปกติ รวมทั้งได้เรียนรู้ทักษะชีวิตที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งก่อให้เกิดความสุข สนุกสนาน ได้ใช้ทักษะการสังเกต การแก้ปัญหา การคิดหาเหตุผล และการตัดสินใจ ส่งผลให้เด็กเป็นผู้อยู่ในโลกในแง่ดี มีบุคลิกภาพที่เปิดเผยเป็นตัวของตัวเอง รู้จักปรับตัวเข้ากับเพื่อนและสังคม โดยรวมมีส่วนร่วมช่วยในการพัฒนาแบบองค์รวม รวมทั้งช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และยังเป็นการรักษาเอกลักษณ์ความเป็นไทย เป็นการเล่นที่ไม่ขัดต่อศีลธรรม และวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ ซึ่งที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นเป็นการจัดให้กับเด็กที่มีลักษณะปกติ แต่ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำเอากา

ละเล่นพื้นบ้านของไทยมาจัดกิจกรรมให้กับเด็กออทิสติกที่มีความบกพร่อง ทักษะทางสังคมทางสังคม ในด้านการเล่นกับเพื่อน เพื่อศึกษาทักษะทางสังคม ในด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติกจากการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านที่สื่อด้วยภาพว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการศึกษาและพัฒนาทักษะทางสังคมให้กับเด็กออทิสติกต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กออทิสติกระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ไม่มี
ความพิการซ้ำซ้อน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กออทิสติกระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนมีนบุรี สำนักงานเขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร ที่ไม่มี
ความพิการซ้ำซ้อน จำนวน 1 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

นักเรียนออทิสติกได้รับการวินิจฉัยจากสถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินีอายุ 8 ปี
กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยเรียนร่วมกับเด็กปกติแบบบางเวลา มีครูการศึกษาพิเศษ
ในโรงเรียน ช่วยในการฝึก เป็นเด็กชายที่โตสมวัยความสามารถในปัจจุบันพูดได้แต่การพูดไม่ชัด
สามารถฟังคำสั่งและปฏิบัติตามคำสั่งได้ การออกเสียงไม่ชัดเจนไม่ค่อยมีสมาธิ ไม่สามารถอ่าน
และเขียนได้ สามารถช่วยเหลือตนเองได้ บอกความต้องการของตนเองได้ ชอบเล่นตามลำพัง
แต่ไม่สามารถเล่นกับผู้อื่นได้ ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่น และไม่รู้กฎกติกาการปฏิบัติตนใน
การเล่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก โดยการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย ประกอบกับการสื่อด้วยภาพ
2. การเล่นพื้นบ้านของไทยพร้อมภาพประกอบขั้นตอนการเล่น
3. แบบบันทึกพฤติกรรมพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน โดยการจัดกิจกรรมการเล่นของไทยประกอบกับการสื่อด้วยภาพ ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้
 - 1.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติก
 - 1.2 ศึกษาทฤษฎี เอกสารเกี่ยวกับการเล่นของเด็กไทย ของ ชัย เรืองศิลป์ (2542) และการเล่นของเด็กไทยกับการเรียนการสอนของ จิราภรณ์ ปนาทกุล
 - 1.3 จัดทำแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม โดยการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบกับการสื่อด้วยภาพตามลำดับขั้นตอน จำนวน 18 แผน ซึ่งประกอบด้วย ขั้นนำ ขั้นดำเนินกิจกรรม และขั้นสรุป
2. การเล่นพื้นบ้านของไทยพร้อมภาพประกอบขั้นตอนการเล่น ดำเนินการดังนี้
 - 2.1 คัดเลือกการเล่นพื้นบ้านของไทยที่สามารถวาดภาพขั้นตอนการเล่นได้
 - 2.2 เป็นการเล่นที่กติกาไม่ซับซ้อน เด็กนิยมเล่น
 - 2.3 เป็นการเล่นที่เล่นเป็นกลุ่ม ส่งเสริมพัฒนาทักษะทางสังคม ได้แก่ มอญซ่อนผ้า รีรีข้าวสาร และงูกินหาง
 - 2.4 กำหนดขั้นตอนการเล่นของแต่ละกิจกรรม แล้วให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
 - 2.5 วาดภาพประกอบการเล่นของแต่ละกิจกรรม จำนวน 5 ขั้นตอน ได้แก่

กิจกรรม “มอญซ่อนผ้า” ประกอบด้วย

 - ขั้นตอนที่ 1 เด็กนั่งเป็นวงกลม
 - ขั้นตอนที่ 2 เด็กยืนถือผ้า
 - ขั้นตอนที่ 3 เด็กถือผ้าเดินไปด้านหลังเพื่อนแต่ละคน
 - ขั้นตอนที่ 4 เด็กถือผ้าไล่ตี
 - ขั้นตอนที่ 5 เด็กถือผ้าไล่ตีเพื่อนทัน

กิจกรรม “รีรีข้าวสาร” ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 เด็กเข้าแถวตอนยืนเรียงกัน และตัวแทน 2 คน ยืนจับมือยกขึ้น
เหนือศีรษะ

ขั้นตอนที่ 2 เด็กที่ยืนหัวแถว นำเพื่อนเดินลอดใต้แขนเพื่อนทั้ง 2 คน

ขั้นตอนที่ 3 เดินวนล้อมรอบเพื่อนตัวแทนทั้ง 2 คน

ขั้นตอนที่ 4 เพื่อนตัวแทนทั้ง 2 คน รอจับคนที่อยู่หลังสุด

ขั้นตอนที่ 5 เพื่อนตัวแทนทั้ง 2 คน จับตัวคนที่อยู่หลังสุดไว้ได้

กิจกรรม “งูกินหาง” ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 เด็กเข้าแถวตอนยืนเรียงกัน และตัวแทน 1 คน ออกมาเป็นพ่อกู

ขั้นตอนที่ 2 พ่อกูร้องถามแม่งู

ขั้นตอนที่ 3 แม่งูและลูกงูปฏิบัติตามคำร้อง

ขั้นตอนที่ 4 แม่งูและลูกงูปฏิบัติตามคำร้อง

ขั้นตอนที่ 5 พ่อกูวิ่งไล่จับลูกงู และแม่งูป้องกันลูกงู

3. สร้างแบบบันทึกพฤติกรรมการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน ผู้วิจัย
ดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะทางสังคมของ
เด็กออทิสติก เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบบันทึกพฤติกรรมการพัฒนาทักษะทางสังคมด้าน
การเล่นกับเพื่อน

3.2 สร้างแบบบันทึกพฤติกรรมการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน โดย
กำหนดเกณฑ์รายละเอียดในการบันทึกและให้คะแนนดังนี้

3.2.1 เครื่องหมาย + ใช้แทนการปฏิบัติได้ด้วยตนเองให้คะแนน 2 คะแนน

3.2.2 เครื่องหมาย / ใช้แทนการปฏิบัติได้โดยใช้รูปภาพประกอบ

ให้คะแนน 1 คะแนน

3.2.3 เครื่องหมาย - ใช้แทนการปฏิบัติได้โดยใช้รูปภาพประกอบและ
การช่วยเหลือ ให้คะแนน 0 คะแนน

แล้วนำคะแนนการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่นักเรียนออทิสติกสามารถปฏิบัติด้วย
ตนเอง ปฏิบัติโดยใช้รูปภาพประกอบ หรือปฏิบัติโดยใช้รูปภาพประกอบและการช่วยเหลือทางกาย
จำนวน 3 กิจกรรม มาคิดเป็นคะแนนร้อยละ และการบันทึกคะแนนในแต่ละกิจกรรม ถ้านักเรียน
ปฏิบัติตามภาพขั้นตอนของกิจกรรมนั้นได้คะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป 2 ครั้งติดต่อกัน ให้ดำเนินการ
ทดลองในกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป

4. นำแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก
โดยการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบกับการสื่อด้วยภาพ ภาพประกอบขั้นตอน
การเล่นมอญซ่อนผ้า รีรีข้าวสาร และงูกินหาง และแบบบันทึกพฤติกรรมการพัฒนาทักษะทาง

สังคมด้านการเล่นกับเพื่อนให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน คือ นางสุมาลี อินทะสุข ตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนวัดบึงทองหลาง สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร นางนภาพร วงศ์โสม ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนมีนบุรี สำนักงานเขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร และนางสาวภาวดี อภิรมย์ดี ตำแหน่ง อาจารย์ 3 ระดับ 8 โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 1 กรุงเทพมหานคร ตรวจสอบ

5. แก้ไขปรับปรุงเครื่องมือตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ
6. ดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างตามแบบแผนการทดลอง
7. สังเกตและบันทึกคะแนนลงในแบบบันทึกพฤติกรรมการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน และหาค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้สังเกต Interobserver Reliability (IOR) ซึ่งจะต้องมีค่าร้อยละ 80 ขึ้นไป จึงจะถือว่าข้อมูลมีความเชื่อถือได้ โดยคำนวณได้จากสูตร

$$IOR = \frac{A}{A + D} \times 100$$

A คือ ค่าที่เห็นตรงกันระหว่างผู้สังเกต 2 คน

D คือ ค่าที่เห็นไม่ตรงกันระหว่างผู้สังเกต 2 คน

ตัวอย่างแบบบันทึกพฤติกรรมการพัฒนาทักษะทางสังคมในการเล่นกับเพื่อน
กิจกรรม “มอญซ่อนผ้า”

ของ ด.ช. / ด.ญ. ผู้สังเกต

คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย ลงในตารางตามจำนวนครั้งที่เด็กแสดงพฤติกรรม

ภาพ ขั้นตอนของกิจกรรม	ครั้งที่																		หมายเหตุ	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18		
																				
																				
																				
																				
																				

- + = ปฏิบัติด้วยตนเอง ให้ 2 คะแนน
/ = ปฏิบัติโดยใช้รูปภาพ ให้ 1 คะแนน
- = ปฏิบัติโดยใช้รูปภาพและช่วยเหลือ ให้ 0 คะแนน

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

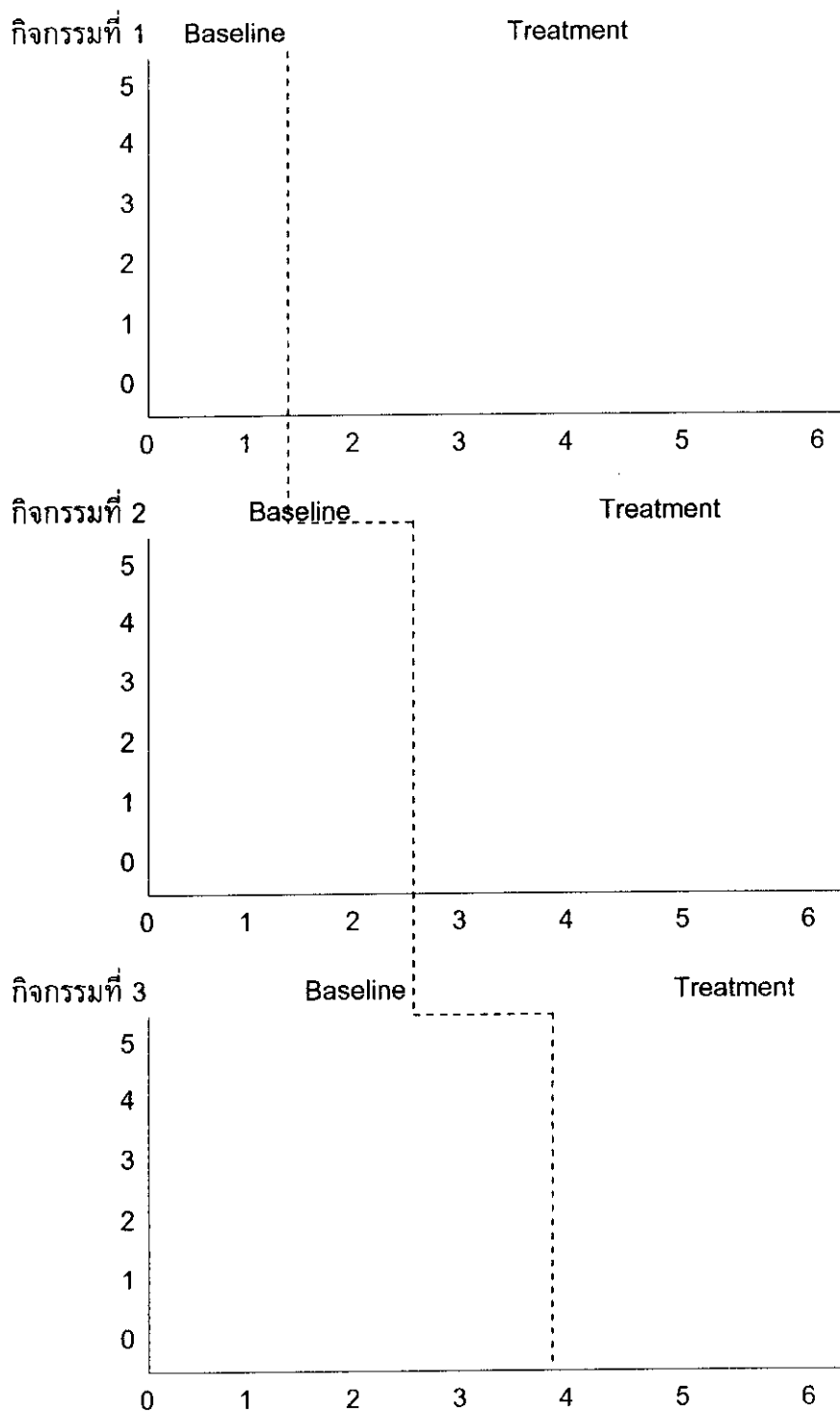
แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ ใช้รูปแบบหลายเส้นฐานข้ามสถานการณ์ (Multiple Baseline Design across Conditions) ซึ่งเป็นการศึกษาพฤติกรรม 2 พฤติกรรม หรือมากกว่าไปพร้อมกัน (ผดุง อารยะวิญญู, 2546 : 70) แล้วให้การช่วยเหลือ (Intervention) ที่ละพฤติกรรมจนเห็นผลก่อนแล้ว เพิ่มพฤติกรรมใหม่ โดยการช่วยเหลือนั้น เป็นวิธีการเดียวกัน ในการนำเสนอข้อมูลใช้กราฟแสดง ให้เห็นผลการทดลองในแต่ละพฤติกรรม ซึ่งบางครั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังการช่วยเหลือจะเกิดขึ้นอย่างถาวร หรือไม่กลับไปสู่ระยะเส้นฐาน ผู้วิจัยไม่สามารถใช้ A-B-A Design เพื่อสรุปผลได้ จึงต้องมีการใช้ Multiple Baseline Design across Conditions คือ มีการศึกษาระยะเส้นฐานมากกว่า 1 ขึ้นไป ซึ่งมีรูปแบบดังนี้

1. หลายเส้นฐานข้ามบุคคล (Multiple Baseline Design across Subjects) เป็นการวัดเส้นฐานพฤติกรรมของตัวอย่างหลายคน แต่ให้การช่วยเหลือที่ละคนในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน
2. หลายเส้นฐานข้ามพฤติกรรม (Multiple Baseline Design across Behaviors) เป็นการวัดเส้นฐานพฤติกรรมของตัวอย่างคนเดียวกับหลายพฤติกรรม แต่ให้การช่วยเหลือที่ละพฤติกรรมในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน
3. หลายเส้นฐานข้ามสถานการณ์ (Multiple Baseline Design across Conditions) เป็นการวัดเส้นฐานพฤติกรรมของตัวอย่างคนเดียวกัน 1 พฤติกรรม ในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน แต่ให้การช่วยเหลือที่ละสถานการณ์ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน

แบบแผนการทดลองการวิจัยแบบ Single Subject Design
รูปแบบหลายเส้นฐานข้ามสถานการณ์ (Multiple Baseline Design across Conditions)

การละเล่นพื้นบ้าน

ภาพประกอบ 2 กราฟแสดง Single Subject Design รูปแบบ Multiple Baseline Design across Conditions

วิธีดำเนินการทดลอง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 เป็นเวลา 6 สัปดาห์ ทำการทดลอง 3 วัน / สัปดาห์ ในวันจันทร์ – พุธ – ศุกร์ วันละ 30 นาที รวมทั้งสิ้น 18 ครั้ง ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ให้ออกหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน 3 ท่าน และขออนุญาตผู้อำนวยการโรงเรียนมีนบุรี สำนักงานเขตมีนบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยคัดเลือกไว้
2. สังเกตการเล่นของเด็กเพื่อหาข้อมูลพื้นฐาน โดยยังไม่มีการช่วยเหลือแต่อย่างใด เป็นเวลา 3 วันติดต่อกัน
3. เริ่มดำเนินการทดลอง โดยนำการเล่นพื้นบ้านมาสอนและให้การช่วยเหลือ โดยการสื่อด้วยรูปภาพ พร้อมกับการสังเกตและบันทึกพฤติกรรม หากเด็กทำไม่ได้หรือแสดงอาการไม่เข้าใจ ผู้วิจัยจะให้การช่วยเหลือทางกายโดยการจับมือทำตามตารางการฝึก
4. ในการบันทึกพฤติกรรมได้กำหนดรูปแบบการบันทึกพฤติกรรมการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน ดังนี้
 - 4.1 การเล่นได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องมีการช่วยเหลือ
 - 4.2 การเล่นได้จากการจัดกิจกรรมโดยใช้รูปภาพประกอบ
 - 4.3 การเล่นได้โดยใช้รูปภาพประกอบและการช่วยเหลือทางกาย (Physical Prompts)
 - 4.4 การบันทึกคะแนนในแต่ละกิจกรรม ถ้านักเรียนปฏิบัติตามภาพขั้นตอนของกิจกรรมนั้นได้คะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป 2 ครั้งติดต่อกัน ให้ดำเนินการทดลองในกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป
 - 4.5 ผู้วิจัยให้ผู้ช่วยผู้วิจัยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการเล่นกับเพื่อนเพื่อหาค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้สังเกต Interobserver Reliability (IOR) ซึ่งจะต้องมีค่าร้อยละ 80 ขึ้นไป จึงจะถือว่าข้อมูลมีความเชื่อถือได้
 - 4.6 ทุกครั้งที่สิ้นสุดเวลาการสังเกตผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยจะนำผลการบันทึกพฤติกรรมมาวิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบกราฟ

ตาราง 1 การฝึกกิจกรรมการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน โดยการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบกับการสื่อด้วยภาพ

สัปดาห์ที่	ครั้งที่	วัน	แผนการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้าน
1 (Baseline)	1	จันทร์	กิจกรรมที่ 1 “มอญซ่อนผ้า”
	2	พุธ	กิจกรรมที่ 1 “มอญซ่อนผ้า”
	3	ศุกร์	กิจกรรมที่ 1 “มอญซ่อนผ้า”
2 (Treatment)	4	จันทร์	กิจกรรมที่ 1 “มอญซ่อนผ้า”
	5	พุธ	กิจกรรมที่ 1 “มอญซ่อนผ้า”
	6	ศุกร์	กิจกรรมที่ 1 “มอญซ่อนผ้า”
3 (Baseline)	1	จันทร์	กิจกรรมที่ 2 “รีรีข้าวสาร”
	2	พุธ	กิจกรรมที่ 2 “รีรีข้าวสาร”
	3	ศุกร์	กิจกรรมที่ 2 “รีรีข้าวสาร”
4 (Treatment)	4	จันทร์	กิจกรรมที่ 2 “รีรีข้าวสาร”
	5	พุธ	กิจกรรมที่ 2 “รีรีข้าวสาร”
	6	ศุกร์	กิจกรรมที่ 2 “รีรีข้าวสาร”
5 (Baseline)	1	จันทร์	กิจกรรมที่ 3 “งูกินหาง”
	2	พุธ	กิจกรรมที่ 3 “งูกินหาง”
	3	ศุกร์	กิจกรรมที่ 3 “งูกินหาง”
6 (Treatment)	4	จันทร์	กิจกรรมที่ 3 “งูกินหาง”
	5	พุธ	กิจกรรมที่ 3 “งูกินหาง”
	6	ศุกร์	กิจกรรมที่ 3 “งูกินหาง”

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลที่ได้จากการทดลองมาบันทึกลงเป็นกราฟเส้น ผู้วิจัยใช้ข้อมูลดังกล่าว จากกราฟเพื่อพิจารณาว่า กิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบกับการสื่อด้วยภาพ มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนหรือไม่

การวิเคราะห์ข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกพฤติกรรม นำมาหาค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้สังเกต Interobserver Reliability (IOR) ซึ่งจะต้องมีค่าร้อยละ 80 ขึ้นไป จึงจะถือว่าข้อมูลมีความเชื่อถือได้ โดยคำนวณได้จากสูตร

$$IOR = \frac{A}{A + D} \times 100$$

A คือ ค่าที่เห็นตรงกันระหว่างผู้สังเกต 2 คน

D คือ ค่าที่เห็นไม่ตรงกันระหว่างผู้สังเกต 2 คน

2. ข้อมูลจากการบันทึกพฤติกรรมเป็นจำนวนครั้งที่เกิดพฤติกรรมเป้าหมาย คิดเป็นค่าร้อยละของจำนวนครั้งที่ทำได้ นำข้อมูลมานำเสนอในรูปแบบกราฟ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ลำดับการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเรียงลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ผลของการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก โดยการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านไทยประกอบการสื่อด้วยภาพ

ตอนที่ 2 ความเชื่อมั่นระหว่างผู้สังเกต 2 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลในรูปของคะแนนที่ได้จากการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก โดยการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านไทยประกอบการสื่อด้วยภาพในแต่ละกิจกรรม นำเสนอเป็นตารางและกราฟแสดงคะแนนร้อยละจากการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนในแต่ละกิจกรรมของนักเรียนออทิสติก โดยนำคะแนนการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่นักเรียนออทิสติกสามารถปฏิบัติด้วยตนเอง ปฏิบัติโดยใช้รูปภาพประกอบ หรือปฏิบัติโดยใช้รูปภาพประกอบและการช่วยเหลือทางกาย จำนวน 3 กิจกรรม ซึ่งในแต่ละกิจกรรมจะมีรูปภาพขั้นตอนของกิจกรรม 5 ขั้นตอน มาคิดเป็นคะแนนร้อยละ (เปอร์เซ็นต์) กำหนดเกณฑ์รายละเอียดในการบันทึกและให้คะแนนดังนี้

1. เครื่องหมาย + ใช้แทนการปฏิบัติได้ด้วยตนเองให้คะแนน 2 คะแนน
2. เครื่องหมาย / ใช้แทนการปฏิบัติได้โดยใช้รูปภาพประกอบ ให้คะแนน 1 คะแนน
3. เครื่องหมาย - ใช้แทนการปฏิบัติได้โดยใช้รูปภาพประกอบและการช่วยเหลือ

ให้คะแนน 0 คะแนน

ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลของการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก โดยการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านไทยประกอบการสื่อด้วยภาพ

ผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางและภาพประกอบต่อไปนี้

ตาราง 2 แสดงคะแนนร้อยละจากการพัฒนาทักษะทางสังคมในการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก

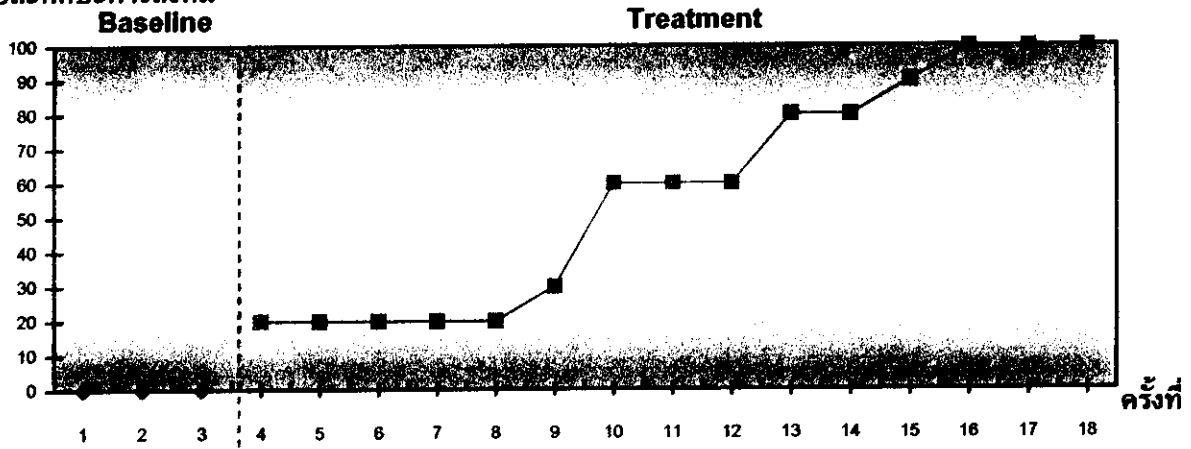
ระยะ	ครั้งที่	ผู้สังเกต	ภาพขั้นตอนที่					ค่าร้อยละ
			1	2	3	4	5	
A	1	1	0	0	0	0	0	0
		2	0	0	0	0	0	
	2	1	0	0	0	0	0	0
		2	0	0	0	0	0	
	3	1	0	0	0	0	0	0
		2	0	0	0	0	0	
B	4	1	1	1	1	1	1	20
		2	1	1	1	1	1	
	5	1	2	1	1	1	1	20
		2	2	2	1	1	1	
	6	1	2	1	1	1	1	20
		2	2	2	1	1	1	
A	7	1	0	0	1	0	0	20
		2	1	1	0	0	1	
	8	1	0	0	0	0	0	20
		2	0	1	1	0	0	
	9	1	1	0	0	1	1	30
		2	0	0	1	1	1	
B	10	1	2	1	1	1	1	60
		2	2	2	1	1	1	
	11	1	2	2	1	2	2	60
		2	2	2	2	2	2	
	12	1	2	2	2	2	2	60
		2	2	2	2	2	2	

ตาราง 2 (ต่อ)

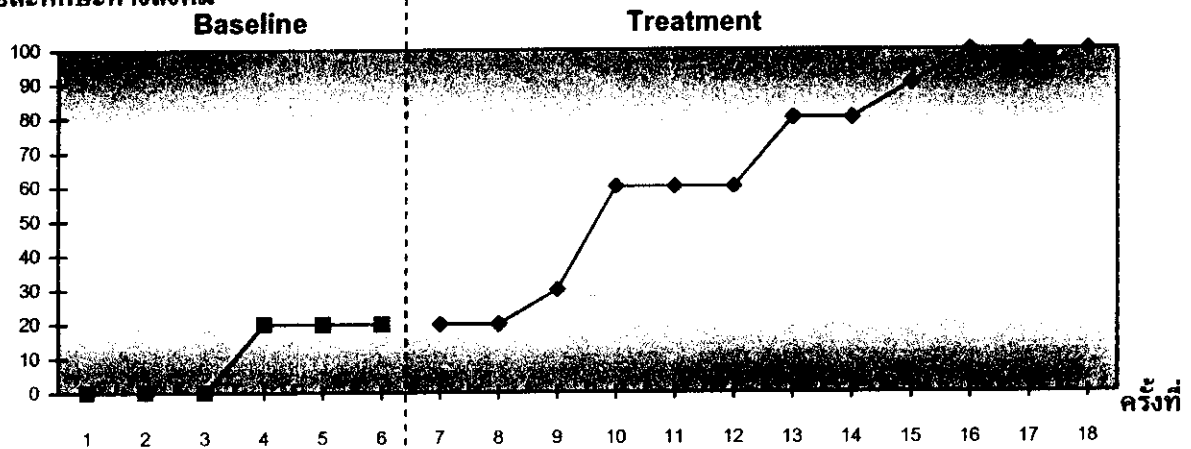
ระยะ	ครั้งที่	ผู้สังเกต	ภาพขั้นตอนที่					ค่าร้อยละ
			1	2	3	4	5	
A	13	1	1	1	1	1	1	80
		2	1	1	1	1	1	
	14	1	1	1	1	1	1	80
		2	0	1	1	1	1	
	15	1	1	1	1	1	1	90
		2	1	1	1	1	1	
B	16	1	2	2	2	2	2	100
		2	2	2	2	2	2	
	17	1	2	2	2	2	2	100
		2	2	2	2	2	2	
	18	1	2	2	2	2	2	100
		2	2	2	2	2	2	

สรุปผลการทดลองการวิจัยแบบ Single Subject Design
 รูปแบบหลายเส้นฐานข้ามสถานการณ์ (Multiple Baseline Design across Conditions)

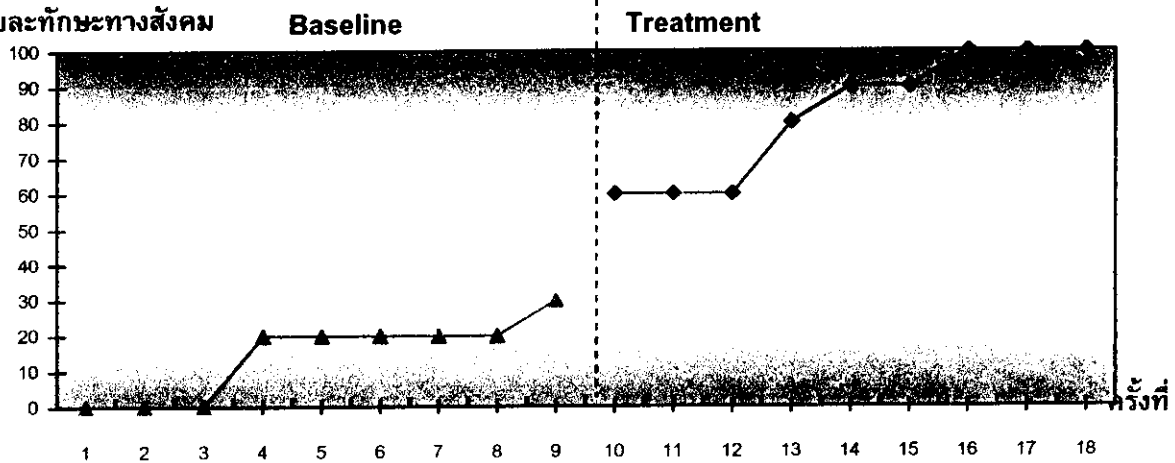
กิจกรรม "มอญซ่อนผ้า"
 คะแนนร้อยละทักษะทางสังคม

กิจกรรม "วีรช้าวสาร"
 คะแนนร้อยละทักษะทางสังคม

กิจกรรม "งูกินหาง"
 คะแนนร้อยละทักษะทางสังคม

ภาพประกอบ 3 กราฟแสดงคะแนนร้อยละจากการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก

จากตาราง 2 และภาพประกอบ 3 พบว่า ผลของการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก โดยการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านไทยประกอบกับการสื่อด้วยภาพในแต่ละกิจกรรม นักเรียนออทิสติกมีพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนสูงขึ้น ในระดับคะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป

ตอนที่ 2 ความเชื่อมั่นระหว่างผู้สังเกต 2 คน

ผลการวิเคราะห์แสดงดังตาราง 3 ดังนี้

ตาราง 3 แสดงค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้สังเกต 2 คน (IOR)

ระยะ	กิจกรรม	ครั้งที่	ผู้สังเกต	ภาพขั้นตอนที่					IOR
				1	2	3	4	5	
A	มอญซ่อนผ้า	1	1	0	0	0	0	0	100
			2	0	0	0	0	0	
		2	1	0	0	0	0	0	100
			2	0	0	0	0	0	
		3	1	0	0	0	0	0	100
			2	0	0	0	0	0	
B	มอญซ่อนผ้า	4	1	1	1	1	1	1	80
			2	1	1	1	1	1	
		5	1	2	1	1	1	1	80
			2	2	2	1	1	1	
		6	1	2	1	1	1	1	80
			2	2	2	1	1	1	
A	วิธีข่าวสาร	7	1	0	0	1	0	0	20
			2	1	1	0	0	1	
		8	1	0	0	0	0	0	60
			2	0	1	1	0	0	
		9	1	1	0	0	1	1	60
			2	0	0	1	1	1	
B	วิธีข่าวสาร	10	1	2	1	1	1	1	80
			2	2	2	1	1	1	
		11	1	2	2	1	2	2	80
			2	2	2	2	2	2	
		12	1	2	2	2	2	2	100
			2	2	2	2	2	2	

ตาราง 3 (ต่อ)

ระยะ	กิจกรรม	ครั้งที่	ผู้สังเกต	ภาพขั้นตอนที่					IOR
				1	2	3	4	5	
A	งูกินหาง	13	1	1	1	1	1	1	100
			2	1	1	1	1	1	
		14	1	1	1	1	1	1	80
			2	0	1	1	1	1	
		15	1	1	1	1	1	1	100
			2	1	1	1	1	1	
B		16	1	2	2	2	2	2	100
			2	2	2	2	2	2	
		17	1	2	2	2	2	2	100
			2	2	2	2	2	2	
		18	1	2	2	2	2	2	100
			2	2	2	2	2	2	

จากตาราง 3 เมื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้สังเกต 2 คน โดยใช้สูตร Interobserver Reliability (IOR) ผลการให้คะแนนของผู้สังเกต 2 คน พบว่า กิจกรรม “มอญซ่อนผ้า” ได้ค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้สังเกตในระยะ A ครั้งที่ 1 – 3 เท่ากับร้อยละ 100 ในระยะ B ครั้งที่ 4 – 6 เท่ากับร้อยละ 80 กิจกรรม “รีรีข้าวสาร” ได้ค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกตในระยะ A ครั้งที่ 7, 8, 9 เท่ากับร้อยละ 20, 20, 60 ในระยะ B ครั้งที่ 10, 11, 12 เท่ากับร้อยละ 80, 80, 100 และกิจกรรม “งูกินหาง” ได้ค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกตในระยะ A ครั้งที่ 13, 14, 15 เท่ากับร้อยละ 100, 80, 100 ในระยะ B ครั้งที่ 16, 17, 18 เท่ากับร้อยละ 100

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก โดยการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านไทยประกอบการสื่อด้วยภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กออทิสติกระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ไม่มีความพิการซ้ำซ้อน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กออทิสติกระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนมีนบุรี สำนักงานเขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร ที่ไม่มีความพิการซ้ำซ้อน จำนวน 1 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ กิจกรรมการเล่นที่บ้านของไทยประกอบการสื่อด้วยภาพ
ตัวแปรตาม คือ ความสามารถของทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก

สมมติฐานของการวิจัย

ทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติกหลังการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านของไทยประกอบการสื่อด้วยภาพสูงขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก โดยการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย ประกอบกับการสื่อด้วยภาพ
2. การเล่นพื้นบ้านของไทยพร้อมภาพประกอบขั้นตอนการเล่น
3. แบบบันทึกพฤติกรรมการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ ใช้รูปแบบหลายเส้นฐานข้ามสถานการณ์ (Multiple Baseline Design across Conditions) ซึ่งเป็นการศึกษาพฤติกรรม 2 พฤติกรรม หรือมากกว่าไปพร้อมกัน (ผดุง อารยะวิญญู, 2546 : 70) แล้วให้การช่วยเหลือ (Intervention) ที่ละพฤติกรรมจนเห็นผลก่อนแล้ว เพิ่มพฤติกรรมใหม่ โดยการช่วยเหลือนั้น เป็นวิธีการเดียวกัน ในการนำเสนอข้อมูลใช้กราฟแสดง ให้เห็นผลการทดลองในแต่ละพฤติกรรม ซึ่งบางครั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังการช่วยเหลือจะเกิดขึ้นอย่างถาวร หรือไม่กลับไปสู่ระยะเส้นฐาน ผู้วิจัยไม่สามารถใช้ A-B-A Design เพื่อสรุปผลได้ จึงต้องมีการใช้ Multiple Baseline Design across Conditions คือ มีการศึกษาระยะเส้นฐานมากกว่า 1 ขึ้นไป ซึ่งมีรูปแบบดังนี้

1. หลายเส้นฐานข้ามบุคคล (Multiple Baseline Design across Subjects) เป็นการวัดเส้นฐานพฤติกรรมของตัวอย่างหลายคน แต่ให้การช่วยเหลือที่ละคนในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน
2. หลายเส้นฐานข้ามพฤติกรรม (Multiple Baseline Design across Behaviors) เป็นการวัดเส้นฐานพฤติกรรมของตัวอย่างคนเดียวกับหลายพฤติกรรม แต่ให้การช่วยเหลือที่ละพฤติกรรมในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน
3. หลายเส้นฐานข้ามสถานการณ์ (Multiple Baseline Design across Conditions) เป็นการวัดเส้นพฤติกรรมของตัวอย่างคนเดียวกัน 1 พฤติกรรม ในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน แต่ให้การช่วยเหลือที่ละสถานการณ์ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการทดลอง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 เป็นเวลา 6 สัปดาห์ ทำการทดลอง 3 วัน / สัปดาห์ ในวันจันทร์ – พุธ – ศุกร์ วันละ 30 นาที รวมทั้งสิ้น 18 ครั้ง ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ให้ออกหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน 3 ท่าน และขออนุญาตผู้อำนวยการโรงเรียนมีนบุรี สำนักงานเขตมีนบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยคัดเลือกไว้
2. สังเกตการเล่นของเด็กเพื่อหาข้อมูลพื้นฐาน โดยยังไม่มีการช่วยเหลือแต่อย่างใด เป็นเวลา 3 วันติดต่อกัน
3. เริ่มดำเนินการทดลอง โดยนำการเล่นพื้นบ้านมาสอนและให้การช่วยเหลือ โดยการสื่อด้วยรูปภาพ พร้อมกับการสังเกตและบันทึกพฤติกรรม หากเด็กทำไม่ได้หรือแสดงอาการไม่เข้าใจ ผู้วิจัยจะให้การช่วยเหลือทางกายโดยการจับมือทำตามตารางการฝึก
4. ในการบันทึกพฤติกรรมได้กำหนดรูปแบบการบันทึกพฤติกรรมการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน ดังนี้
 - 4.1 การเล่นได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องให้การช่วยเหลือ
 - 4.2 การเล่นได้จากการจัดกิจกรรมโดยใช้รูปภาพประกอบ
 - 4.3 การเล่นได้โดยใช้รูปภาพประกอบและการช่วยเหลือทางกาย (Physical Prompts)
 - 4.4 การบันทึกคะแนนในแต่ละกิจกรรม ถ้านักเรียนปฏิบัติตามภาพขั้นตอนของกิจกรรมนั้นได้คะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป 2 ครั้งติดต่อกัน ให้ดำเนินการทดลองในกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป
 - 4.5 ผู้วิจัยให้ผู้ช่วยผู้วิจัยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการเล่นกับเพื่อนเพื่อหาค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้สังเกต Interobserver Reliability (IOR) ซึ่งจะต้องมีค่าร้อยละ 80 ขึ้นไป จึงจะถือว่าข้อมูลมีความเชื่อถือได้
 - 4.6 ทุกครั้งที่สิ้นสุดเวลาการสังเกตผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจะนำผลการบันทึกพฤติกรรมมาวิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบกราฟ

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลของการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก โดยการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านไทยประกอบการสื่อสารด้วยภาพ ดังนี้

ผลของการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก โดยการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านไทยประกอบการสื่อสารด้วยภาพในแต่ละกิจกรรม นักเรียนออทิสติกมีพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนสูงขึ้น ในระดับคะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป

2. ความเชื่อมั่นระหว่างผู้สังเกต 2 คน

เมื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้สังเกต 2 คน โดยใช้สูตร Interobserver Reliability (IOR) ผลการให้คะแนนของผู้สังเกต 2 คน พบว่า กิจกรรม “มอญซ่อนผ้า” ได้ค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้สังเกตในระยะ A ครั้งที่ 1 – 3 เท่ากับร้อยละ 100 ในระยะ B ครั้งที่ 4 – 6 เท่ากับร้อยละ 80 กิจกรรม “รีรีข้าวสาร” ได้ค่าความเชื่อมั่นของ ผู้สังเกตในระยะ A ครั้งที่ 7 , 8 , 9 เท่ากับร้อยละ 20 , 20 , 60 ในระยะ B ครั้งที่ 10 , 11 , 12 เท่ากับร้อยละ 80 , 80 , 100 และกิจกรรม “งูกินหาง” ได้ค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกตในระยะ A ครั้งที่ 13 , 14 , 15 เท่ากับร้อยละ 100 , 80 , 100 ในระยะ B ครั้งที่ 16 , 17 , 18 เท่ากับ ร้อยละ 100

ดังนั้น สรุปได้ว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน โดยการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบการสื่อสารด้วยภาพ มีทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนสูงขึ้น

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลการฝึกทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก โดยการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบการสื่อสารด้วยภาพ พบว่านักเรียนมีการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานของการวิจัยที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ ซึ่งตรงกับทฤษฎีของแบน ดู รา (Bandura. 1896 ; 70) กล่าวว่าการเรียนรู้เป็นหลักของมนุษย์คือการเรียนรู้เกิดจากการสังเกต โดยเด็กกลุ่มทดลองได้เรียนรู้การสังเกตจากตัวแบบผ่านสื่อที่มีการปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งพฤติกรรมของมนุษย์เราส่วนมากเป็นการเรียนรู้จากการสังเกต การเลียนแบบจากตัวแบบซึ่งสอดคล้องกับซีเฟลด์ (Seefeldt. 1980 ; 7) กล่าวถึงลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก 5-6 ปี ชอบเล่นเลียนแบบซึ่ง กรอนลัน (Gronlund. 1959 ; 232) กล่าวว่ากิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันกับกลุ่มเพื่อนได้แก่ ร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อน การช่วยเหลือและมีสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน เด็กจะได้เรียนรู้บทบาทของตนเองว่าควรปฏิบัติตนอย่างไร เมื่อเด็กต้องอยู่

ร่วมกับเพื่อน สามารถเล่นกับเพื่อนได้ ปฏิบัติตามกติกาในการเล่นโดยไม่ต้องมีผู้ใหญ่กระตุ้นหรือให้การช่วยเหลือทางกายสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลดีต่อเด็กให้เด็กมีทักษะทางสังคมที่สูงขึ้น

การเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบกับการสื่อด้วยภาพเป็นการเล่นที่เด็กออทิสติกสามารถใช้การรับรู้ทางสายตา ทำให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้เร็วขึ้น ในระยะแรก ๆ ของการเล่นกิจกรรมเด็กอาจยังไม่คุ้นเคย แต่หลังจากการที่เด็กได้เล่นและเริ่มเรียนรู้เข้าใจกติกาการเล่นมากขึ้น ทำให้เด็กเกิดความสนุกสนานตลอดจนบทบาทของครู ก็มีส่วนสำคัญที่ช่วยกระตุ้น เสริมแรง โนม้หน้าให้เด็กเกิดอยากทำกิจกรรม เด็กมีอิสระในการคิด การแสดงออก โดยให้เด็กเป็นผู้ร่วมทำกิจกรรมมากที่สุด นอกจากนี้การดำเนินกิจกรรมยังมีลักษณะเป็นกันเอง สนุกสนาน ไม่ตึงเครียด ครูให้การเสริมแรง พยักหน้า ส่งรอยยิ้ม และการกล่าวชมเชย จากการที่เด็กได้ร่วมเล่นกิจกรรมที่มีรูปภาพประกอบขั้นตอนการเล่น เป็นแรงจูงใจให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ส่งผลให้มีทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก หลังการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบกับการสื่อด้วยภาพสูงขึ้น และจากการสังเกตพฤติกรรมทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติก โดยการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบกับการสื่อด้วยภาพ พบว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงทักษะทางสังคมมีอัตราแนวโน้มไปในทางที่สูงขึ้นอย่างสม่ำเสมอและเป็นไปในแนวทางที่ต่อเนื่อง จากเหตุผลดังกล่าว น่าจะเป็นสิ่งที่เป็นผลสืบเนื่องจากการที่เด็กได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบกับการสื่อด้วยภาพนั่นเอง

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่าการศึกษาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน โดยการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบกับการสื่อด้วยภาพ สามารถส่งเสริมให้เด็กเกิดทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนได้ ถ้าหากว่าได้จัดกิจกรรมการเล่นกับเพื่อนให้เด็กออทิสติกอย่างต่อเนื่องก็จะมีผลต่อพฤติกรรมทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติก ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจสามารถใช้เป็นแนวทางในการนำไปส่งเสริมและพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติกต่อไป

ข้อสังเกตจากการวิจัย

1. นักเรียนมีความกระตือรือร้น สนุกสนาน และสนใจในการใช้กิจกรรมมาก สังเกตได้จากเมื่อครูให้ทำกิจกรรม แล้วนักเรียนจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จะดีใจเมื่อตนเองทำได้ถูกต้องหรือได้รับคำชมเชยจากครู ซึ่งทำให้นักเรียนไม่รู้ตัวว่าเป็นการเรียนการสอน นักเรียนคิดว่าครูและเพื่อนเป็นเพื่อนเล่นที่ดีด้วย
2. ภาพขั้นตอนของกิจกรรมบางภาพยากไปบ้างสำหรับนักเรียน วิธีการแก้ไข คือ ครูควรอธิบายช้า ๆ ชัด ๆ หรือแสดงให้เห็นตัวอย่างก่อนที่จะเริ่มเล่นจริง นักเรียนจึงจะทำกิจกรรมได้ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำแบบประเมินไปใช้

การนำกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบกับการสื่อด้วยภาพไปใช้นั้น ผู้สอนควรมีความอดทน ใจเย็น ให้ความเมตตาในการฝึกหรือให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้นักเรียนสามารถปฏิบัติได้ ไม่ควรเร่งรีบให้นักเรียนทำกิจกรรมยาก ๆ หากนักเรียนยังไม่มีความรู้พื้นฐานเดิมมาก่อน จะทำให้นักเรียนพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนได้ช้าลง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรใช้กิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบกับการสื่อด้วยภาพที่หลากหลายมากขึ้น ในการพัฒนาทักษะการสื่อสารหรือมารยาทในสังคมของเด็กออทิสติก
2. ควรใช้กิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบกับการสื่อด้วยภาพ เพื่อพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในเนื้อหาวิชาอื่น ๆ ต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2543). *การพัฒนาเด็กออทิสติก*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- กองบรรณาธิการแม่และเด็ก. (2534). พัฒนาการของเด็ก. *นิตยสารแม่และเด็ก*. 12(200) : 79.
- เกษลดา มานะจुติ. (2529). *สื่อการเรียนและเครื่องเล่นของเด็กก่อนวัยเรียน*. เชียงใหม่: วิทยาลัยครูเชียงใหม่.
- คณาจารย์ชมรมเด็ก. (2545). *การละเล่นของเด็กไทย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- จรินทร์ ธานีรัตน์. (2524). *เกม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- จิรวรรณ วัฒนะจิตพงษ์. (2537). *เปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มและสถานการณ์จำลองที่มีต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านไร่พัฒนา อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จันทนา ดีพั่งดอน. (2536). *ผลการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านของไทย และการเล่นทั่วไปที่มีผลต่อทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่มีความสามารถทางด้านสติปัญญาต่างกัน*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จำเริญ โห้ไทย. (2537). *ขอบข่ายและการวิเคราะห์ทักษะและประสบการณ์พื้นฐานสำหรับเด็กประถมศึกษา*. *ทักษะและประสบการณ์พื้นฐานสำหรับเด็กประถมศึกษา หน่วยที่ 2*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชาญวิทย์ พรนภดล. (2545). *จะรู้ได้อย่างไรว่าเด็กเข้าข่ายออทิสซึม*. *เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการ เรื่อง ครู หมอ พ่อ แม่ : มิติแห่งการพัฒนาศักยภาพของบุคคลออทิสติก*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชาติวี วัชรชาติ. (2540). *ออทิสซึมในกุมารเวชศาสตร์ เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- ชัย เรื่องศิลป์. (2542). *การละเล่นของเด็กไทย*. กรุงเทพฯ: ดันอ้อ.
- ดารณี อุทัยรัตนกิจ. (2545). *การจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กออทิสติก*. *เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการ เรื่อง ครู หมอ พ่อ แม่ : มิติการพัฒนาศักยภาพบุคคลออทิสติก*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทวีพร ณ นคร. (2533). *การศึกษาการเล่นสรรค์สร้างกลางแจ้งแบบอิสระกับแบบกึ่งชี้แนะที่มีผลต่อความสามารถในการสังเกตและการจำแนกของเด็กปฐมวัย*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- เทียมใจ พิมพ์วงศ์. (2541). การศึกษาทักษะทางสังคมของเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมเรียนร่วมกับเด็กปกติ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยวิธีการเรียนแบบสหร่วมใจ. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ธนธร เจริญราช. (2546). การศึกษาทักษะทางสังคมและความเครียดของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากการจัดกิจกรรมศิลปะ. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ธีรยุทธ์ เสนิงค์ ณ อยุธยา. (2536). การพัฒนาทักษะและประสบการณ์ทางสังคม. ทักษะและประสบการณ์พื้นฐานสำหรับเด็กประถมศึกษา หน่วยที่ 6. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิตยา ประพตกิจ. (2536). การพัฒนาเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์.
- บุญเยี่ยม จิตรดอน. (2524). การเล่นในร่มและเล่นกลางแจ้ง. การละเล่นและเครื่องเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุปผา พรหมศร. (2542). ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้งและกิจกรรมการเล่นเครื่องสนาม. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประภาพรรณ สุวรรณสุข. (2525). เด็กกับการเล่น. พฤติกรรมวัยเด็ก หน่วยที่ 10. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปาริชาติ โชคพิพัฒน์. (2538). การเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการฝึกโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม การฝึกตามโครงการและการฝึกตามคู่มือครู. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การสอนมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปัทมาวดี บุญยสวัสดิ์. (2535). ผลการใช้เกมการละเล่นพื้นบ้านของไทยที่มีต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (ประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ผดุง อารยะวิญญู. (2541). การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2546). วิธีสอนเด็กออทิสติก. (เอกสารประกอบการสอน). กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ผะอบ โปษกฤษณะ และคนอื่นๆ. (2522). การเล่นของเด็กไทยภาคกลาง. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

- พวงเพชร พวงศรีสิทธิ์. (2546). การศึกษาผลการสอนทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกที่ได้รับการสอน โดยวิธีเรื่องราวทางสังคม. ปรินุญานินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เพ็ญแข ลิมศิลา. (2540). การวินิจฉัยโรคออทิสติก. สมุทรปราการ: ช.แสงงามการพิมพ์.
_____. (2541). เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับออทิสซึม. กรุงเทพฯ: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2528). กิจกรรมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- เย็น ชีรพัฒน์ชัย. (2541). การปรับพฤติกรรมก้าวร้าวในชั้นเรียนของเด็กออทิสติก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยวิธีการเสริมด้วยเบียร์รถรถในการทำแบบฝึกหัดวิชาคณิตศาสตร์.
ปรินุญานินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รจนา ทรรทรานนท์. (2527). เด็กออทิสติก : คำแนะนำสำหรับบิดามารดาและนักวิชาการ.
กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- รัชฎววรรณ ประพาน. (2541). การศึกษาความสามารถใช้กล้ามเนื้อใหญ่ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จากการฝึกโดยใช้กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้าน. ปรินุญานินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รุ่งนภา ทรัพย์สุพรรณ. (2546). การศึกษาผลของกิจกรรมกระตุ้นการรับรู้สื่อกและการเคลื่อนไหวโดยครอบครัว ที่มีต่อการแสดงพฤติกรรมซ้ำ ๆ การเล่นอย่างเหมาะสม และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ของเด็กออทิสติก. ปรินุญานินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ละมุล ชัชวาล. (2543). ผลของการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิดที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย. ปรินุญานินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วินัดดา ปิยศิลป์. (2537). คู่มือพ่อแม่เพื่อเด็กออทิสติก. กรุงเทพฯ: แปลนพลับบลิซซิ่ง.
- วิราภรณ์ ปนาทกุล. (2531). การละเล่นของเด็กไทยกับการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ:
สุวีริยาสาส์น.
- วีรพงศ์ บุญประจักษ์. (2545). การจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านไทยที่มีผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย. ปรินุญานินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ศรีภักดา พึ่งแสงสี. (2539). การศึกษาพฤติกรรมของครูในการส่งเสริมทักษะทางสังคมให้แก่
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษา
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (ประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2540). จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2543). จิตวิทยาเด็กพิเศษแนวคิดสมัยใหม่. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศรีสมวงศ์ วรรณศิลป์. (2520). การเล่นเกมของเด็ก. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยเซชม.
- ศุภรัตน์ เอกอัสวิน. (2539). คู่มือสำหรับผู้ปกครองเด็กออทิสติก. กรุงเทพฯ: สวีชาญการพิมพ์.
- สมจินตนา คุปตสนทร. (2547). การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด
ประสบการณ์ การละเล่นพื้นบ้านของไทย. ปริญญาโท คศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมชาย บ้านไร่. (2541). ความพร้อมทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่มีความบกพร่องทางการ
ได้ยิน โดยการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย. ปริญญาโท คศ.ม.
(การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาสิต. (2540). การพัฒนาทักษะทางสังคม. เอกสารในการอบรมหลักสูตร
การพัฒนาทักษะทางสังคม. ปทุมธานี: โรงพยาบาลธัญญารักษ์ ปทุมธานี.
- สุขุมล เกษมสุข. (2535). การสอนทักษะทางสังคมในชั้นประถมศึกษา. กรุงเทพฯ:
ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุณี บุญพิทักษ์. (2535). พัฒนาการของเด็กก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่น
กลางแจ้งตามแผนการจัดประสบการณ์ปี 2527 และการจัดตามแผนการจัดกิจกรรมการเล่น
กลางแจ้ง ปี 2533. วิทยานิพนธ์ คศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุรสิงห์สำรวม ฉิมพะเนาว์. (2520). การละเล่นของเด็กไทยลานนาไทยในอดีต. กรุงเทพฯ:
กราฟิคอาร์ต.
- สุวิทย์ ไวยกุล. (2536, กันยายน - ธันวาคม). บทเรียน CAI. วารสารเวชนิทัศน์. 1(15) : 64 - 68.
- หรรษา นิลวิเชียร. (2535). ปฐมวัยศึกษา. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อรศิริ ภิเชก. (2542). แบบแผนการเผชิญปัญหาของครอบครัวเด็กออทิสติก. วิทยานิพนธ์ สศ.ม.
(การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

อุทัยวรรณ ปิ่นประชาสรร. (2531). การเปรียบเทียบความพร้อมทางการเรียนคณิตศาสตร์และความคิดสร้างสรรค์ระหว่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการฝึกทักษะโดยวิธีเล่นที่บ้านของไทยกับวิธีการฝึกทักษะตามคู่มือครูของกระทรวงศึกษาธิการในโรงเรียนประถมศึกษาสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ปริญญาโท กศ.ม. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

Bogdan, J. and Others. (1996). *Promoting Appropriate Behavior through Social Skill Instruction*. (CD – ROM). Available: ERIC (1992 – September 2001).

Chiang, L. (1985). "Developmental Differences in Children's Use of Play Materials". (playground, Portable Materials, Age Differences). *Dissertation Abstracts International*.

Fraenkel, J.R. (1980). *Helping students thinks and value : Strategies for teaching the social studies*. New Jersey: Prentic – Hall Incorporation.

Golomb, C. & Schmelling, J. (1996). "Drawing Development in Autistic and Mentally Retarded Children". *Visual Arts Research*. New York: Wiley.

Grandin, T. (2000). *Teaching Tips for Children and Adults with Autism*. (online). Available Telnet: autism.org/temple/tips.html.

Jarolimek, J. (1977). *Social studies in elementary education*. New York: The Macmillan.

Keiko, A. R. (1990). "Stress and coping sk8ills for elementary school children : A comparative study on the relative effectiveness of a social skills training program and a problem – solving skills training program". *Dissertation Abstracts International*. 51 (2) : 415 – A.

Kellman, J. (1999). "Drawing with Peter : Autobiography, narrative, and the art of a child with autism". *Studies in Art Education*. New York: Wiley.

Leichtweis, R.N. (1996). *The efficacy of social skills training on the self – esteem of student who are seriously emotional disturbed*. George Mason University.

Milbrath, C. & Siegel, B. (1996). "Perspective taking in the drawing of a talented autistic child". *Visual Arts Research*. New York: Holt Rinehart and Winston.

Moore, G.T. (1983). *Stage of the Art in play Environment : Research and Applications, International*. Austin, Texas: conference on Play and Play Environments.

- Pack, Richard Allan. (1976, June). "A study comparing outdoor. Indoor and Outdoor – Indoor Settings For Teaching Specific Environmental Education Objectives". *Dissertation Abstracts International*. 36 (7) : 4233 – A.
- Pueschel, S. M. (1995). "Common problem and disability". *The Special Child : a source book for parent of children with developmental disabilities*. New York: Maple - Vail Composition Services.
- Rothlein, L. and A. Brett. (1984, August). "Playground that extends the classroom" *Dissertation Abstracts International*. 43 (01) : 8 – A.
- Schloss, J. Patrick and Maureen A. Smith. (1994). *Applied behavior analysis in the classroom*. America: Allyn and Bacon.
- Silver, A. (1975). "Children with communication disorders : Cognitive and artistic development". *American Journal of Art Therapy*. New York: Ballatine.
- Westwood, P. (1997). *Commonsense methods for children with special needs*. (3rd ed). London: Routledge.
- Wing, L. (1997). "Reducing inappropriate behavior". *Autistic Spectrum*. London: Rowland Phototypesetting Limited.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

บัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน สื่อภาพประกอบขั้นตอนการเล่นที่บ้านของไทย และแบบบันทึกสังเกตพฤติกรรมการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

อาจารย์ภารดี อภิรมย์ดี

วุฒิการศึกษา : การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ

ตำแหน่ง : อาจารย์ 3 ระดับ 8

สถานที่ทำงาน : โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ สำนักงานการศึกษาพื้นที่การศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต 1

อาจารย์สุมาลี อินทะสุข

วุฒิการศึกษา : ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.)

ตำแหน่ง : ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ

สถานที่ทำงาน : โรงเรียนวัดบึงทองหลาง สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

อาจารย์นภาพร วงศ์โสม

วุฒิการศึกษา : ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.)

ตำแหน่ง : อาจารย์ 2 ระดับ 7

สถานที่ทำงาน : โรงเรียนมีนบุรี สำนักงานเขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก ข

แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม

แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม
สัปดาห์ที่ 1
กิจกรรมที่ 1 “มอญซ่อนผ้า” ครั้งที่ 1 เวลา 30 นาที

จุดประสงค์

เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

การดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูทักทายและสนทนาพูดคุยและร้องเพลงเตรียมความพร้อม

ขั้นดำเนินกิจกรรม

1. ครูให้นักเรียนเข้าแถวตอนลึกและสนทนาเกี่ยวกับการเล่นทั่วไป
2. ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเล่นและให้นักเรียนเล่นอิสระ

ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนสรุปร่วมกันเกี่ยวกับการเล่นอิสระของนักเรียน

สื่อการเรียนการสอน

1. เพลงเตรียมความพร้อม
2. กิจกรรมการเล่นอิสระ

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรมการเล่นอิสระของเด็กออทิสติกในขั้นดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบประเมินการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม

สัปดาห์ที่ 1

กิจกรรมที่ 1 “มอญซ่อนผ้า” ครั้งที่ 2 เวลา 30 นาที

จุดประสงค์

เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

การดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูทักทายและสนทนาเกี่ยวกับตัวนักเรียนและร้องเพลงเตรียมความพร้อม เพื่อสร้างความคุ้นเคย

ขั้นดำเนินกิจกรรม

1. ครูให้นักเรียนเข้าแถวตบมือและสนทนาเกี่ยวกับกิจกรรมการเล่นมอญซ่อนผ้า โดยครูยังไม่ให้นักเรียนดูภาพ
2. ครูร้องเพลงมอญซ่อนผ้าให้นักเรียนฟังและร้องตามทีละวรรค พร้อมปรบมือให้จังหวะ
3. นักเรียนฝึกร้องเพลงมอญซ่อนผ้า พร้อมปรบมือให้จังหวะจนเกิดความชำนาญและจำเนื้อร้องได้

ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนสรุปร่วมกันเกี่ยวกับกิจกรรมการเล่นมอญซ่อนผ้า จะต้องใช้เพลงประกอบการเล่นเพื่อความสนุกสนาน

สื่อการเรียนการสอน

1. เพลงเตรียมความพร้อม
2. เพลงมอญซ่อนผ้า

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรมของเด็กออทิสติกในขั้นดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบประเมินการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม

สัปดาห์ที่ 1

กิจกรรมที่ 1 “มอญซ่อนผ้า” ครั้งที่ 3 เวลา 30 นาที

จุดประสงค์

เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

การดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูทักทายและสนทนาเกี่ยวกับตัวนักเรียนและร้องเพลงเตรียมความพร้อม เพื่อสร้างความคุ้นเคย

ขั้นดำเนินกิจกรรม

1. ครูทบทวนการสอน โดยให้นักเรียนร้องเพลงมอญซ่อนผ้าพร้อมปรบมือให้จังหวะ
2. ครูแนะนำขั้นตอนกิจกรรมการเล่นมอญซ่อนผ้า ให้นักเรียนฟังโดยไม่ใช้

ภาพประกอบ

3. ให้นักเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนที่ครูแนะนำ

ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับกิจกรรมการเล่นมอญซ่อนผ้า ซึ่งจะต้องปฏิบัติเป็นขั้นตอน

สื่อการเรียนการสอน

1. เพลงเตรียมความพร้อม
2. เพลงมอญซ่อนผ้า

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรมของเด็กออกทัศนคติในขั้นดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบประเมินการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม
สัปดาห์ที่ 2
กิจกรรมที่ 1 “มอญซ่อนผ้า” ครั้งที่ 4 เวลา 30 นาที

จุดประสงค์

เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

การดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูทักทายและสนทนาเกี่ยวกับตัวนักเรียน ครูเล่านิทาน

ขั้นดำเนินกิจกรรม

1. ครูให้นักเรียนเข้าแถวนั่งเป็นวงกลมและทบทวนกิจกรรมที่ปฏิบัติไปแล้ว
2. ครูให้นักเรียนปฏิบัติการเล่นกิจกรรมมอญซ่อนผ้าตามขั้นตอนการเล่นที่ครูแนะนำ

โดยยังไม่ใช่ภาพประกอบ

ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนสรุปร่วมกันเกี่ยวกับการเล่นมอญซ่อนผ้า

สื่อการเรียนการสอน

1. นิทาน
2. เพลงมอญซ่อนผ้า
3. กิจกรรมมอญซ่อนผ้า

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรมของเด็กออกทัศนคติในขั้นดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบประเมินการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม

สัปดาห์ที่ 2

กิจกรรมที่ 1 “มอญซ่อนผ้า” ครั้งที่ 5 เวลา 30 นาที

จุดประสงค์

เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

การดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูทักทายและสนทนาเกี่ยวกับตัวนักเรียนและเล่นเกม

ขั้นดำเนินกิจกรรม

1. ครูให้นักเรียนเข้าแถวหนึ่งเป็นวงกลมและทบทวนกิจกรรมขั้นตอนกิจกรรมการเล่นมอญซ่อนผ้า
2. ครูให้นักเรียนดูภาพขั้นตอนการเล่นมอญซ่อนผ้า โดยครูไม่มีการให้คำแนะนำใด ๆ แล้วให้นักเรียนปฏิบัติตามภาพที่ละภาพ
3. นักเรียนฝึกปฏิบัติกิจกรรมการเล่นมอญซ่อนผ้าตามภาพ

ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนสรุปร่วมกันและให้นักเรียนออกมาหยิบภาพขั้นตอนการเล่นตามที่ครูกำหนด และภาพที่นักเรียนอยากปฏิบัติอีกครั้ง

สื่อการเรียนการสอน

1. เกม
2. เพลงมอญซ่อนผ้า
3. รูปภาพประกอบขั้นตอนการเล่นมอญซ่อนผ้า

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรมของเด็กออกทัศนคติในขั้นดำเนินกิจกรรมและในขั้นสรุป โดยใช้แบบประเมินการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม

สัปดาห์ที่ 2

กิจกรรมที่ 1 “มอญซ่อนผ้า” ครั้งที่ 6 เวลา 30 นาที

จุดประสงค์

เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

การดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูทักทายและสนทนาเกี่ยวกับตัวนักเรียนและร้องเพลงมอญซ่อนผ้า

ขั้นดำเนินกิจกรรม

1. ครูให้นักเรียนเข้าแถวนั่งเป็นวงกลมและทบทวนกิจกรรมที่ปฏิบัติไปแล้ว
2. ครูให้นักเรียนดูภาพขั้นตอนการเล่นมอญซ่อนผ้า และแนะนำวิธีการเล่น
3. ครูให้นักเรียนเล่นกิจกรรมมอญซ่อนผ้าตามภาพขั้นตอนการเล่น และใช้วิธีการช่วยเหลือทางกาย เช่น ให้เพื่อนช่วยชี้แนะวิธีเล่น หรือครูเข้าไปช่วยชี้แนะ

ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนสรุปร่วมกันเกี่ยวกับการเล่นมอญซ่อนผ้าและให้นักเรียนออกทิสติกเลือกภาพประกอบการเล่นทุกขั้นตอนของการเล่น เพื่อดูว่านักเรียนออกทิสติกสามารถเลือกภาพได้ถูกต้องหรือไม่

สื่อการเรียนการสอน

1. เพลง
2. ภาพประกอบขั้นตอนการเล่น

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรมของเด็กออกทิสติกในขั้นดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบประเมินการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม
สัปดาห์ที่ 3
กิจกรรมที่ 2 “รื้อข้าวสาร” ครั้งที่ 7 เวลา 30 นาที

จุดประสงค์

เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

การดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูทักทาย สนทนา และร้องเพลงเตรียมความพร้อม

ขั้นดำเนินกิจกรรม

1. ครูให้นักเรียนเข้าแถวต้อนลิ้นแ่งและสนทนาเกี่ยวกับการเล่นทั่วไป
2. ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเล่นและให้นักเรียนเล่นอิสระ

ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนสรุปร่วมกันเกี่ยวกับการเล่นอิสระของนักเรียน

สื่อการเรียนการสอน

1. เพลงเตรียมความพร้อม
2. กิจกรรมการเล่นอิสระ

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรมการเล่นอิสระของเด็กออทิสติกในขั้นดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบประเมินการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม
สัปดาห์ที่ 3
กิจกรรมที่ 2 “รื้อข้าวสาร” ครั้งที่ 8 เวลา 30 นาที

จุดประสงค์

เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

การดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูทักทายและสนทนาพูดคุย และร้องเพลงเตรียมความพร้อม

ขั้นดำเนินกิจกรรม

1. ครูให้นักเรียนเข้าแถวตอนเล็กและสนทนาเกี่ยวกับกิจกรรมการเล่นรื้อข้าวสาร โดยครูยังไม่ให้นักเรียนดูภาพ

2. ครูร้องเพลงรื้อข้าวสารให้นักเรียนฟังและร้องตามทีละวรรค พร้อมปรบมือให้จังหวะ

3. นักเรียนฝึกร้องเพลงรื้อข้าวสาร พร้อมปรบมือให้จังหวะจนเกิดความชำนาญ และจำเนื้อร้องได้

ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับกิจกรรมการเล่นรื้อข้าวสาร จะต้องใช้เพลงประกอบการเล่นเพื่อความสนุกสนาน

สื่อการเรียนการสอน

1. เพลงเตรียมความพร้อม
2. เพลงรื้อข้าวสาร

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรมของเด็กออทิสติกในขั้นดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบประเมินการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม
สัปดาห์ที่ 3
กิจกรรมที่ 2 “รื้อข้าวสาร” ครั้งที่ 9 เวลา 30 นาที

จุดประสงค์

เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

การดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูทักทายและสนทนาเกี่ยวกับตัวนักเรียนและร้องเพลงเตรียมความพร้อม

ขั้นดำเนินกิจกรรม

1. ครูทบทวนการสอน โดยให้นักเรียนร้องเพลงรื้อข้าวสาร พร้อมปรบมือให้จังหวะ
2. ครูแนะนำขั้นตอนกิจกรรมการเล่นรื้อข้าวสาร ให้นักเรียนฟังโดยไม่ใช้

ภาพประกอบ

3. ให้นักเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนที่ครูแนะนำ

ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับกิจกรรมการเล่นรื้อข้าวสาร ซึ่งจะต้องปฏิบัติเป็น

ขั้นตอน

สื่อการเรียนการสอน

1. เพลงเตรียมความพร้อม
2. เพลงรื้อข้าวสาร

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรมของเด็กกอธิสติกลงในขั้นดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบประเมินการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม
สัปดาห์ที่ 4
กิจกรรมที่ 2 “วิธีข้าวสาร” ครั้งที่ 10 เวลา 30 นาที

จุดประสงค์

เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

การดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูทักทายและสนทนาเกี่ยวกับตัวนักเรียน ครูเล่านิทาน

ขั้นดำเนินกิจกรรม

1. ครูให้นักเรียนเข้าแถวตอนลึก และทบทวนกิจกรรมที่ปฏิบัติไปแล้ว
2. ครูให้นักเรียนปฏิบัติการเล่นกิจกรรมวิธีข้าวสารตามขั้นตอนการเล่นที่ครูแนะนำ

โดยยังไม่ใช่ภาพประกอบ

ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับการเล่นวิธีข้าวสาร และร้องเพลงวิธีข้าวสาร พร้อมปรบมือประกอบจังหวะ

สื่อการเรียนการสอน

1. นิทาน
2. เพลงวิธีข้าวสาร
3. กิจกรรมวิธีข้าวสาร

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรมของเด็กออกทัศนคติในขั้นดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบประเมินการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม
สัปดาห์ที่ 4
กิจกรรมที่ 2 “วิธีข้าวสาร” ครั้งที่ 11 เวลา 30 นาที

จุดประสงค์

เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

การดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูทักทายและสนทนาเกี่ยวกับตัวนักเรียนและเล่นเกม

ขั้นดำเนินกิจกรรม

1. ครูให้นักเรียนเข้าแถวตอนลึกและทบทวนกิจกรรมขั้นตอนกิจกรรมการเล่น

วิธีข้าวสาร

2. ครูให้นักเรียนดูภาพขั้นตอนการเล่นวิธีข้าวสาร โดยครูไม่มีการให้คำแนะนำใด ๆ แล้วให้นักเรียนปฏิบัติตามภาพที่ละภาพ

3. นักเรียนฝึกปฏิบัติกิจกรรมการเล่นวิธีข้าวสารตามภาพ

ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนสรุปร่วมกัน แล้วให้นักเรียนออกทิสติกออกมาหียบภาพขั้นตอนการเล่นวิธีข้าวสารตามที่ครูกำหนด

สื่อการเรียนการสอน

1. เกม
2. เพลงวิธีข้าวสาร
3. รูปภาพประกอบขั้นตอนการเล่นวิธีข้าวสาร

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรมของเด็กออทิสติกในขั้นดำเนินกิจกรรมและขั้นสรุป โดยใช้แบบประเมินการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม

สัปดาห์ที่ 4

กิจกรรมที่ 2 “วิธีข่าวสาร” ครั้งที่ 12 เวลา 30 นาที

จุดประสงค์

เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

การดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูทักทาย สนทนา และร้องเพลงวิธีข่าวสาร

ขั้นดำเนินกิจกรรม

1. ครูให้นักเรียนเข้าแถวตอนลึกและทบทวนกิจกรรมที่ปฏิบัติไปแล้ว
2. ครูให้นักเรียนดูภาพขั้นตอนการเล่นวิธีข่าวสาร และแนะนำวิธีการเล่น
3. ครูให้นักเรียนเล่นกิจกรรมวิธีข่าวสารตามภาพขั้นตอนการเล่น และใช้วิธีการช่วยเหลือทางกาย เช่น ให้เพื่อนช่วยชี้แนะวิธีเล่น หรือครูเข้าไปช่วยชี้แนะ

ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนสรุปร่วมกันเกี่ยวกับการเล่นวิธีข่าวสาร แล้วให้นักเรียนออกสตูดิโอเลือกภาพขั้นตอนการเล่นตามที่ครูกำหนด เพื่อดูว่านักเรียนออกสตูดิโอสามารถเลือกภาพได้ถูกต้องหรือไม่

สื่อการเรียนการสอน

1. เพลงวิธีข่าวสาร
2. ภาพประกอบขั้นตอนการเล่น

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรมของเด็กออกสตูดิโอในขั้นดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบประเมินการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม
สัปดาห์ที่ 5
กิจกรรมที่ 3 “งูกินหาง” ครั้งที่ 13 เวลา 30 นาที

จุดประสงค์

เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

การดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูทักทาย สนทนา และร้องเพลงเตรียมความพร้อม

ขั้นดำเนินกิจกรรม

1. ครูให้นักเรียนเข้าแถวตอนลึกและสนทนาเกี่ยวกับการเล่นทั่วไป
2. ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเล่นและให้นักเรียนเล่นอิสระ

ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนสรุปร่วมกันเกี่ยวกับการเล่นอิสระของนักเรียน

สื่อการเรียนการสอน

1. เพลงเตรียมความพร้อม
2. กิจกรรมการเล่นอิสระ

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรมการเล่นอิสระของเด็กออทิสติกในขั้นดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบประเมินการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม

สัปดาห์ที่ 5

กิจกรรมที่ 3 “งูกินหาง” ครั้งที่ 14 เวลา 30 นาที

จุดประสงค์

เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

การดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูทักทาย สันทนาการพูดคุย และร้องเพลงเตรียมความพร้อม

ขั้นดำเนินกิจกรรม

1. ครูให้นักเรียนเข้าแถวตอนลึกและสนทนาเกี่ยวกับกิจกรรมการเล่นงูกินหาง โดยครูยังไม่ให้นักเรียนดูภาพ
2. ครูร้องเพลงงูกินหางให้นักเรียนฟังและร้องตามทีละวรรค พร้อมปรบมือให้จังหวะ
3. นักเรียนฝึกร้องเพลงงูกินหาง พร้อมปรบมือให้จังหวะจนเกิดความชำนาญ และจำเนื้อร้องได้

ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับกิจกรรมการเล่นงูกินหาง จะต้องใช้เพลงหรือบทร้องประกอบการเล่นเพื่อความสนุกสนาน

สื่อการเรียนการสอน

1. เพลงเตรียมความพร้อม
2. เพลงงูกินหาง

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรมของเด็กออกทัศนคติในขั้นดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบประเมินการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม
สัปดาห์ที่ 5
กิจกรรมที่ 3 “งูกินหาง” ครั้งที่ 15 เวลา 30 นาที

จุดประสงค์

เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

การดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูทักทายและสนทนาเกี่ยวกับตัวนักเรียนและร้องเพลงเตรียมความพร้อม

ขั้นดำเนินกิจกรรม

1. ครูทบทวนการสอน โดยให้นักเรียนร้องเพลงงูกินหาง พร้อมปรบมือให้จังหวะ และแสดงท่าทางประกอบ

2. ครูแนะนำขั้นตอนกิจกรรมการเล่นงูกินหาง ให้นักเรียนฟังโดยไม่ใช้

ภาพประกอบ

3. ให้นักเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนที่ครูแนะนำ

ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับกิจกรรมการเล่นงูกินหาง ซึ่งจะต้องปฏิบัติเป็นขั้นตอนและร้องเพลงงูกินหางร่วมกันอีกครั้ง

สื่อการเรียนการสอน

1. เพลงเตรียมความพร้อม
2. เพลงงูกินหาง

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรมของเด็กออกทิสติกในขั้นดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบประเมินการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม

สัปดาห์ที่ 6

กิจกรรมที่ 3 “งูกินหาง” ครั้งที่ 16 เวลา 30 นาที

จุดประสงค์

เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

การดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูทักทาย สนทนาเกี่ยวกับตัวนักเรียนและเล่าเรื่องสั้น

ขั้นดำเนินกิจกรรม

1. ครูให้นักเรียนเข้าแถวตอนลึก และทบทวนกิจกรรมที่ปฏิบัติไปแล้ว
2. ครูให้นักเรียนปฏิบัติการเล่นกิจกรรมงูกินหางตามขั้นตอนการเล่นที่ครูแนะนำ

โดยยังไม่ใช้ภาพประกอบ

ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับการเล่นงูกินหาง และร้องเพลงงูกินหาง พร้อมปรบมือประกอบจังหวะและแสดงท่าทางประกอบ

สื่อการเรียนการสอน

1. เรื่องสั้น
2. เพลงงูกินหาง
3. กิจกรรมงูกินหาง

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรมของเด็กออกทัศนคติในขั้นดำเนินกิจกรรมและขั้นสรุป โดยใช้แบบประเมินการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม

สัปดาห์ที่ 6

กิจกรรมที่ 3 “งูกินหาง” ครั้งที่ 17 เวลา 30 นาที

จุดประสงค์

เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

การดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูทักทายและสนทนาเกี่ยวกับตัวนักเรียนและเล่นเกม

ขั้นดำเนินกิจกรรม

1. ครูให้นักเรียนเข้าแถวตอนลึก ทบทวนขั้นตอนกิจกรรมการเล่นงูกินหาง
2. ครูให้นักเรียนดูภาพขั้นตอนการเล่นงูกินหาง โดยครูไม่มีการให้คำแนะนำใด ๆ แล้วให้นักเรียนปฏิบัติตามภาพที่ละภาพ
3. นักเรียนฝึกปฏิบัติกิจกรรมการเล่นงูกินหางตามภาพ

ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุป แล้วให้นักเรียนออกทัศนคติออกมาหยิบภาพขั้นตอนการเล่นงูกินหางตามที่ครูกำหนด

สื่อการเรียนการสอน

1. เกม
2. เพลงงูกินหาง
3. รูปภาพประกอบขั้นตอนการเล่นงูกินหาง

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรมของเด็กออกทัศนคติในขั้นดำเนินกิจกรรมและขั้นสรุป โดยใช้แบบประเมินการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม

สัปดาห์ที่ 6

กิจกรรมที่ 3 “งูกินหาง” ครั้งที่ 18 เวลา 30 นาที

จุดประสงค์

เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

การดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูทักทาย สนทนา และร้องเพลงงูกินหาง

ขั้นดำเนินกิจกรรม

1. ครูให้นักเรียนเข้าแถวตอนลึกและทบทวนกิจกรรมที่ปฏิบัติไปแล้ว
2. ครูให้นักเรียนดูภาพขั้นตอนการเล่นงูกินหาง และแนะนำวิธีการเล่น
3. ครูให้นักเรียนเล่นกิจกรรมงูกินหางตามภาพขั้นตอนการเล่น และใช้วิธีการช่วยเหลือทางกาย เช่น ให้เพื่อนช่วยชี้แนะวิธีเล่น หรือครูเข้าไปช่วยชี้แนะ

ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับการเล่นสรุป แล้วให้นักเรียนออกิสติกออกมาเลือกภาพขั้นตอนการเล่นตามที่ครูกำหนด เพื่อดูว่านักเรียนออกิสติกสามารถเลือกภาพได้ถูกต้องหรือไม่

สื่อการเรียนรู้การสอน

1. เพลงงูกินหาง
2. ภาพประกอบขั้นตอนการเล่น

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรมของเด็กออกิสติกในขั้นดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบประเมินการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

ภาคผนวก ค

แบบบันทึกพฤติกรรม

การพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน

แบบบันทึกพฤติกรรมการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน
กิจกรรม "มอญซ่อนผ้า"

ของ ด.ช. / ด.ญ. ผู้สังเกต

คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย ลงในตารางตามจำนวนครั้งที่เด็กแสดงพฤติกรรม

ภาพ ขั้นตอนของกิจกรรม	ครั้งที่																		หมายเหตุ	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18		
																				
																				
																				
																				
																				

- + = ปฏิบัติด้วยตนเอง ให้ 2 คะแนน
- / = ปฏิบัติโดยใช้รูปภาพ ให้ 1 คะแนน
- = ปฏิบัติโดยใช้รูปภาพและช่วยเหลือ ให้ 0 คะแนน

แบบบันทึกพฤติกรรมการพัฒนาทักษะทางสังคมในการเล่นกับเพื่อน
กิจกรรม "รีรีข้าวสาร"

ของ ด.ช. / ด.ญ. ผู้สังเกต

คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย ลงในตารางตามจำนวนครั้งที่เด็กแสดงพฤติกรรม

ภาพ ขั้นตอนของกิจกรรม	ครั้งที่																		หมายเหตุ	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18		
																				
																				
																				
																				
																				

- + = ปฏิบัติด้วยตนเอง ให้ 2 คะแนน
/ = ปฏิบัติโดยใช้รูปภาพ ให้ 1 คะแนน
- = ปฏิบัติโดยใช้รูปภาพและช่วยเหลือ ให้ 0 คะแนน

แบบบันทึกพฤติกรรมการพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน
กิจกรรม "งูกินหาง"

ของ ด.ช./ด.ญ. ผู้สังเกต

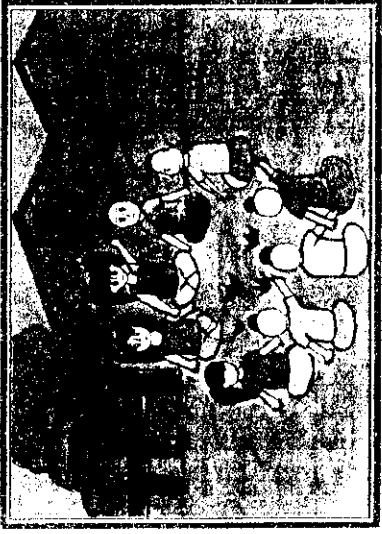
คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย ลงในตารางตามจำนวนครั้งที่เด็กแสดงพฤติกรรม

ภาพ ขั้นตอนของกิจกรรม	ครั้งที่																		หมายเหตุ	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18		
																				
																				
																				
																				
																				

- + = ปฏิบัติด้วยตนเอง ให้ 2 คะแนน
- / = ปฏิบัติโดยใช้รูปภาพ ให้ 1 คะแนน
- = ปฏิบัติโดยใช้รูปภาพและช่วยเหลือ ให้ 0 คะแนน

ภาคผนวก ง

ภาพประกอบขั้นตอนการละเล่นพื้นบ้านของไทย

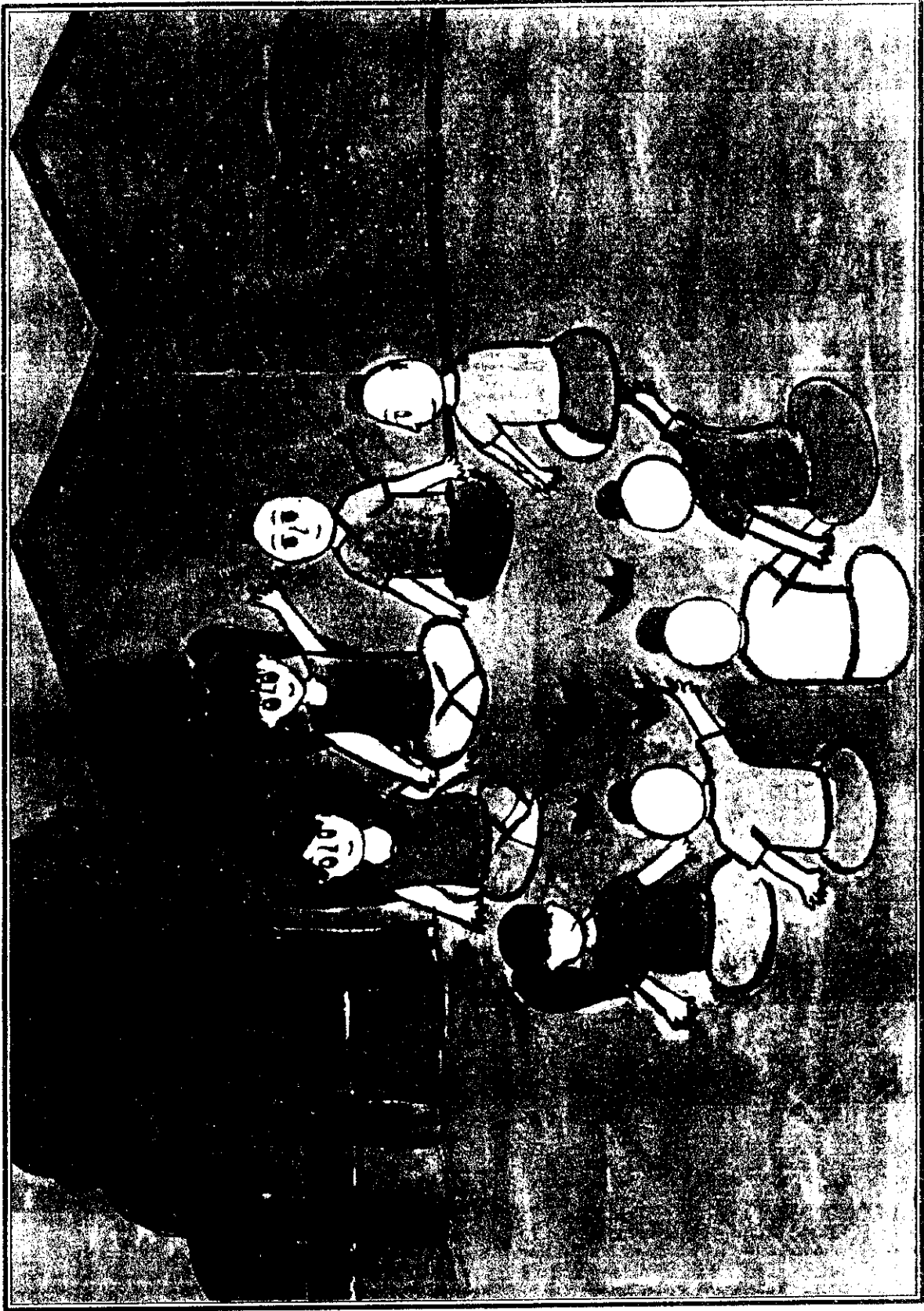

การละเล่นอนุชนฟ้า

การเล่นมอญซ่อนผ้า

ขั้นตอนที่ 1

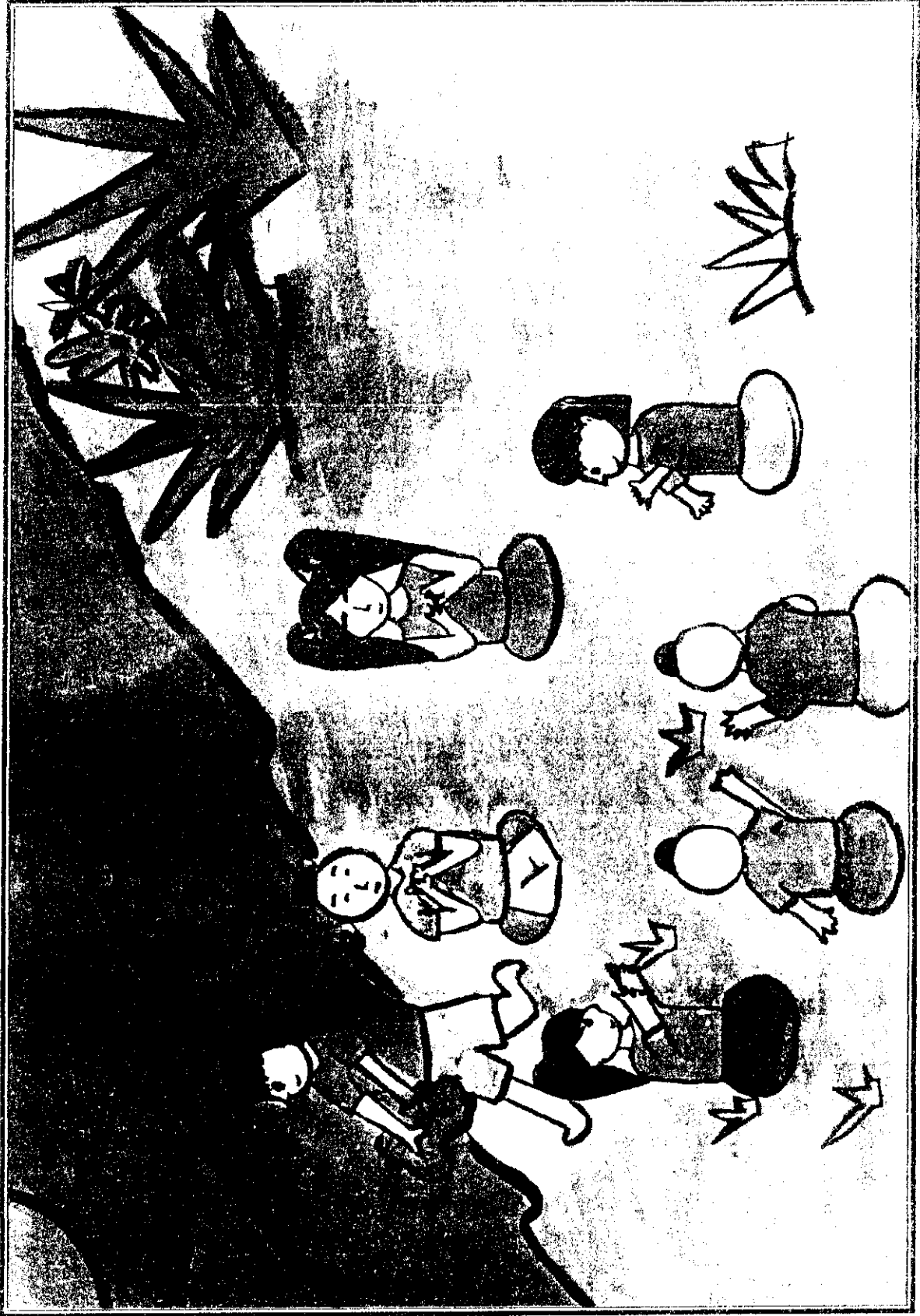

การละเล่นมอญซ่อนผ้า

ขั้นตอนที่ 2

การละเล่นมอญซ่อนผ้า
ขั้นตอนที่ 3

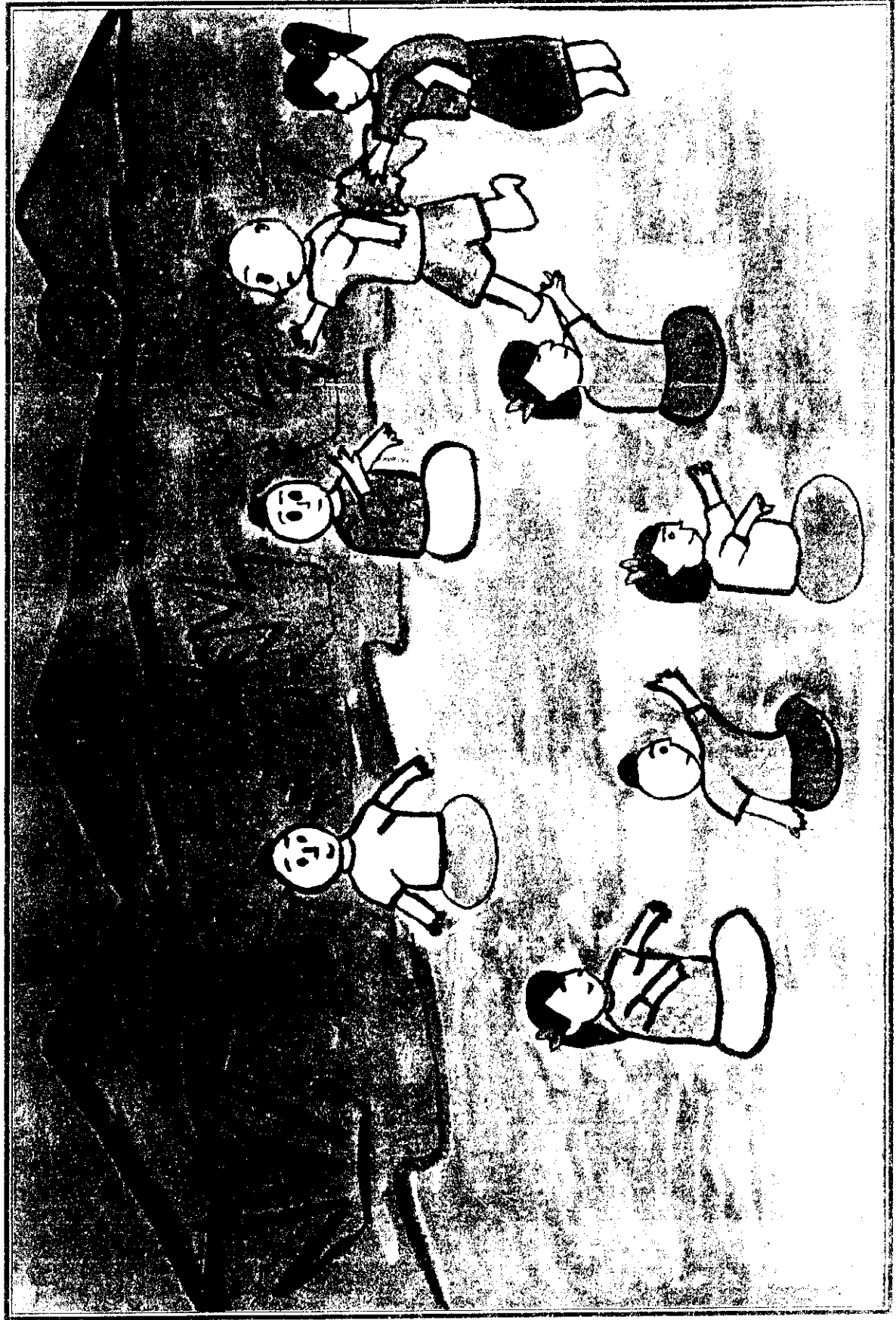

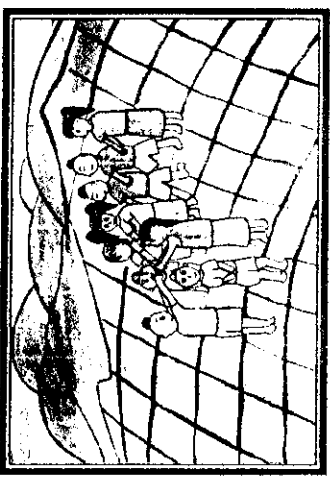
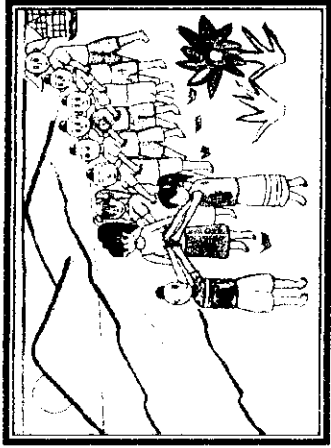
การเล่นมอญตอนค่ำ
ขั้นตอนที่ 4

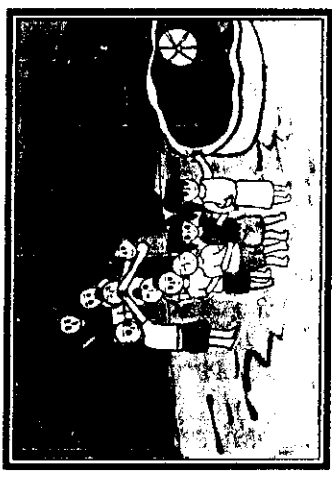
การละเล่นมอญซ่อนผ้า

ขั้นตอนที่ 5

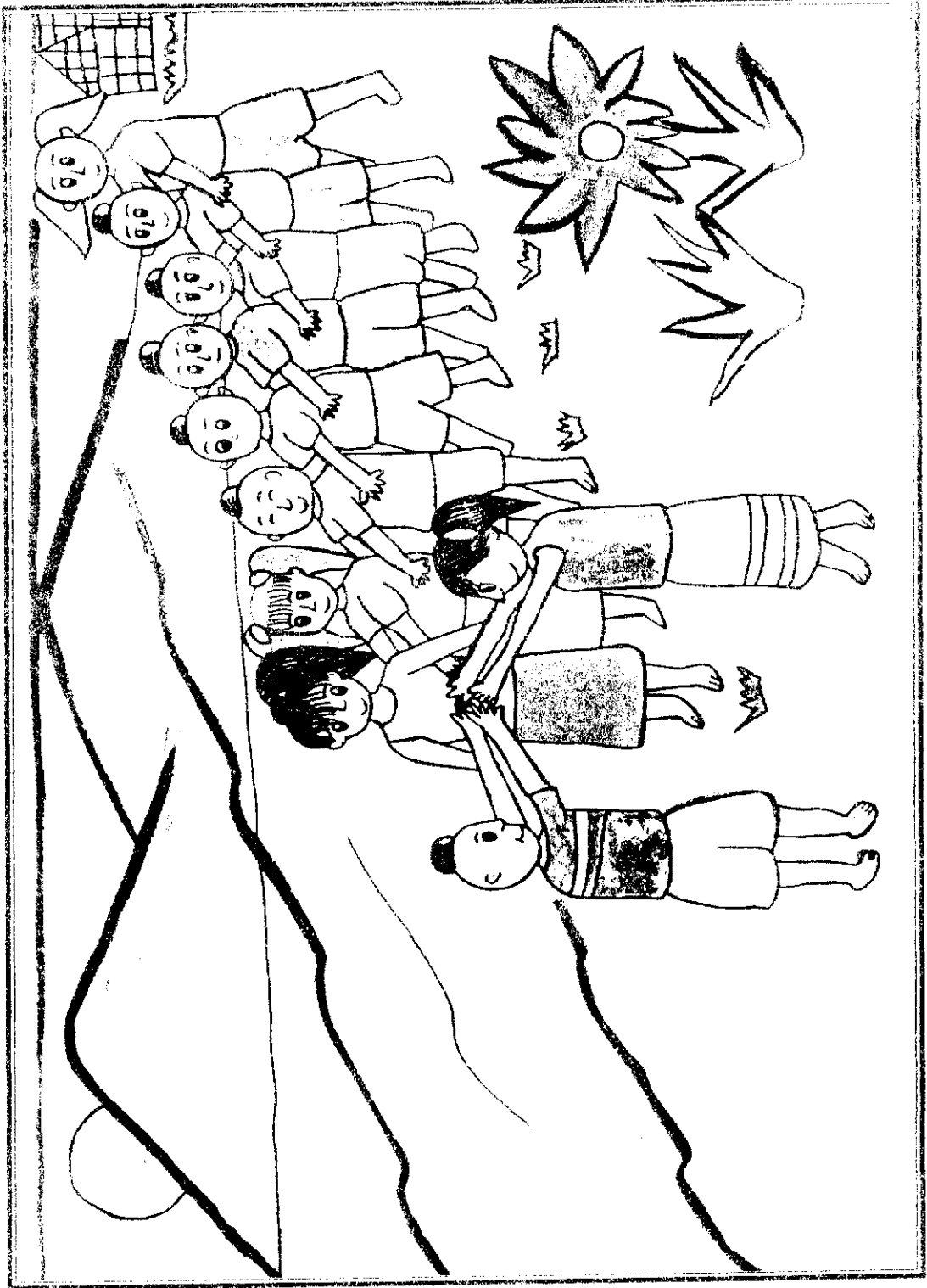

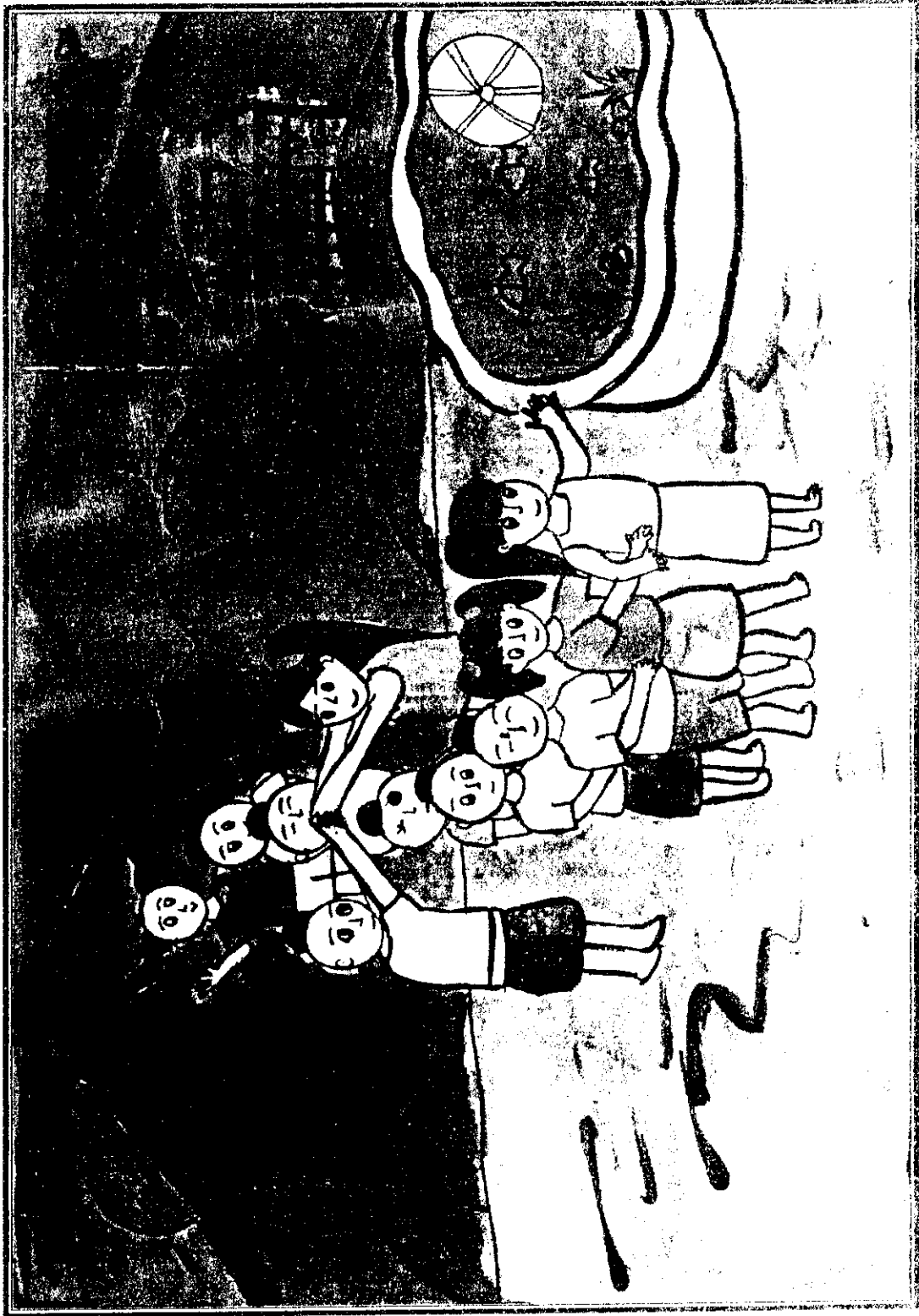
การละเล่นร่ำข้าวสาร

การละเล่นรี้ข้าวสาร
ขั้นตอนที่ 1

การตะเอนศีรษะเข้าถาร
ขั้นตอนที่ 2

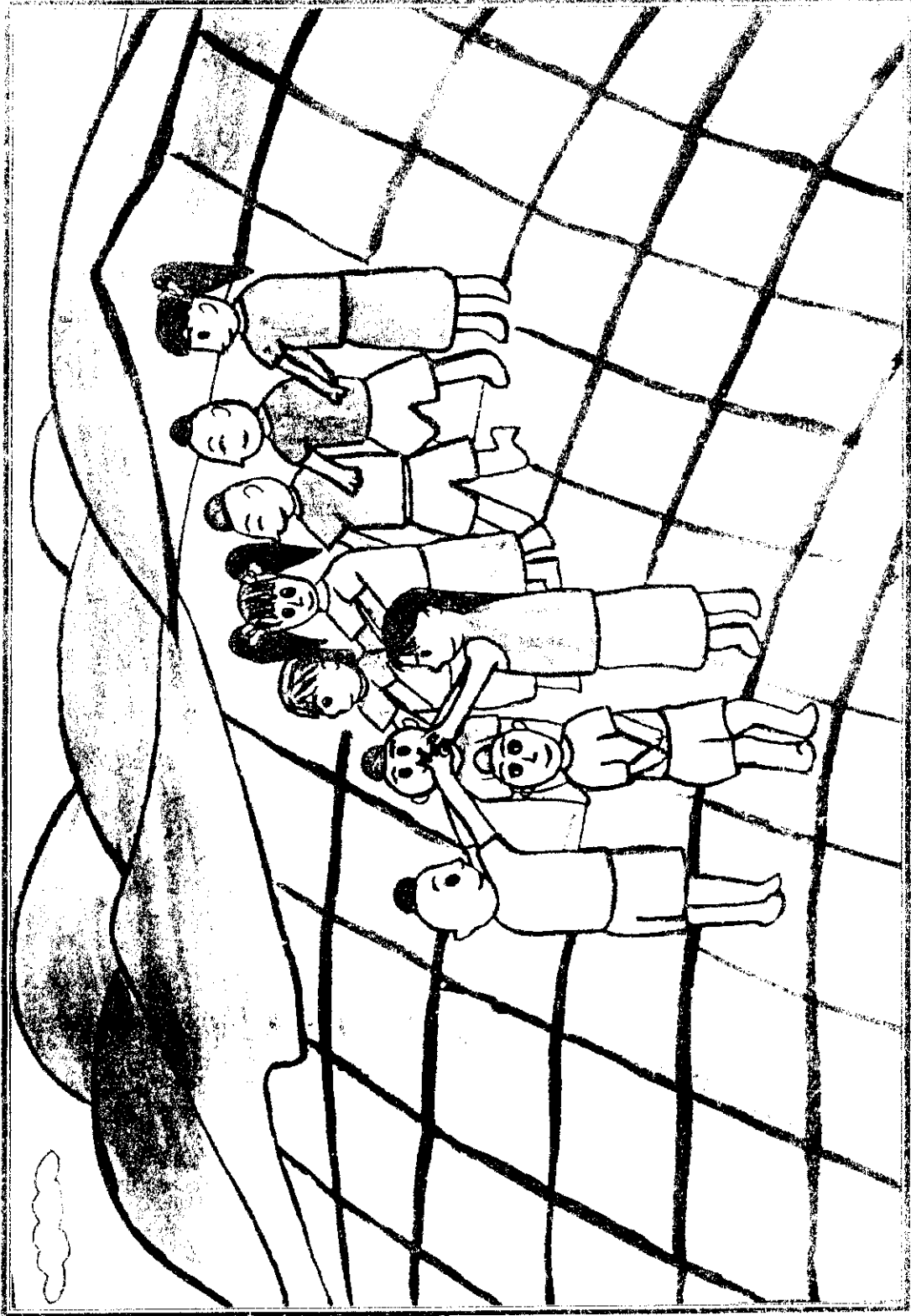
การละเล่นริ้วขาวสาร

ขั้นตอนที่ 3

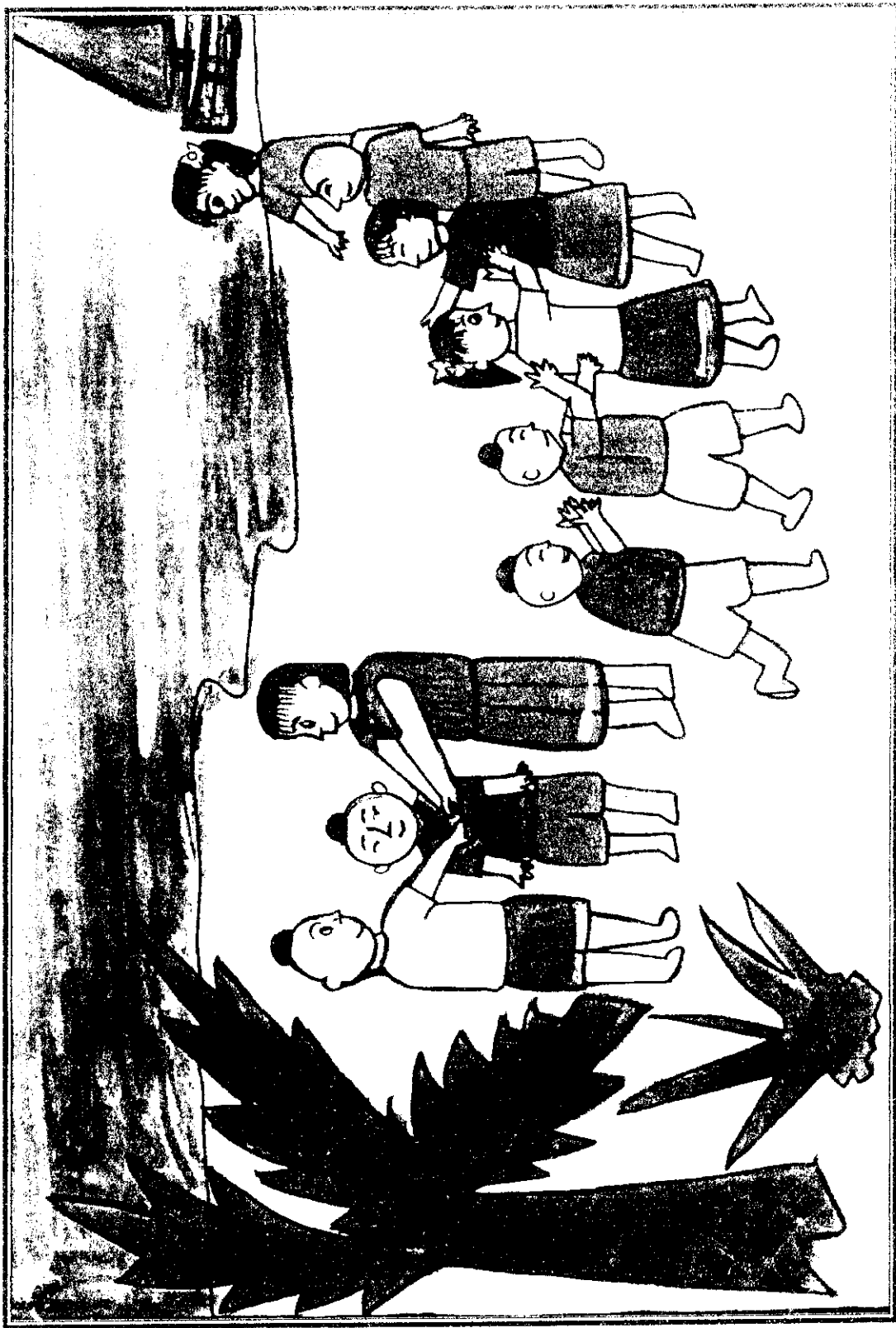

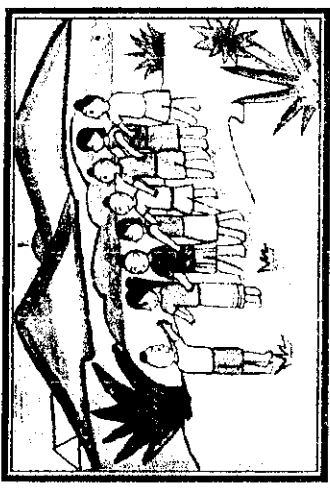
การละเล่นริ้วขำวสาร

ขั้นตอนที่ 4

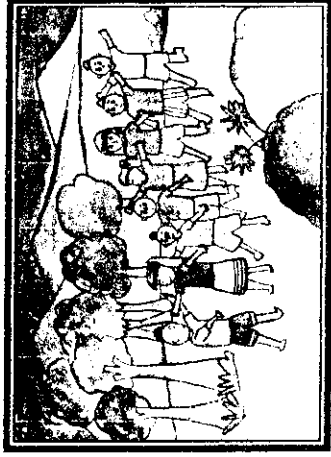

การละเล่นร้วข้าวสาร
ขั้นตอนที่ 5

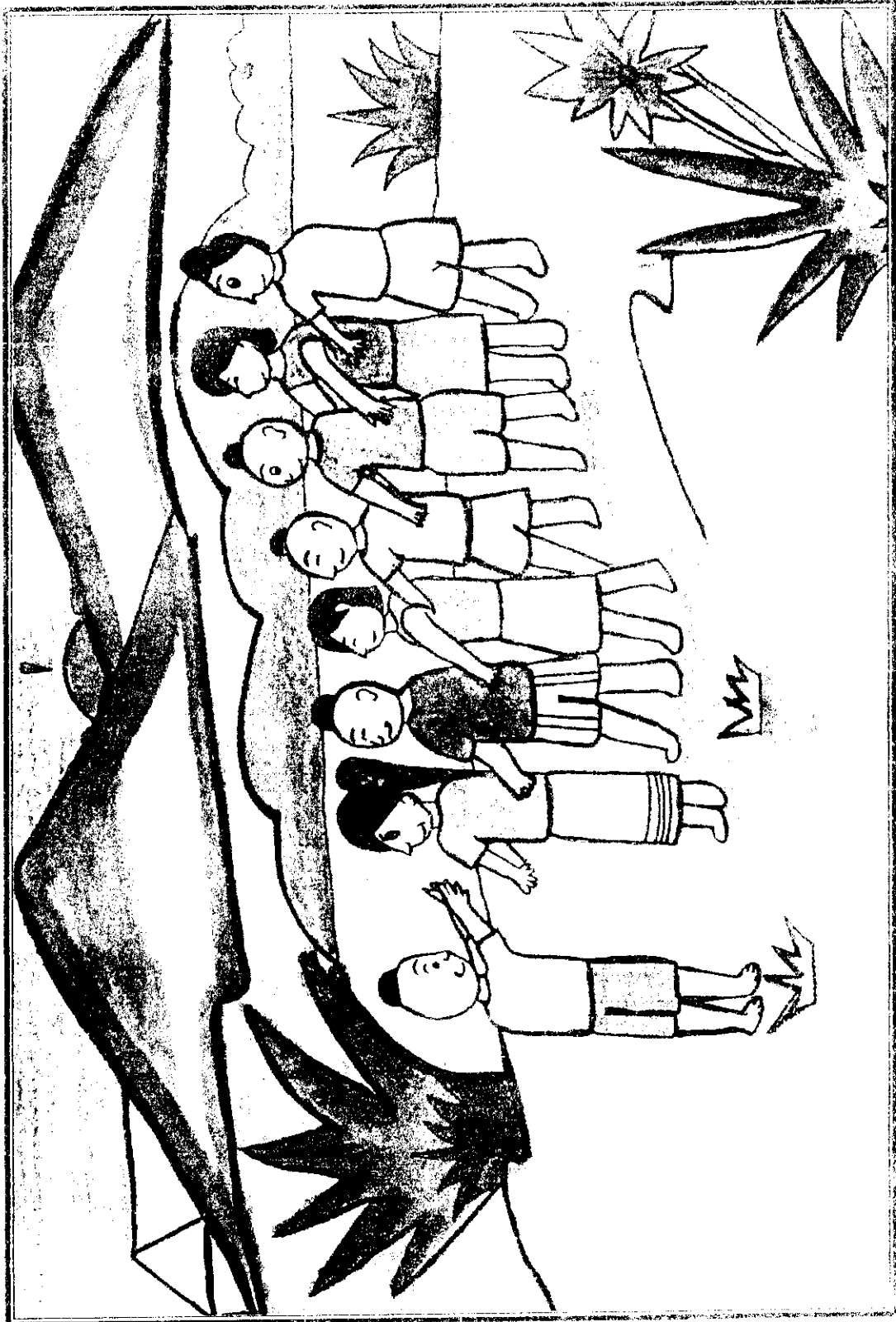

การละเล่นลูกหินหาง

การละเล่นงูินทาง

ขั้นตอนที่ 1

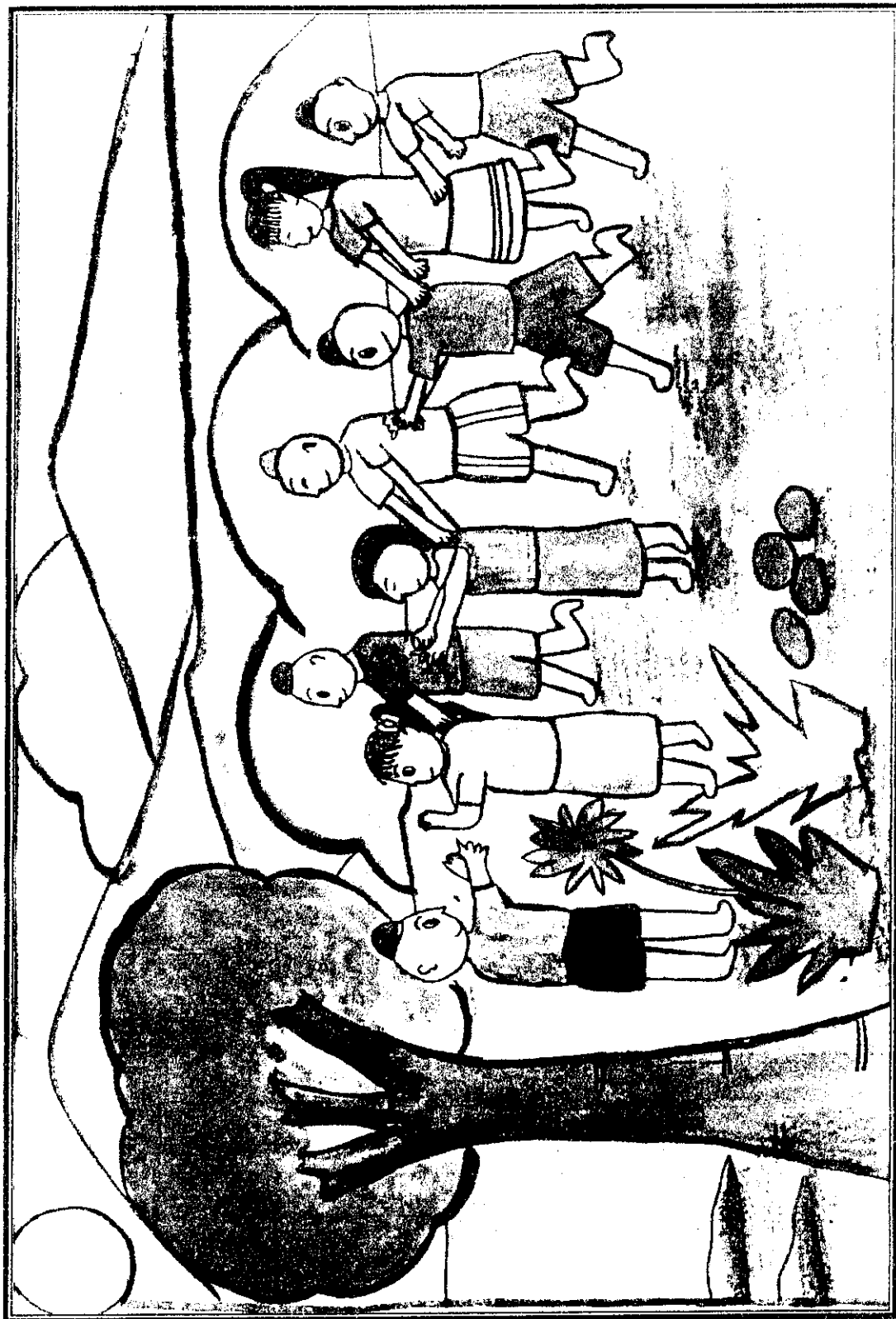

การละเล่นมุขินทาง
ขั้นตอนที่ 2

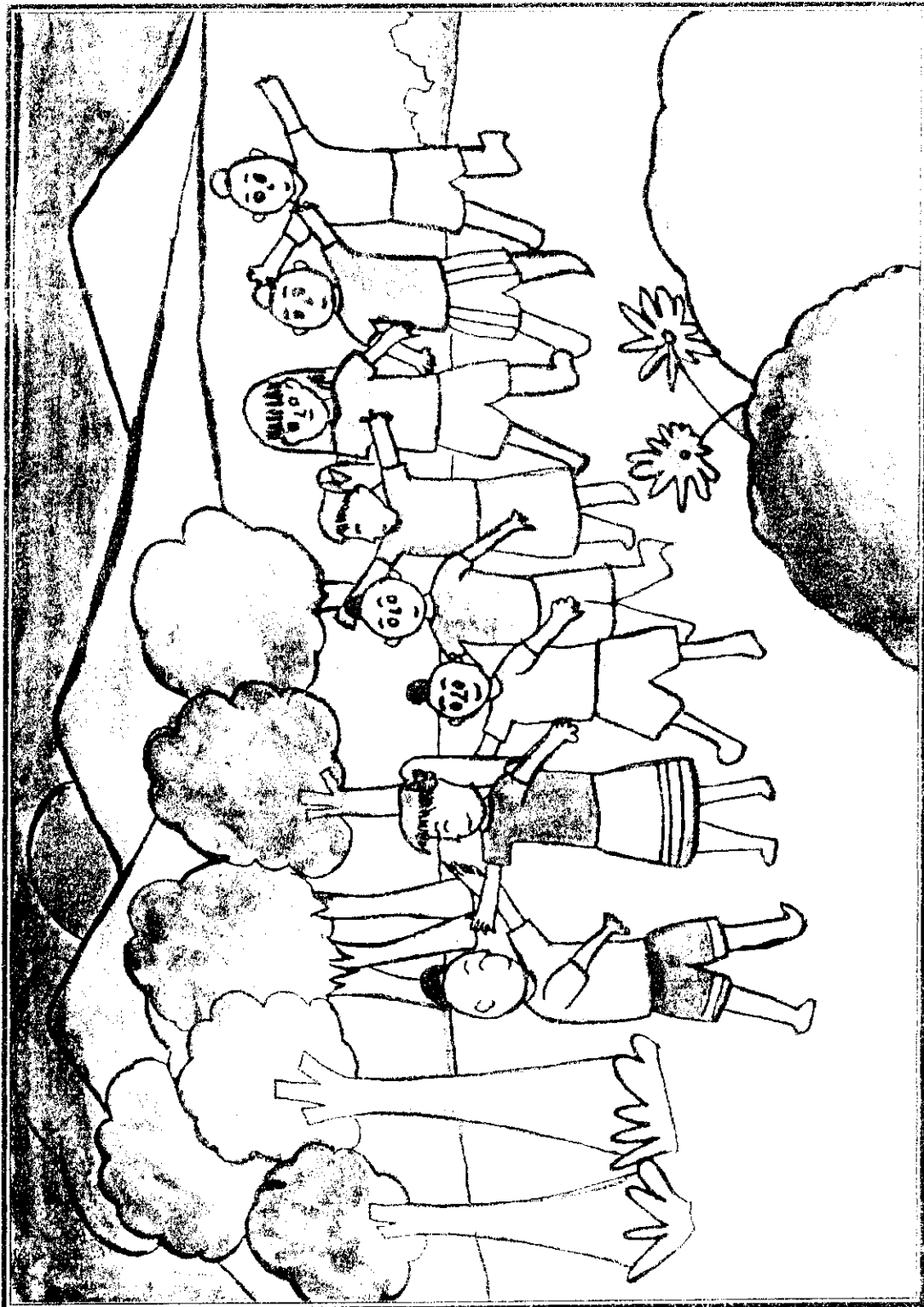
การตะเล่่นงูินทาง

ขันตอที่ 3

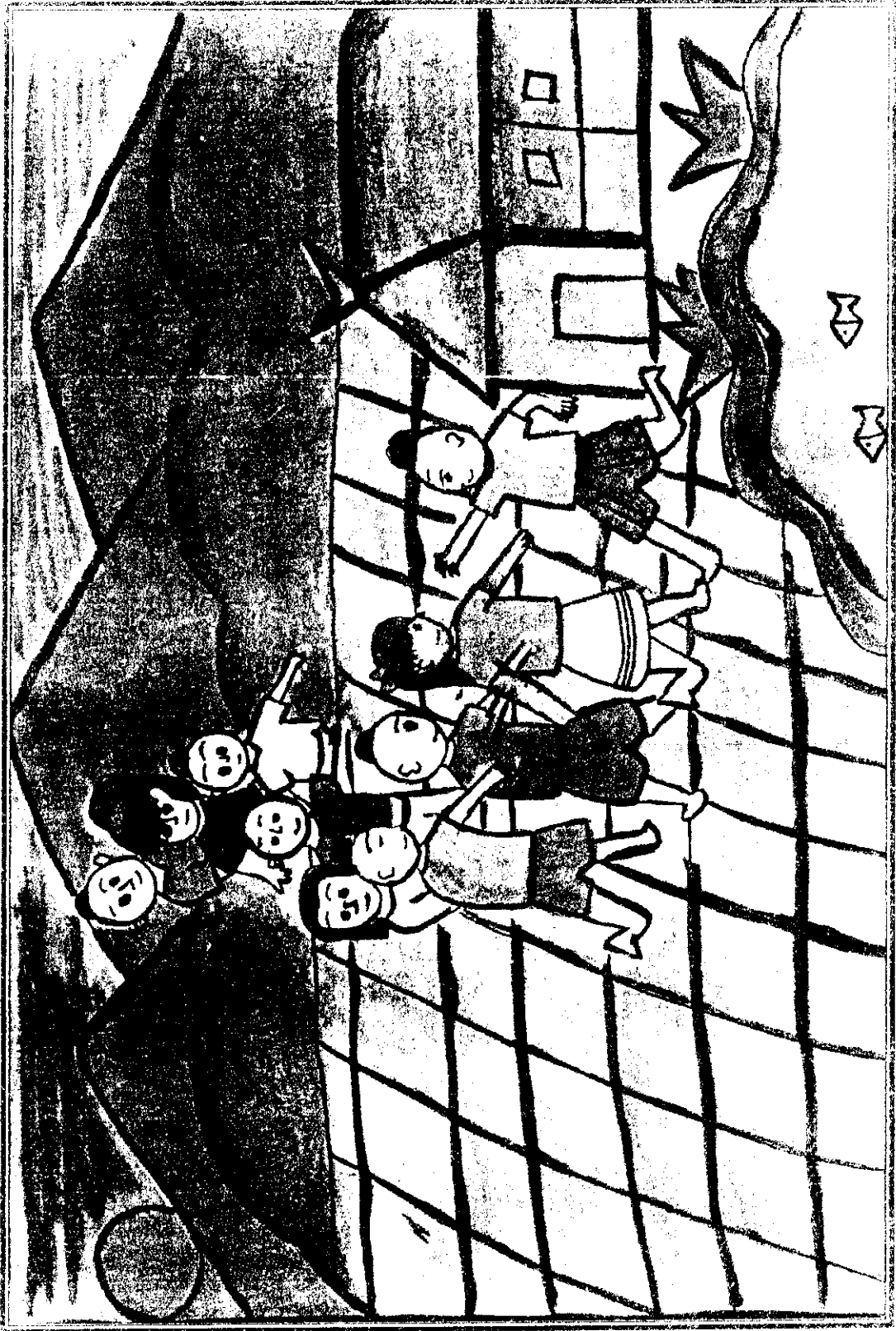

การละเล่นงูพันทาง

ขั้นตอนที่ 4

การเล่นลูกหินทาง
ขั้นตอนที่ 5

ภาคผนวก จ

หนังสือขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

ที่ ศธ 0519.12/๑๐๘

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

31 มกราคม 2548

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดบึงทองหลาง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แผนการจัดกิจกรรม

เนื่องด้วย นางปัทมา บรรเทหงิจ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาทักษะทางสังคมด้านการ
เล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก จากการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านของไทยประกอบกับการสื่อด้วยภาพ”
โดยมี ศาสตราจารย์ผดุง อารยะวิญญู เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์. ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัย
ขอเรียนเชิญ อาจารย์สุมาลี อินทะสุข เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม
จากการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านของไทยประกอบกับการสื่อด้วยภาพ

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
แผนการจัดกิจกรรมให้ นางปัทมา บรรเทหงิจ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5731

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 02-5407137 มือถือ 01-4681189

ที่ ศธ 0519.12/1๐๐๙

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

31 มกราคม 2548

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบบันทึกฯ

เนื่องด้วย นางปัทมา บรรเทงจิต นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาทักษะทางสังคมด้านการ
เล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก จากการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านของไทยประกอบกับการสื่อด้วยภาพ”
โดยมี ศาสตราจารย์ผดุง อารยะวิญญู เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัย
ขอเรียนเชิญ อาจารย์ภารดี อภิรมย์ดี เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบบันทึกพฤติกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม
ด้านการเล่นกับเพื่อน

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
แบบบันทึกฯให้ นางปัทมา บรรเทงจิต และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5731

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 02-5407137 มือถือ 01-4681189

ที่ ศธ 0519.12/10/0

รับที่	414
วันที่	18.1.2548
(ลงชื่อ)	ว.ก.ส. ผู้รับ
เวลา	13.30 น.
ปณทศรทวทวทวทว	

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

3/ มกราคม 2548

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนมีนบุรี

เนื่องด้วย นางปัทมา บรรเทึงจิต นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาทักษะทางสังคมด้านการ
เล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก จากการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านของไทยประกอบการสื่อด้วยภาพ”
โดยมี ศาสตราจารย์ผดุง อารยะวิญญู เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในกรณี บัณฑิตวิทยาลัย
ขอเรียนเชิญ อาจารย์ณภาพร วงศ์โสภณ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจการการเล่นที่บ้านของไทยพร้อมภาพประกอบ
การเล่น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้
นางปัทมา บรรเทึงจิต และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

นางปัทมา บรรเทึงจิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์

(Handwritten signature)

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนมีนบุรี
-เพื่อโปรดทราบ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(Handwritten signature)
(นางปัทมา บรรเทึงจิต)
ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนมีนบุรี ฝ่ายธุรการ
18.1.2548

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5731

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 02-5407137 มือถือ 01-4681189

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติ 'อ'ผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	นางปัทมา บรรเทึงจิต
วันเดือนปีเกิด	27 สิงหาคม 2508
สถานที่เกิด	จังหวัดนครศรีธรรมราช
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	100/138 หมู่ 7 แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร 10520
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์ 2 ระดับ 7
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนมีนบุรี สำนักงานเขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร 10510
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2527	มัธยมศึกษา จาก โรงเรียนลานสกาประชาสรรค์ จังหวัดนครศรีธรรมราช
พ.ศ. 2531	ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษา จาก วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช
พ.ศ. 2535	ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา จาก วิทยาลัยครูจันทระเกษม กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2548	การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก
โดยการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านของไทยประกอบกับการสื่อด้วยภาพ

บทคัดย่อ
ของ
นางปัทมา บรรเทงจิต

30 ส.ค. 2549

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ
กันยายน 2548

ปัทมา บรรเทหงิจิต. (2548). การศึกษาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก โดยการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านของไทยประกอบกับการสื่อด้วยภาพ. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์: ศาสตราจารย์ ดร.ผดุง อารยะวิญญู.

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติก โดยการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านของไทยประกอบกับการสื่อด้วยภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กออทิสติกระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนมีนบุรี สำนักงานเขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร ที่ไม่มีความพิการซ้ำซ้อน จำนวน 1 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน การเล่นที่บ้านของไทยพร้อมภาพประกอบขั้นตอนการเล่น และแบบบันทึกพฤติกรรม การพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน วิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบแผนการทดลองทางการศึกษาพิเศษ โดยใช้รูปแบบหลายเส้นฐานข้ามสถานการณ์ (Multiple Baseline Design Across Conditions)

ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อน โดยการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านของไทยประกอบกับการสื่อด้วยภาพ มีทักษะทางสังคมด้านการเล่นกับเพื่อนสูงขึ้น

THE STUDY OF PLAY SKILLS OF A CHILD WITH AUTISM USING THAI FOLK
PLAY ACTIVITIES WITH PICTURES

AN ABSTRACT

BY

MRS.PATTAMA BUNTHENGJIT

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Special Educational
at Srinakharinwirot University

September 2005

Pattama Bunthengjit. (2005). *The Study of Play Skills of a Child with Autism using Thai Folk Play Activities with Pictures*. Master's Project, M.Ed. (Special Educational).
Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor:
Prof. Dr. Padoong Arrayavinyoo.

The purpose of this study was to investigate play skills of a child with autism using thai folk play activities with pictures.

The sample used in this study was one primary school student with autism in Minburi School, Bangkok. This study was conducted the secondary semester of 2005 academic year. The instruments used in this study was thai folk play activities with pictures. A multiple baseline across conditions design was used in the study. A Kappa was used for interobserver reliability.

The finding indicated that the play skills of the with autism after using thai folk play activities with pictures were higher teach those of that child before using thai folk play activities with pictures.